ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

БРОЈ 1532

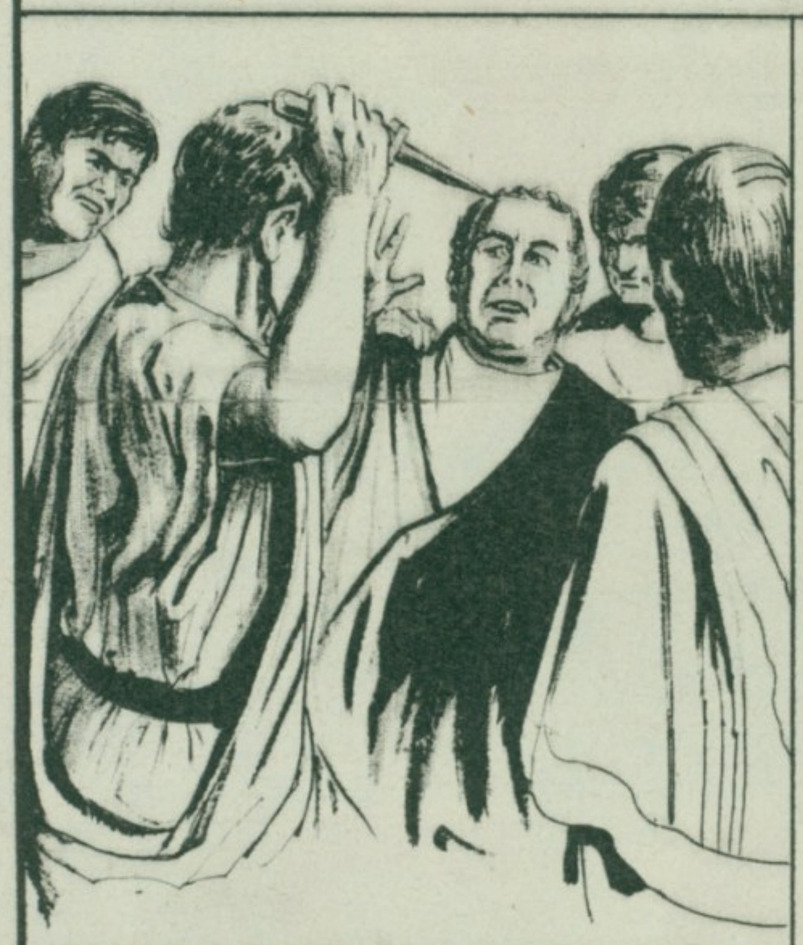
20 динара

8. 5.. 1981. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLII

9. МАЈ

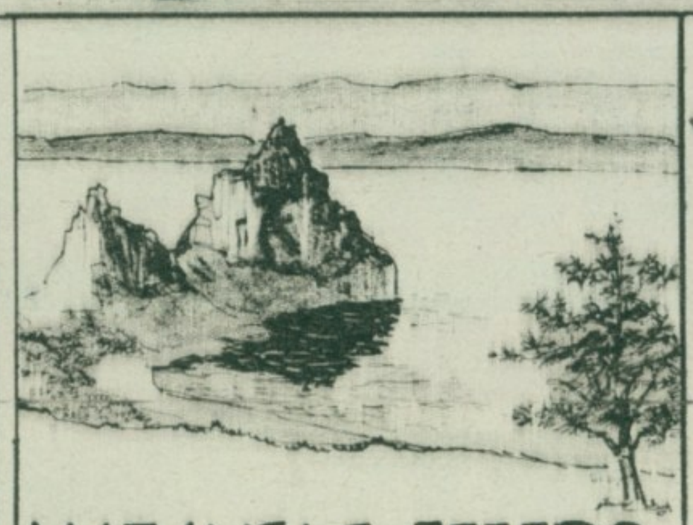
Ripley

Веровали или не!

ЈУЛИЈА ЦЕЗАРА

РИМСКОГ ВОЈСКОВОЂУ, ДРЖАВНИКА И ПИСЦА, НА ВРХУНЦУ МОЋИ, 44. ГОДИНЕ ПРЕ Н.Е. УБИЛА ЈЕ ГРУПА ЗАВЕРЕНИКА ИЗ ПАТРИЦИЈСКИХ РЕДОВА. ЦЕЗАР ЈЕ ИЗБОДЕН НОЖЕВИМА РАВНО 23 ПУТА, А САМО ЈЕДАН УБОД БИО ЈЕ СМРТОНОСАН.

НАЈДУБЉЕ ЈЕЗЕРО

НА СВЕТУ ЈЕ БАЈКАЛСКО ЈЕЗЕРО. НА ЈЕДНОМ МЕСТУ ИЗМЕРЕНА ЈЕ ДУБИНА ОД 1940м. ДНО ЈЕЗЕРА НАЛАЗИ СЕ НА 1485м. ИСПОД МОРСКЕ ПОВРШИНЕ.

ПАСА

НА СВЕТУ ИМА ОКО 150 МИЛИОНА. ПОСТОЈИ ОКО 400 РАЗЛИЧИТИХ РАСА. ПОЧЕВ ОД НАЈЛАКШЕ ЧИВАВЕ, МАСЕ ОД 800 ГРАМА, ДО БЕРНАНДИНЦА ОД ОКО 90 КИЛОГРАМА.

РОГОВИ

ТЕКСАШКОГ ВОЛА, КОЈЕ ЧУВА РЕЈМОНД СТОУН ИЗ ХЈУСТОНА (САД), ДУГАЧКИ СУ ТРИ МЕТРА.

РУДИ ЏЕИНС

ПЛИВАЧ КОЈИ ЈЕ 1980. ГОДИНЕ ПОСТИГАО СВЕТСКИ РЕКОРД НА 200м. СЛОБОДНИМ СТИЛОМ, СВАКИ ДАН ПРЕПЛИВА 16 КИЛОМЕТАРА, ПРЕТРЧИ 6400 МЕТАРА И НАПРАВИ 1000 ЧУЧЊЕВА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

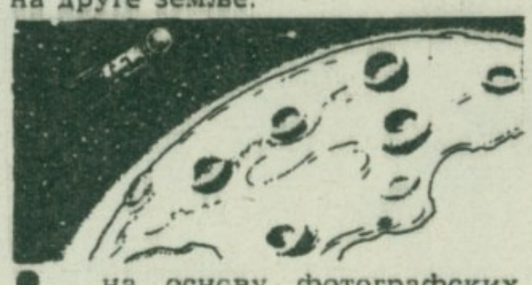
● први лифт у историји постављен је 1743. године у приватним одајама Луја XV. Овај лифт омогућавао је краљу да дође до собе своје љубавнице која се налазила на спрату више.

● баштован Едгар Меј из околине Бона успео је да одгаји огромну тикву чија је тежина износила 160 килограма.

● један професор географије из Глазгова (Велика Британија) увео је нови метод наставе. На географској карти Сједињених Држава, на пример, ученици морају да покажу све градове у којима су певали „Битлси“ на својим турнејама. Према тврђењу професора ово је најбољи начин да ученици науче све важне градове Сједињених Држава, а може се применити и на друге земље.

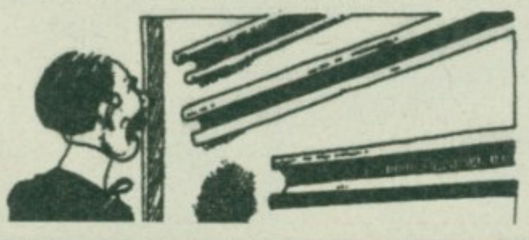

● на основу фотографских снимака из васионе совјетски научници изненадили су нову географску карту Совјетског Савеза. Пажљивим проучавањем тих снимака закључено је да на подручју Совјетског Савеза постоји десет џиновских „прстенова“ од којих неки имају пречник и по 500 километара. Стручњаци тврде да су ти „прстенови“, који се иначе из васионе добро виде, последица пада метеора. На овој карти приказане су и друге промене на Земљиној кори.

● смучке које су се пре осамдесет година употребљавале у Сједињеним Америчким Државама звале су се „норвешке ципеле за снег“, а биле су дугачке четири метра и двадесет пет сантиметара.

● Енглез Стенли Свифт из Манчестера већ дуже време сакупља прве трамвајске шине енглеских градова. Тај хоби није нимало једноставан јер помоћу старих градских мапа треба утврдити где су некада пролазиле трамвајске линије, па онда добити дозволу градских власти за ископавање одавно затрпаних шина. Предмете из своје колекције Свифт је окачио на зидове свог стана уместо слика.

● крајем фебруара над Каиром је два дана дувала пешчана олуја коју овде зову „хамсин“ и за то време на град је пало 5000 тона прашине и песка. Невреме је довело до велике пометње у саобраћају: два дана су били затворени аеродроми у Каиру, Луксору и Абу Симбелу, као и ауто-пут који Каиро и Александрију повезује са Исмаилијом. Нису радиле ни луке Порт Саида и Александрије, а пловидба Суецким каналом једва се одвија.

● рекорд у растезању експандера, опруга за јачање мишића, држи Хенри Маршал (САД) који је за пет часова успео да растегне ову направу укупно 9075 пута. Али, ускоро ће га надмашити његов трогодишњи син који је недавно за два часа растегао опруге равно 3078 пута, додуше помажући се ногама.

РЕКОРД КОЈИ НИЈЕ ОБОРЕН

ЂАВО НА ШТАПОВИМА

ПРВО ЈЕ ПОРУЧНИК ВИНТЕР ПРЕПЕШАЧИО ОД РУСКЕ ГРАНИЦЕ ДО ПАРИЗА. УБРЗО ЈЕ ЊЕГОВУ СЛАВУ ПОТАМНИО ПЕКАР ДОРНОН КОЈИ ЈЕ ПУТ ПАРИЗ — МОСКВА ПРЕШАО НА ШТУЛАМА. ТАДА ЈЕ ТЕЛЕГРАФИСТА СЕМЈОН ГРУЗОВ ОДЛУЧИО: ИЗ ВЛАДИВОСТОКА НА ТИХОМ ОКЕАНУ ОН ЋЕ НА ШТУЛАМА КРЕНУТИ ПРЕМА ФРАНЦУСКОЈ ПРЕСТОНИЦИ. МАЛО ЈЕ КО ВЕРОВАО ДА ЋЕ СТИЋИ.

Крајем прошлог века односи између царске Русије и Француске постали су до те мере пријатељски да је 1893. године између њих потписан војни пакт.

Поручник руске армије, неки Винтер, одлучио је да у ту част посети савезнике али на мало необичан начин: растојање од руске границе до Париза превалио је — пешке.

— Чудна ми чуда — изјавио је, кажу, Силвен Дорнон, пекар из француског градића Арканшона, кад је чуо за Винтеров подвиг. И, објавио је да ће растојање од Париза до Москве прећи на — штулама.

ОД ПАРИЗА ДО МОСКВЕ

Становници департмана Ланд, у коме се Арканшон налази, познати су ходачи на штулама. Они још у детињству савладају ову вештину али не спорта ради већ зато што их на то партман је претежно овтерају услови живота: дечарски крај али има много блатишта обраслих вресом и пешчаних дина. У таквим условима тешко је држати овце на оку, па су се пастири досетили да своја стада прате на штулама.

Пекар Силвен Дорнон био је прави мајстор у ходању на штулама. Још 1889, значи пре Винтеровог подвига, он се на Светској изложби у Паризу појавио на „дугачким ногама" и запрепастио своје земљаке и туристе попевши се на штулама до врха Ајфелове куле! А сада је пекар из Арканшона одлучио да на штулама стигне до руске престонице. Речено — учињено.

Тридесет четворогодишњи Дорнон је извадио пасош, добио од председника општине писмо с препоруком (градски оци су одбили да „шарлатану и ветропиру" дају помоћ од 500 франака), послао сповозно у Берлин и Москву два кофера и 12. марта 1891. кренуо с париског трга Конкорд.

У краткој овчијој бунди, с торбом на леђима у којој је било нешто рубља и географске карте, с револвером у џепу и традиционалном црном беретком на глави, корачао је прашњавим друмовима Европе изазивајући запрепашћење међу сељанима и грађанима. Искусни „штулиста" брзо је одредио најповољнији ритам кретања — у току дана и ноћи ићи свега шест часова и за то време прелаљивати од педесет до шездесет километара.

Најзад је стигао до руске границе а већ 10. маја појавио се на улицама Москве. Сутрадан је било свечано отварање Међународне изложбе и француски штулиста постао је један од њених најпопуларнијих посетилаца. Кад би се на штулама шетао градом, за њим је ишла почасна полицијска пратња. Фотографије необичног путника нису силазиле с првих страница листова и часописа. После Москве освојио је Петроград одакле се вратио у домовину — возом. Годину дана касније Силвен Дорнон је објавио књигу „За 58 дана на штулама из Париза у Москву", а затим се вратио свом редовном занимању — мешењу и печењу хлеба.

СЕЉАЦИ СЕ КРСТЕ

Није утврђено да ли је Дорнонова књижица стигла до руку Семјона Владимировича Грузова, али је сасвим сигурно да је овај двадесет седмогодишњи телеграфиста из далеког Владивостока чуо за необично путешествије француског пекара пошто је одлучио да му на исти начин узврати посету. Пре поласка за Париз Грузов је од металних цеви начинио штуле са специјалним ђоновима, такође металним. На горњем делу штуле су имале каишеве који су ишли преко рамена. Равнотежу ће одржавати помоћу дугачког металног штапа (касније му је, уз пут, добро дошао да растерује сеоске псе).

Грузов је кренуо на пут 1897. године, готово празних џепова — имао је само једну рубљу и нешто ситнине — с једним ранцем, лименим чајником и ... фото-апаратом. Захваљујући управо том фото-апарату могао је да се прехрани на путу јер се у сваком граду и селу нашло доста оних који су желели да се овековече на фотографији.

Пролазио је дан за даном, кораци његових металних ногу одјекивали су по сибирским путевима. У сваком насељеном месту Грузов је молио месне власти да му у путним исправама печатом овере долазак и одлазак. Путовање од обала Тихог океана до Урала било је дугачко и пуно узбуђења није страдао у шумском пожару, други пут се једва спасао дављења, наилазио је и на села из којих су „ђавола" и „нехриста" терали штаповима, смрзавао се ...

ПЕТНАЕСТ ПАРИ ЧИЗАМА!

И најзад, једног лепог дана 1900. године, његове штуле зазвониле су по каи опасности: једном замало меним плочама петроградског Невског проспекта. Семјон Грузов постао је мета радозналих новинара: спремно је причао о својим доживљајима и искуствима показујући и њима и свима радозналцима како се металне штуле лако склапају и расклапају и убеђујући их да се на „високим ногама" иде два пута брже но обично, да се на њима без по муке могу прегазити мочваре, потоци, па чак и мање реке.

Кратком одмору у Петрограду дошао је крај, Семјон се поново испео на штуле и кренуо даље на запад. Те исте године руске новине известиле су своје читаоце да је „руски спортист-штулист срећно стигао у главни град Француске.

Три године трајало је необично путовање Семјона Грузова. За то време он је излизао три пара металних „ђонова" на својим штулама и поцепао петнаест пари обичних чизама!

Занимљиво је на крају додати да рекорд телеграфисте из Владивостока у дужини пређеног пута на штулама није оборен ни до данас, он је превалио 18.000 врста или 19.202,4 километра.

К. В.

ЈОСИП БРОЗ ТИТО

ШАМАР ЗБОГ ШЕРЛОКА ХОЛМСА

Прву велику одлуку у животу донео је Јосип Броз када је решио да напусти кобарски занат.

Тимарећи једну од дванаест крава свог ујака, Јожа Броз је гунђао незадовољан:

— Овако сам могао радити и код своје куће. Нахрани, почисти, тимари, помузи... Зар сам зато учио школу.

— Иди ако мислиш да ће ти на другом месту бити боље — одбрусио му је ујак који је из прикрајка слушао његово гунђање.

— И хоћу. Ово није посао за мене.

Дечачки снови да је најбоље на свету бити кројач јер ћеш имати најлепша одела, или конобар јер је посао лак, или нешто треће — нису Јожи давали мира.

Негде почетком 1907. године у кафанској башти Игнаца Штригла у Сиску седи под великим кестеном петнаестогодишњи момчић Јожа са својим рођаком Јурицом.

— Конобарски посао је најбољи — говорио је Јурица. — Господин си човек, радиш с финим светом. Ево погледај, увери се и сам.

И Јожа је почео да учи конобарски занат код тог истог Штригла.

Тито је ренао:

— Дјеца су послије основне школе била препуштена сама себи и сама су крчила свој пут у живот. Ја сам, кад сам завршио основну школу, желио да одем из села јер сам већ тада видио да за мене ту нема живота. Хтио сам да одем у свијет " отишао сам. У Сиску сам изучио занат, а затим сам, мада још дијете, пошао у свијет да сам себи зарађујем хљеб . . .

Од јутра до вечери цепао је дрва, носио воду, рибао и чистио кафану и радио све шта му се заповеда све док и последњи гост оде из кафане и куглане у њој.

У куглану Игнаца Штригла често су долазили Јожини вршњаци, браварски шегрти. Јожа се тада сетио савета свога учитеља да учи за механичара јер то је занат будућности. Сетио се и да Брозове у Кумровцу зову „Ковачи" а и онога што му је, гледајући га како вуче кофе са водом, рекао Игнацов син.

— Од оваквог учења конобарског заната немаш шта да очекујеш, боље тражи нешто друго. — Гледао га је сажаљиво.

Једног дана дошао је Јожа до браварске радионице Николе Караса и стао пред њега гужвајући качкет.

— Шта желиш! — упитао га је мајстор.

— Нећу да будем конобар. Желим у механичаре — одговорио је Јожа.

— У реду, синко, али мораш рећи оцу да склопи уговор са мном, онда ће све бити како желиш.

Отац је пристао.

Севају варнице кроз дим ковачког огњишта. Час крај наковња ударајући чекићем усијани комад гвожђа, час крај стеге баратајући турпијом радио је Јожа посао који је волео.

Убрзо се увидело да породица Броз није тек онако имала надимак Ковачи. Лако је савладао основе заната, а затим добијао од мајстора Николе све компликованије послове, чак и оне које раде мајстори. Тако је вешто урадио ограду за степениште у сисачком суду да му је мајстор честитао. Од ужареног гвожђа данима је ковао, састављао и дотеривао кривине и стубиће, намештао стругао и бушио, док целу ограду није припремио за уграђивање.

У радионици, а и у шегртској школи, Јожа је стекао добре другове. Са њима је ишао у циркус, на Саву или Купу на купање, па и у позориште. Читање му је ипак било најдраже. Читао је свану књигу која би му дошла до руку.

Једном, баш пред крај учења заната, набавио је књигу о доживљајима Шерлока Холмса. Књига га је толико одушевила да је својим друговима по доласку на посао препричао цео садржај.

— Читај и нама, Јожа, док мајстор не дође.

Није га требало много молити.

— Али, поставите стражара да јави кад наиђе мајстор.

Књига је била тако занимљива да су сви престали са радом.

Чак је и стражар ушао унутра. Одједном, пред Јожом је стајао мајстор. Тек тада су га приметили. Ужурбано су наставили да раде започети посао. И бушилица за којом је Јожа радио кренула је пуном брзином. Баш зато сврдло је пукло као стаклено. Мајстор Карас се страшно наљутио. Плануо је шамар.

Јожи су букнули образи од увреде.

—Овде ме више никад нећете видети. Збогом.

Обукао је капут, ставио књигу у џеп и изашао.

Данима је мајстор Никола молио Јожу да се врати, да заврши занат. То му је успело тек кад му је припретио полицијом.

Последње године Јожиног учења заната у Карасовој радионици запослио се мајсторски помоћник Шмит који је стигао из Загреба. Често је, а нарочито за време ручка када су сви били на окупу, разговарао са шегртима.

— За вас је најважније да завршите занат. А и језике треба учити да би се могли усавршавати и радити у другим земљама. А ти, Јожа, ваљало би да читаш листове и књиге о радницима и њиховој борби за бољи живот.

Биле су то за Јожу нове речи. Почео је редовно да чита социјалдемократски лист „Слободна ријеч", да савлађује до тада непознату науку. Дошло је пролеће. Сви шегрти и мајсторски помоћници седели су за столом у дворишту и ручали.

— За неки дан ће Први мај — почео је да прича Шмит. — Било би добро да окитимо радионицу. То је наш, раднички празник.

Освануо је Први мај. Прозори и врата радионице били су окићени цвећем и зеленилом. Радници су на реверима имали црвене каранфиле.

Само месец дана пошто је завршио шегртску школу, у јесен 1910. године, осамнаестогодишњи Јожа дошао је у Загреб. Посао, додуше привремен, брзо је нашао. Одмах после тога отишао је у Раднички дом.

— Дошао сам да се учланим у савез металских радника — рекао је. Добио је чланску карту и значку социјалдемократске партије — две руке у стисак поздрава.

Десетак дана касније црвене заставе лепршале су улицама Загреба. Биле су то прве демонстрације на којима је учествовао металски радник Јосип Броз.

Два месеца привременог запослења брзо су прошла. Почело је трагање за новим послом.

Прва велика станица на Јожином путу је Камник. Ту је радио неколико месеци и тада је први пут стао пред фотографски апарат.

Текст: **Милутин Тасић**
Илустровао: **Драгутин Њежић**

ПАРТИЗАНИ ОСВОЈИЛИ ТВРЂАВУ

Вагањ је пун кршевитих висоравни, камењара са понеком вртачом у којима динарски сељаци одвајкада гаје кромпир и купус. Има и нешто пашњака ограђених каменом, како се већ ради у Далмацији. У целој историји Вагањ сигурно није попио онолико људске крви као у првих неколико дана августа 1942. године... Око бункера и утврђене жандармеријске станице на највишој тачки Вагња на путу Сињ—Ливно водила се тих ужарених дана пре тридесет девет година једна од одлучујућих битака народноослободилачеке борбе: битка за Ливно. Био је то догађај какве историја назива прекретницама.

У вечерашњој, осмој епизоди, видећемо, укратко, како је освојено Ливно и чућемо једно сећање Команданта IV оперативне зоне (у коју је спадао овај град) Вицка Крстуловића. За читаоце „Забавника" он је испричао много детаљније како је припреман и изведен напад у којем су две партизанске пролетерске бригаде савладале град са посадом од два добро наоружана батаљона и утврђен на прилазима!

Вагањ је било најјаче такво утврђење које је имало италијанску посаду, са минобацачима и митраљеским гнездима.

Претежак задатак?

После треће непријатељске офанзиве у јуну 1942. партизани су изгубили слободну територију у источној Босни, Херцеговини и Црној Гори. И Врховни штаб тада је морао да се повуче са Зеленгоре, заједно са пролетерским бригадама. Одржан је састанак 19. јуна, последњи у једној шуми Зеленгоре, на коме је ЦК КПЈ донео одлуку да се тежиште борбених дејстава пренесе у западне крајеве.

Тако се 26. јула јужна колона — јер од Зеленгоре се пробијало у две колоне — нашла пред Ливном које су држале усташе уз помоћ Италијана. Врховни штаб се сместио у планинској кући и неколико шатора на планини Цинцару.

На суседној Вјоштица Гори, у малој бачији Марије Ковачевић — члана КПЈ — налазио се, од почетка рата, штаб IV оперативне зоне. Анте Катунарић — Тончи био је везан са Врховним штабом: уговорен је састанак са члановима штаба IV оперативне зоне за 26. јули. Вицко Крстуловић прича:

„Била је то обострана срећна околност, и за Далмацију и за Врховни штаб, његов долазак на тај терен. На свим планинским подручјима Далмације били су се тада већ развили партизански одреди и било је нужно отворити им веће могућности деловања, а затим спровести даљу мобилизацију бораца и решавати питање њиховог наоружавања, прихватања, исхране... само добровољни прилози сељака, а то су били сиромашни крајеви, нису више били дозвољни.

На Цинцар смо пошли Макс Баће, Ивица Кукоч — Јордан као политички комесар и ја. Био је то мој пети сусрет с Титом, али први у рату. Као секретар Покрајинског комитета КПХ за Далмацију и Командант зоне упознао сам Тита са ситуацијом у Далмацији. Рекао сам да смо по снагама зрели за ослобађање Ливна..."

Ослободити Ливно био је тежак задатак. Можда претежак? Одлука се није могла донети напречац. Разговарало се дуго. На крају је Врховни командант ставио свој потпис на наређење пролетерским бригадама и ударним батаљонима из Далмације да нападну Ливно.

У тек ослобођеном Ливну: Вицко Крстуловић (у средини) са члановима штаба Четврте оперативне зоне.

Заседа

У ноћи између 28. и 29. јула утврђење Вагањ било је опкољено. Са обе стране прашњавог друма од туцаника — сакривени борци. Био је то Први далматински ударни батаљон на свом до тада највећем задатку: морали су да спрече долазак моторизованих италијанских јединица из Сиња које би притекле у помоћ усташким батаљонима у Ливну. Други задатак далматинских партизана био је — освајање Вагња!

Већ ујутру 29. јула путем из Сиња наишла је колона од 23 италијанска камиона: појачање. Партизанска заседа је одмах напала. Развила се борба која је трајала све до поподне када су остаци Италијана побегли ка Сињу без иједног камиона! Само седам је прошло са оштећењима, док је 16 потпуно уништено, заробљено је 17 италијанских војника и официра, шездесет три рањено, а четрдесет шест убијено. Већ 1. августа партизани су отпочели онај други, тежак задатак, заузимање Вагња.

Последње писмо Анте Јонића

Унутра је било 250 људи са четири тешка бацача, исто толико митраљеза и 15 пушкомитраљеза! Борци првог ударног батаљона имали су само пушке. Освојити тврђаву са које је непрестано тукла ватра на све стране, само са лаким наоружањем, по свим правилима војне теорије био је немогућ подухват.

Партизани нису о томе размишљали: за њих је постојао само задатак и они су дан за даном јуришали на Вагањ. Командант батаљона Анте Јонић писао је 4. августа — био је петак — писмо — извештај Ивици Кукочу:

„У пет дана имали смо, како мислим, три дана по цијели дан огорчену борбу са окупатором. Иако он посједује велико оружје и технику, а и бројчано је јачи, наши борци су му нанијели тешке и озбиљне ударце. Он нас стално туче из 4 тешка бацача, неколико тешких митраљеза, али све то нама не може да нашкоди кад је у бораца челична

Ослободити Ливно? Врховни командант НОВ и ПОЈ Јосип Броз Тито дуго је оклевао да стави свој потпис на такво наређење својим јединицама

воља за борбу против окупатора... Трећи дан борбе непријатељ је хтио што-пото да нас уништи и потјера према Ливну. Тукао је страховито наше положаје из минобацача. На стотине граната је пало, али осим једног рањеног није нам ништа нашкодило... И ту ме је срећа послужила. Налазио сам се у првој борбеној линији и док сам иза стабла правио план и скицирао његов положај, био сам примијећен и митраљез је пет прста више моје главе ошишао гранчице..."

Било је то последње писмо народног хероја Анте Јонића — следећи пут није више имао среће.

Освануло је суботње јутро 5. августа. Да све није мирисало на крв и барут, било би то једно од оних блиставих летњих свитања на Медитерану... Почело је већ у 6, али овога пута јуриш је био одлучујући. Већ у првом налету партизани су освојили неколико бункера и напали утврђену касарну на Вагњу. У једном тренутку Анте Јонић је осетио како му овијач око ноге клизи и спада. Сагнуо се да га поново привеже и тај тренутак био је довољан италијанском артиљерцу да добро нанишани из минобацача. Кад је грунуло, командант Првог ударног батаљона је пао расечен мином.

Одједном хране, одела, пушака...

У подне је пао Вагањ: Анте Јонић није дочекао тај тренутак.

Истог дана пролетерске дивизије заузеле су Ливно, заједно са далматинским батаљоном „Старац Вујадин" и јединицама Пете крајишке бригаде. Други ударни батаљон потиснуо је Мачекову сеоску милицију из села Лиштана, Оџака и Чаића.

Слободно, партизанско Ливно значило је много више од још једног града отетог од непријатеља. Одједном, било је могуће нахранити, оденути и наоружати стотине бораца: у самом Ливну прорадила је радионица за поправку пушака, кројачница и опанчарска радионица, а у његовој околини било је ни више ни мање него двадесет млинова! Било је и пуре и хлеба, а и стоке.

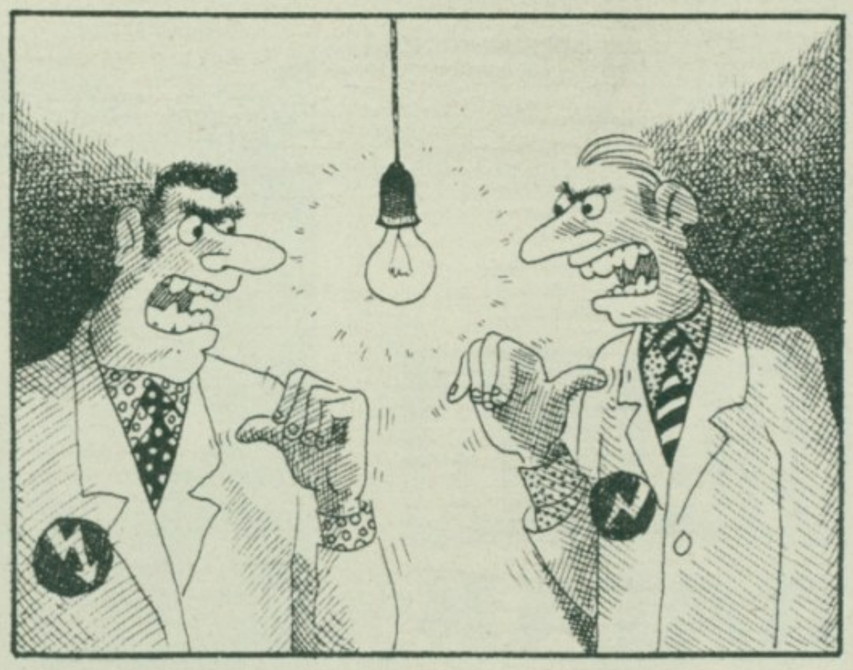
Али, још важније од тога било је непрестано прикључивање нових и нових бораца партизанским јединицама. Вицко Крстуловић прича о томе:

„Сада је било могуће попунити исцрпљене бригаде: Прву пролетерску, Другу српску, Трећу санџачку, Четврту и Пету црногорску, формирати Десету херцеговачку. Требало је видети ту радост, то братимљење далматинских бораца са борцима пролетерских бригада: просто су се отимали ко ће у коју пролетерску!... А затим, формиране су и прве три далматинске бригаде и, за само два месеца, било је омогућено Врховном штабу да захваљујући мобилизацији са тог подручја, образује и прве дивизије! Ослобођење Ливна било је увод и у прва ослобађања Јајца и Бихаћа, чиме се Далмација повезала са Босном, Ликом и Банијом и у тим заједничким борбама пала је и заједничка крв синова Црне Горе, Босне, Херцеговине, Санџака, Далмације, ту је дошло до изражаја право братство и јединство. Затим, створени су и услови за Прво заседање АВНОЈ-а, а у Далмацији, кад је крајем 1942. ослобођена Подгора и за зачетке наше ратне морнарице".

М. К.

Друг Тито са члановима Врховног штаба и штаба IV оперативне зоне на Цинцар-планини. Овај снимак начињен је после ослобођења Ливна када се договарало о формирању нових партизанских јединица.

Занимљива имена

ВЕДРА МАРИЈАНА

Пре извесног времена писали смо у овој рубрици о анаграмима, или преметаљкама како се још називају. Тим поводом јавио нам се инжењер Борис Назански, један од активних чланова енигматског удружења „Ивор" у Бјеловару, и послао нам примере најуспелијих анаграма који су последњих година објављени у југословенским енигматским часописима. Погледајте сами:

НИКОЛА ТЕСЛА — ОН СА ТЛА ЛИКЕ
МАРИЈАНА РАДЕВ — ВЕДРА НАМ АРИЈА
ТОМИСЛАВ КРИЗМАН — СЛИКАР: ЗНАМ МОТИВ
КЕМАЛ МОНТЕНО — НОТЕ: МЕКАН МОЛ
НИКОЛА КОПЕРНИК — ИЛИ НЕПОКОРНИКА
АНТОНИО ВИВАЛДИ — ТИ ДАВНА ВИОЛИНО
ТОМАС АЛВА ЕДИСОН — НАМА СИ ДАО СВЕТЛО

Сваки израз или реченица добијен је премештањем слова у имену које претходи, али вештина није само у томе. Анаграм мора да се слаже с именом и по облику и по смислу. Знате, свакако, да је Никола Тесла рођен у Смиљану, у Лици, и вероватно сте слушали популарног Кемала Монтена, чијем певању заиста одговара спис „ноте: мекан мол". Маријана Радев је оперска певачица; Томислав Кризман је име познатог хрватског сликара; Никола Коперник, својим открићем да се Земља окреће око Сунца а не обрнуто, храбро се супротставио дотад једино важећем учењу цркве. Антонио Вивалди је у своје време, пре два и по века, био један од најславнијих виолиниста на свету. Најзад, „Нама си дао светло" реченица је коју с разлогом можемо упутити проналазачу електричне сијалице Едисону.

Као што видите, аутори ових анаграма успели су, задржавајући иста слова, да прикажу битне особине сваке од именованих личности. То је утолико теже уколико је име дуже, и зато међутим примерима које нам је послао инж. Назански посебно задивљује овај: **STOLJETNI STAN NAUKA I MUZA, SMISAO JEDNOG VIJEKA.** То је анаграм имена једне значајне културне установе, састављен 1966. године, кад је ова славила стогодишњицу оснивања. Која установа? Размислите: науке и музе, то јест наука и уметност...

Наравно, одговор је — **JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI** у Загребу. Анаграм не би био сасвим тачан ако се напише ћирилицом, јер су два слова, L и J, приликом премештања рачуната као једно, LJ. Без обзира на ту малу несавршеност, саставити логичан и тачан анаграм од преко 40 слова прави је подвиг. Ако не верујете... пробајте сами!

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

ВЕЛИКИ ИСТРАЖИВАЧИ:
ЦРВЕНИ ЕРИК
И ЊЕГОВИ ПОТОМЦИ

СТИГЛИ СУ ДО ЊУЈОРКА?

У окршају с Индијанцима страдао је само један Викини, други син легендарног Ерика. — Желео сам да заувек останем у овој земљи — рекао је Торвалд умирући — и жеља ми се испунила.

Млади Викинзи који су с Леифом пронашли Винланд били су очарани дивљом виновом лозом, јагодама, питомом земљом пуном дивљачи, благом климом — чудима каква људи из фјорда са суровог севера никада раније нису видели нити сањали да постоје.

Савет викиншких стараца с пажњом је слушао говорника, младића циновског раста на чијој је светлоплавој коси блистао одсјај велике ватре око које су седели.

— Причај даље, Бјарни — подстицали су га.

— Пловио сам са Исланда да бих посетио оца који живи овде на Гренланду — наставио је Бјарни. — Када се моја лађа већ приближила острву, дигла се бура и морали смо да спустимо једра и прихватимо се весала. Бура је толико беснела да смо само могли да се предамо милости богова из Валхале. Не знам колико смо времена провели на запенушеном мору кад осматрач изненада викну: „Копно!" Уплаших се да се лађа не разбије о стење и наредих да се брод окрене. Не знам каква је то земља била, али сам сигуран да није Гренланд јер нам је требало много дана и ноћи да допловимо довде, до земље мога оца.

Леиф Ериксон, млади бледолики викинг који је без даха слушао причу Бјарнија Херјулфсона, скочи на ноге и устрепталим гласом узвикну:

— Ако постоји нека нова непозната земља, морамо је наћи! Ко ће са мном без обзира на буре, опасно море и променљиву ћуд богова?

Из грла младих викинга зачуше се поклици одобравања. Сви су се дивили Леифовој храбрости и били жељни пустоловина, а привлачила их је и нада да ће наћи плодну земљу у којој ће бити више хране него на Гренланду.

ПРОТЕРАН ЗБОГ УБИСТВА

Скуп пред којим је Бјарни испричао свој доживљај, а Леиф Ериксон позвао другове у неизвесност одржан је пре готово хиљаду година на Гренланду, највећем острву на свету које лежи између Атлантског океана и Северног леденог мора. Скандинавци који су га населили, преци данашњих миродољубивих Данаца, Норвежана и Швеђана, германског су порекла. Назив викинзи, што значи „људи из фјорда", добили су по великом фјорду код Осла у Норвешкој који се звао Вик (Затон). Модерни историчари именом викинзи називају све Скандинавце који су двеста педесет година, од касног 8. до раног 11. века, пустошили обале западне Европе. Неки су се у тим земљама и настанили.

На југоисток су отпловили и остали у Енглеској и Француској углавном Данци. Швеђани су се отиснули према истоку и населили део Русије. Норвежани су пловили према западу. У 9. столећу стили су до Исланда и за мање од сто година тамо је никла велика колонија викинга. Сматра се да се на Исланд — Ледену земљу — први доселио Инголф Арнсрсон. Његова статуа уздиже се у заливу исландског главног града Рејкјавика. Норвешки језик којим се данас говори на Исланду веома се мало разликује од норвешког језика викинга којим се говорило свуда где су викинзи стизали, од Гренланда до Константинопоља.

Чувени викинг по имену Црвени Ерик први је открио Гренланд. Са родног Исланда протерали су га 960. године због тога што је убио суседа у свађи, баш као што је и његов отац морао својевремено да напусти Норвешку и оде на Исланд. Ерик је припремио лађу и отиснуо се с групицом пријатеља. Лако су доспели до источне обале Гренланда али их је негостољубива природа отерала према југу острва где је клима била блажа и где су могле да се гаје житарице.

Три године касније вратио се Црвени Ерик на Исланд да исприча шта је открио. Следећег лета поново се отиснуо за Гренланд, овог пута заувек, а с њим и неколико десетина породица. Уз пут их је ухватила снажна бура и од двадесет пет лађа само је четрнаест стигло до обала Гренланда. Црвени Ерик подигао је фарму у Ериксфјорду (Цулијанхабу), друга група је отишла дубље у копно и основала будући град Годтаб.

Црвени Ерик дао је највећем острву на свету име Гренланд — Зелена земља — у жељи да тамо привуче што више људи мада је сасвим мали део Гренланда заиста био под зеленилом. Викиншка колонија на Гренланду одржала се готово пет стотина година. У 14. веку клима се изненада променила, захладнело је, па су се Ескими са севера повукли према југу. Ривалство са Ескимима, који су били отпорнији према хладноћи, учинило је да се викинзима на Гренланду заметне сваки траг.

СРЕЋНИ ЛЕИФ И НЕСРЕЋНА БРАЋА

Млади Леиф, најстарији син Црвеног Ерика, наследио је необуздану нарав свога оца и деде. Звали су га и срећни Леиф јер му је све полазило за руком. Године 1000. запловио је Леиф са још тридесет пет младих викинга у правцу где залази Сунце. Није познато кроз какве су све где залази Сунце. Није познато кроз какве су све пустоловине прошли, али се зна да су стигли на неко острво покривено сурим каменом и ледом. Леиф је острво назвао Хелуланд што значи Земља стења. То су данашња Бафинова острва. После краћег одмора наставили су пут и два

ВЕЛИКИ ИСТРАЖИВАЧИ: ЦРВЕНИ ЕРИК И ЊЕГОВИ ПОТОМЦИ

Фарма Црвеног Ерика у Гренланду била је сграђена од камена прошараног тракама бусења. Кућа дебелих зидова била је дугачка 16,5, а широка 7,5 метара. Фарма је имала и више споредних зграда, четири амбара и две штале.

дана касније угледали на хоризонту копно покривено травом и зеленим дрвећем. Леиф је овој земљи дао име Маркланд — Земља шума. То је данашњи Лабрадор.

У својим дугачким отвореним лађама викинзи су се отискивали и даље према југу и стигли до обале на којој је расла бујна винова лоза. Лозом обраслу земљу назвали су Винланд — Земља винове лозе. У шумама Винланда викинзи су нашли слатке јагоде којима су се хранили и јелени које су ловили, а у равницама плодну земљу. После неколико месеци боравка на Винланду Леиф

Викинзи, који су од 8. до 12. века стигли не само до Америке већ и до Русије, Турске и средоземних земаља, имали су моћно оружје — недостижне викиншке лађе. Они су били први Европљани у историји који су се отискивали на пучину не хајући што им данима никакво копно не би било на видику. Дугачка лађа, моћна, витка, лагана и лака за маневрисање кључ је њиховог поморског успеха. Три такве лађе могу се видети у музеју у Ослу. Дугачке су до 30 метара и имају места за тридесетак веслача. Викиншке дугачке лађе су најлепше од свих које су икада направљене, прамца извијеног попут лабуђег врата. Бокове корита красили су округли викиншки штитови увек спремни за борбу.

се са Викинзима вратио на Гренланд.

Неколико година касније Леифов млађи брат Торвалд запловио је према западу и нашао Земљу винове лозе. Он и његових тридесет другова презимили су у Леифовим кућама хранећи се рибом које је било у изобиљу. У пролеће су пошли да истраже унутрашњост земље. Нашли су разноврсно дрвеће богато плодовима, али и трагове људи. Непознати људи били су за викинге непријатељи и они су их напали при првом сусрету. То су били амерички Индијанци.

Чим је дошло до окршаја, викинзи су се повукли у своје лађе. Само један викинг је рањен и то је био баш Торвалд. Индијанска стрела зарила му се дубоко испод пазуха. „Желео сам заувек да останем овде", рекао је Торвалд умирући и жеља ми се испунила. Другови су га сахранили у Земљи Винове Лозе.

Трећи син Црвеног Ерика Торштајн пошао је следеће године да нађе и пренесе на Гренланд тело убијеног брата, али су га ветрови скренули с правца. Његова лађа је доспела до викиншке колоније Годтаб на Гренланду. Торштајна је тамо покосила епидемија која је однела много људских живота.

ДВЕ ВЕРЗИЈЕ ТОРФИНОВОГ ПОВРАТКА

Његова лепа жена Гудрид убрзо се удала за богатог исландског трговца Торфина Калсефнија коме није недостајало авантуристичког духа. Управо он је у 11. веку организовао прву праву сеобу викинга у Винланд. Исланђани који су пошли с њим понели су пољопривредне алатке, стоку и семе житарица. Мала флота са исељеницима укотвила се у једном заливу на источној обали Њуфаундленда. На жалост, ова пуста земља није била оно о чему су сањали слушајући приче о Земљи винове лозе. Око њиховог насеља лутали су бели медведи, поларне лисице и вукови, а оштра клима није дозвољавала обрађивање земље.

Да би преживели, викинзи су морали да покољу стоку коју су повели за расплођавање и истуцају и поједу семе намењено сетви. Торфин је поново разапео једра и отпловио према југу, али не само да није нашао Винланд него чак ни копно на коме би могло да се живи. После дугог путовања и потуцања исељеници су се разочарани вратили на Исланд.

Друга верзија кажу да су Торфин и његови викинзи ипак стигли до Винланда и покушали да у њему оснују стално насеље, али да никако нису могли да успоставе нормалне односе с Индијанцима које су, из ко зна каквих разлога, презирали. Због тога су се, после годину или две, вратили на Гренланд.

ГДЕ ЈЕ ТА ЗЕМЉА ВИНОВЕ ЛОЗЕ?

Када је Кристифор Колумбо око пет стотина година касније „открио" Америку, истинита сага о Земљи винове лозе била је увелико заборављена. Донедавно су и многи научници и историчари сумњали да су викинзи успште и стигли до Америке.

Али, године 1960. норвешка научница Хелге Ингетад, проучавајући рушевине старе насеобине Л'Анс о Медоуз на северном врху Њуфаундленда у Канади, запазила осам грађевинских конструкција изразито норвешког типа. Међународна екипа, која је на том месту вршила ископавања од 1973. до 1976. године, пронашла је необориве археолошке доказе, све из 11. века, да су викинзи боравили у Северној Америци. Данас мало ко у то сумња.

А шта је са Винландом, обећаном Земљом винове лозе? Претпоставља се да су Викинзи северни Њуфаундленд сматрали најсевернијом тачком Винланда. Није познато докле су стигли идући према југу континента, али се не искључује, мада још не постоје докази, да су дошли и до некадашње Нове Енглеске, односно области где се сада налази Њујорк.

На даље пловидбе Викинзи су се понекад отискивали у лађама другог типа званим кнер. То су биле теретне лађе ширег корита. Као и дугачке имале су један снажан јарбол од бора и корито од храстовог дрвета. Јарбол је носио велика једра начињена од двоструко уплетених изаткања трака црвене и зелене боје. Кнер лађе нису биле морске лепотице у поређењу с дугачким, али су савршенс одговарале својој намени.

Како нису имали компас, Викинзи су пловили према Сунцу. Знали су да Сунце у подне одређује географску ширину и могли су да је израчунају уз помоћ таблица израђених на Исланду крајем 10. века. Ноћу су се вероватно управљали и према звездама, али њих нису могли јасно да сагледају за светлих летњих ноћи на далеком северу. Када није било ни Сунца ни звезда, викиншка лађа није могла да се оријентише. Навигатори су користили и справу коју видите на слици. Дрвени диск са зупцима носила је дршка, а један од зубаца представљао је југ. Навигатор би у подне подешавао јужни зубац са тачком на хоризонту где би је замишљена линија повучена од Сунца секла. Навигатор је узимао жељени курс и у том правцу окретао крму. Навигаторску вештину Викинга достигли су тек Португалци 14. века, пет стотина година пошто је Црвени Ерик открио Гренланд.

ХРАНА БЕЗ КОЈЕ ВИКИНЗИ НИСУ КРЕТАЛИ НА ПУТ ПО МОРУ

ИМА РЕЧ ИСАК АСИМОВ, ЧУВЕНИ ПИСАЦ ФАНТАСТИЧНИХ ПРИЧА И НАУЧНИК

ГРЧКА ВАТРА И

ГОДИНАМА ЧЕКАМ ДА МИ НЕКО ПОСТАВИ ПИТАЊЕ: — ДОКТОРЕ АСИМОВ, ШТА МИСЛИТЕ КОЈЕ ЈЕ НАЈУБОЈИТИЈЕ ТАЈНО ОРУЖЈЕ У ИСТОРИЈИ? — НА ОВО ИМАМ ОДАВНО СПРЕМАН ОДГОВОР: — ОНО КОЈЕ НИЈЕ ТАЈНО!

Дозволите да вам објасним. Свако оружје је тајно ако непријатељ за њега не зна. Али, ако се супарничке стране налазе на истом технолошком нивоу, чим једна употреби непознато оружје, оно престаје да буде тајно јер ће га и друга убрзо направити.

У првом светском рату, на пример, немачко тајно оружје били су гасови загушљивци, а савезничко тенкови. У оба случаја први напад постигао је жељени ефекат, а ускоро потом и једни и други имали су и загушљивце и тенкове.

Чак и када је тајно оружје изузетно компликовано, последња реч науке чији се пројекти чувају као најстрожа тајна, није тешко копирати га. Године 1945. Американци су бацили атомске бомбе на Јапан. Само четири године касније и Руси су имали атомску бомбу.

Да би се прича о заиста тајном оружју скратила, ограничићу се на оно које непријатељ деценијама, или никада, није успео да копира мада је за њега добро знао јер га је искусио на бојним пољима.

Ватрено оружје било је потпуна тајна за Индијанце када су први Европљани стигли на амерички континент. Индијанци су се докопали ватреног оружја и научили да га употребљавају, али никад нису успели сами да га направе и — Европљани су освојили Америку.

НИЈЕ БОГ СПАСАО КОНСТАНТИНОПОЉ

Али, вратимо се противницима на мање-више истом технолошком ступњу. Ако се задржимо на оружју које је остало тајно и после употребе и које технолошки равноправни непријатељи нису успели да направе чак ни пошто су помоћу њега побеђени, онда је мени познато једно једино заиста тајно оружје. Користила га је веома дуго само једна нација и нико га никад није копирао. У ствари, то оружје је тајно и данас. Зове се грчка ватра.

Претпоставља се да је грчка ватра била мешавина сумпора, нафте, калцијум-оксида и калијум-нитрата (шалитре). Када се овој смеши дода вода, долази до реакције калијум-оксида при чему се развија топлота довољна да запали нафту и присуству кисеоника ослобођеног из шалитре, а она пали сумпор који, сагоревајући, развија загушљиве паре сумпор-диоксида.

Ако се ова смеша стави у дрвене цеви обложене месингом и на њу упери снажан млаз воде, сместа ће се запалити уз велики дим, смрад и буку. Потисак воде и ширење издувних гасова лансираће запаљену смешу на приличну даљину.

Замислите сада луку коју је напала непријатељска флота у време када су се лађе правиле од дрвета. Ако се налазите на палуби такве лађе, угледаћете пламен који се дими и пршти и који сваког часа може да вам падне на главу. Уколико баш и не погоди палубу, с ужасом ћете видети да се пламена лопта не гаси у додиру с водом већ плива приближавајући се вашој лађи све док не прионе за корито и запали га. И само паника коју изазива ова ватра довољна је да парализе непријатеља, о пожару и да се не говори.

Претпоставља се да је творац грчке ватре извесни Калиник о коме се углавном не зна ништа. Сматра се да је рођен у Сирији или Египту и да је, када су Арабљани око 640. године заузели ове крајеве, побегао у Константинопоље (Истанбул) где је и направио убојиту ватрену смешу.

Арабљани су освојили целу Малу Азију и зауставили се тек пред Константинопољем, престоницом Византије. Византијско Царство тукле су са свих страна недаће и оно је једину наду полагало у своју флоту. Али, и Арабљани су научили да праве лађе и управљају њима, па је арабљанска флота опсела град.

Да је Константинопоље пао, Арабљани би, преко Балканског полуострва лако доспели до ослабљене Европе и ко зна како би се даље развијала светска историја. Али, Константинопоље је имао грчку ватру. Његови браниоци су је први пут употребили 672. године, попалили арабљанске лађе и престрашеног непријатеља натерали у бекство. Они који су сматрали да је Европа морала да остане хришћанска, приписали су чудо божијој вољи. Када су Арабљани покушали још једну опасаду 717, поново их је дочекала грчка ватра и по други пут спасла Константинопоље.

Грчка ватра употребљена је током следећих векова у многим поморским биткама а онда је, из непознатих разлога, пала у заборав сачувавши своју тајну. Грчка ватра остала је вечита мистерија из сасвим једноставног разлога. Радило се о сложеној хемијској смеши коју су непријатељи видели искључиво у запаљеном стању. Без незапаљеног узорка, у доба када је хемија још била у повоју, нико није могао ни да сања да је копира или покуша да је сам направи.

СТРЕЛЦИ, ДРАГОЦЕНА РЕТКОСТ

Док ово пишем, пало ми је на памет још једно оружје, убојито и ефикасно попут грчке ватре, али за разлику од ње толико једноставно да је свако одмах могао да види од чега је направљено и како функционише. Није, према томе, у питању тајно оружје, осим ако се не занемари чињеница да га нико (с једним јединим изузетком) није ни копирао ни прихватио. Људима је, изгледа, било довољно што их то оружје непогрешиво побеђује.

Ово тајно оружје зове се велшки, енглески или дугачак лук — дужина му је износила од метар и осамдесет до два метра, а одапињао је моћне стреле дугачке читав метар. Дугачки лук имао је у односу на самострел три основне предности: био је лакши, имао је велики домет од четири стотине метара и стреле су се из њега одапињале великом брзином. Док би самострел испалио једну стрелу, дугачки лук је избацивао дванаест!

Дугачки лук био је најспретније и најмоћније оружје у копненим биткама све до појаве ватреног оружја. Ред стрелаца наоружаних дугачким луком одапињао је у исто време и на непријатеља би се из неба стучила киша стрела којима није могло да се умакне. Једини недостатак дугачког лука био је домет: ако би противник успевао да се неопажено приближи стрелцима, што се није догодило пре појаве ватреног оружја, ови су остајали беспомоћни.

Намеће се питање како је могуће да је дугачки лук остао искључиво енглеско оружје. Истина је да је најбоље дрво за прављење овог лука енглеска тисовина, али њу су успешно могле да замене друге врсте дрвећа. Зашто је онда ово добро познато оружје ипак остало тајно? Због чега га нису прихватили народи који су баш због њега толико пута поражени до ногу?

Пре свега због тренинга. Дугачки лук је веома крут и да би се натегао требало је, и то сваки пут, употребити силу од педесетак килограма. Руковање је захтевало године и године вежбања и веома снажна рамена и мишице да би се тетива једним јединим покретом запела у висини уха како би стрела имала што већу силину. Мало је народа — у ствари само један — било спремно да у

ВЕЛШКИ ЛУК

тренинг уложи толико времена и новца.

Други разлог били су сами стрелци, регрутовани углавном из нижих друштвених класа. Како су морали да буду савршено истренирани од најраније младости, било је тешко наћи им замену, па су чувани као најдрагоценија реткост.

Дугачки лук измишљен је у Велсу, па се популарно зове велшки лук. Ни име творца, ни доба када је направљен нису познати. Велшани су одувек за освајаче представљали тврд орах. Прво су добили инвазију Саксонаца, а затим и Нормана од времена краља Артура. Када је на енглески престо 1272. сео Едвард I, највештији крунисани ратник после Вилљема Освајача, ставио је себи у задатак да покори Велс.

У Велсу га је сачекао противник наоружан велшким луком. Срећом по њега, непријатеља није било много и нису поштовали дисциплину неопходну за руковање велшким луком. Едвард I је добио рат (и Велс), прихватио дугачки лук и основао специјалан одред. Ово је први и једини пут да је једна војска преузела дугачки лук пошто га је видела у рукама непријатеља.

Ватрено крштење у рукама војника Едварда I имао је велшки лук у бици са Шкотланђанима код Фалкирка јула 1298. Храбри Шкоти дочекали су Енглезе са 25 хиљада људи наоружаних тешким копљима у формацији бодљикавог јежа. Енглеска коњица морала је да се повуче пред копљаницима. Тада је Едвард I први пут у животу дао стрелцима знак за напад. Ови су, као један, одапели кишу стрела и покосили копљанике. Поново је наступила коњица и Шкотланђани су изгубили битку.

НЕ ЖЕЛЕ ЕНГЛЕСКОГ КРАЉА

Али, прави тријумф доживео је велики лук у Француској. Едвард III, син Едварда II, претендовао је на основу некаквог родословља на француски престо. Његово краљевско право имало је један велики недостатак — француски народ никако није желео да има енглеског краља. Тако је године 1337. Француској објављен рат који је у историји забележен као стогодишњи. Важна битка вођена је у Кресију, малом месту код Калеа.

Француски краљ Филип VI имао је око 60 хиљада војника, 12 хиљада оклопљених коњаника и 6 хиљада вештих самострелаца из Ђенове. Едвард III поседовао је само 12 хиљада људи од којих осам хиљада одлично увежбаних стрелаца наоружаних велшким луковима. Битка је почела у зору.

Стреле из велшких лукова засуле су самострелце још пре но што су ови стигли до линије домета самострела, па су били принуђени да одступе. Њихов „кукавичлук" разбеснео је коњанике, већином из редова племства, и они су шеснаест пута јуришали на Енглезе. Али, стрелци су неуморно одапињали и коњаници су падали у гомилама покошени стрелама. Сунце још није било зашло, а на бојном пољу лежало је две хиљаде француских коњаника. Енглески губици били су занемарљиви.

Ако су Французи икада помислили да је пораз код Кресија био случајност, разуверили су се десет година касније у бици код Поатјеа. Енглеску војску предводио је син Едварда III звани Црни Принц, а француску син Филипа IV Жан II. Битка је имала исти исход као и претходна. Малобројни Енглези потукли су стрелама из велшког лука храбру француску коњицу.

КАКВЕ ВРАЋБИНЕ!

Тек шездесет година касније срели су се Енглези и Французи поново на отвореном бојном пољу. Енглески краљ Хенри V повео је 30 хиљада војника, заузео Хартфлер и наставио напоран марш према Калеу с војском десеткованом дизентеријом. Французи су их пратили очекујући да сасвим изнемогну и најзад их 25. октобра 1415. ухватили у клопку код Аженкура, тридесетак километара североисточно од Кресија. Енглеска војска бројала је тада само 9 хиљада изнурених људи насупрот маси од 30 хиљада Француза.

Хенри V је био одличан војсковођа. Пажљиво је изабрао терен и постројио људе у фронт не дужи од једног километра тако да их Французи нападну у густим редовима. Бочна крила штитила им је густа шума. Хенри је запазио да је земљиште излокано кишом претворено у мочвару и претпоставио да се француска коњица неће туда лако пробити.

Французи, толико бројнији и, како су мислили, надмоћнији, нису оклевали са нападом (што би за Енглезе била права катастрофа). Коњица је кренула у јуриш и заглавила се у блату. Нису стигли ни да се приберу, а Хенри је командовао својим преосталим стрелцима и осам хиљада стрела фијукнуло је истовремено. Ниједна није промашила циљ. Побијено је десет хиљада Француза а само тринаест Енглеза!

Неки хроничари сматрају догађај код Аженкура правим чудом што је далеко од истине. Французи нису имали никаквих шанси да победе и било би чудо да су Енглези изгубили битку.

Стогодишњи рат трајао је још четврт века и одлучило га је оружје моћније од велшког лука који је тријумфовао још само једном, код Вернеја 17. августа 1424. Шарл VII, нови француски краљ, дао је силно благо браћи Жану и Гаспару Биро да усаврше конструкцију топа и квалитет барута. Шарл се бацио и на увежбавање артиљерије, прве на свету.

Од тада је артиљерија одлучивала ратове, а велшки лук је заборављен.

Као што Французи нису били у стању да прихвате велшки лук, тако Енглези нису имали смисла за артиљерију. Године 1453. отерани су из Француске задржавши још један век само Кале на обали Ламанша.

Енглези никада нису схватили због чега им није пошло за руком да освоје Француску. Губитак ове земље приписивали су унутарњим издајама и врацбинама француских вештица на челу са Јованком Орлеанком.

БЕЗ ПОШТАНСКЕ МАРКЕ СЕ НЕ МОЖЕ

ЈЕДНИ ЛЕПЕ-ДРУГИ СТРЕПЕ

У НАШОЈ ЗЕМЉИ ПОСТОЈИ ЧИТАВА МАЛА АРМИЈА ФИЛАТЕЛИСТА, А САМО ТРИ АКАДЕМСКА СЛИКАРА ОДЛУЧУЈУ КАКО ЋЕ ИЗГЛЕДАТИ ВЕЋИНА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ МАРАКА.

Запишете ли писмо и пошаљете — платићете, са дописницом и пакетом је иста ствар. И све по тарифи, зна се. Ниједна пошта у свету не ради бесплатно, али неће готов новац: ко ће с оне стране шалтера да се бакће са сваком дописницом, враћањем кусура, завођењем новца, па оним „ко је на реду, молим"... Свој труд око преношења писма, дописница, пакета и штампаних ствари поштари наплаћују кроз марку.

На идеју је први дошао Енглез Роланд Хил, објавио је свету свој изум фебруара 1837, а његови сународници без двоумљења га прихватили и три године касније издали прву поштанску марку на свету познату као „Црни пени".

Наши стари нису много писали јер је било мало писмених а и више су волели готовину. Они писмо на пошту, поштар преко њега развуче плавом или црвеном оловком унакрст, узме паре и квит! Пошто их је оловка замарала, прешли су на жиг. Тек 1866. код нас се појавио Хилов „изум": 13. маја те године Србија је издала марке од једне и две паре по нацрту литографа Анастаса Јовановића. Коришћене су, верује се, само приликом слања новина и по ободу нису биле назубљене!

ОДРЕКЛИ ГА СЕ

Марка није узбудила човечанство као лет у свемир, али ће по свој прилици живети док је света и века. Доста давно схватио је то и Словенац Ловренц Кошир, те је дошао на помисао да помрачи Хилову славу. Замишљао је себе као проналазача поштанске марке и то му је годило. Прикупио је „документа" и 1874. послао их у Берн Оснивачком конгресу Светског поштанског савеза. Истина, папири су били препис, али их је Конгрес разматрао, одговорио Коширу и потом ставио у архиву. Шта је Кошир тражио, а шта Конгрес одговорио?

Словенац није одмах тражио да буде проглашен оцем поштанске марке већ је изабрао дужи, али сигурнији пут: молио је Конгрес да му додели награду за „рад и залагање приликом увођења поштанске марке"! У пропратном писму он чак и не тражи примат! Кошир је овако мислио: ако признају документа, аутоматски признају и њега, Кошира, за изумитеља поштанске марке!

Делегати Конгреса, међутим, добили су Коширов захтев. Разлог: документа нису оригинали већ препис. У ствари, нису ни то, да јесу значило би да постоји оригинал. У њима има свега и свачега, само не правог податка о директној вези Кошира и настајања поштанске марке. Ту се препричавају неки догађаји, позива на туђа саопштења без помињања изумитељства, истиче чланак из немачке штампе (тражен а никад пронађен)... Све по систему округло па на ћоше!

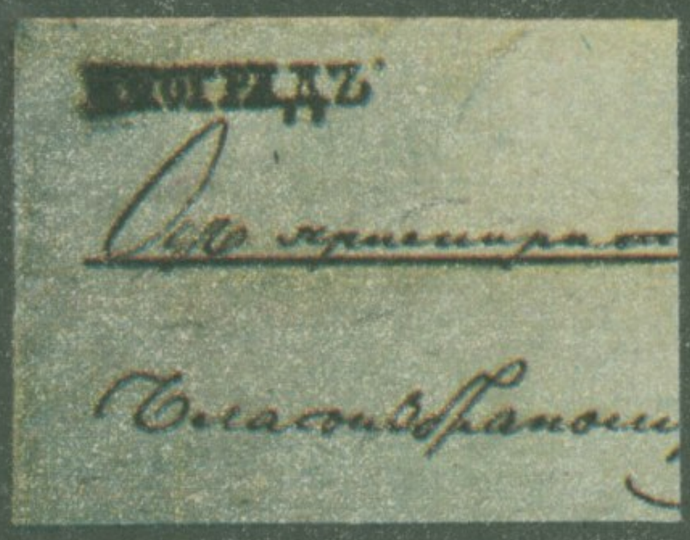
Очигледно, Кошир је с пажњом монтирао документацију, али остао је кратких рукава. Његови папири стављени су у архиву. Умро је он, умрли су и људи који су одбацили захтев, време је протекло, а онда су дошли филателистички ентузијасти. Превртали су по архиви Светског поштанског савеза, пронашли Коширова „документа" и без икакве анализе прихватили! Поштанску марку није изумео Енглез Хил него Словенац Ловренц Кошир, њему припада заслуга, рекли су. Коширу је подигнут споменик у родној Сподњој Луши, а Заједница југословенских пошта 1949. издала серију од пет марака у његову част!

Брука је пукла пре две године: Филателистична звеза Словеније одрекла се Ловренца Коширa! Нема говора о његовом ауторству! Све је било заблуда. Промућурном Словенцу опет се измакла слава коју је толико желео. Ипак, обезбедио је себи место у антологији великих светских превара мада и даље у филателистичким круговима траје полемика око Кошира — још има оних који верују да је „наш човек" био први.

ВАЖАН ЈЕ ПРВИ ДАН

Али, оставимо прошлост. Данас више нема тајне о томе како настају марке, како се продају, скупљају...

Постоје два издања: редовно и

1

2

3

4

5

пригодно. Прво је намењено народу да лепи, а друго филателистима да га чува и над њим стрепи

На писма, дописнице и пакете ставља се и обично и пригодно издање. Разлика је у томе што се тираж марке редовног издања стално обнавља, достиже и више милиона, док је тираж пригодног издања ограничен, по правилу веома мали. А како је у човековој природи да сакупља реткости, филателистички албуми претежно су испуњени пригодним издањима. У ствари, она су њему и намењена. Пошто је већина филателиста претплаћена на годишњу продукцију, на поштанске шалтере доспе мало марака пригодног издања. Па и то одмах плане јер се у већини градова продаје на посебном, такозваном филателистичком шалтеру. Томе доприноси и жеља да се издање купи на дан изласка јер се само тада продаје коверат FDC — коверат првог дана. На њему је амблем теме, једна или више марака из серије и печат са ознаком „први дан". Неко сакупља само те коверте.

За „Југомарку", јединог овлашћеног произвођача поштанских марака у нашој земљи, највећа је мука како да их начини што лепшим. Веровали или не: већину свих југословенских марака обликују само три академска сликара. Од њих зависи како ће марка да изгледа. Иако читава мала армија филателиста очекује појаву сваке нове, ниједан од три поменута сликара није филателиста. Најстарији од њих Андра Миленковић узвикује: „Таман посла!"

Креатори ступају у акцију кад се начини годишњи програм издавања пригодних марака. Усваја га Скупштина Заједнице ПТТ после разматрања свих предлога. А они стижу од друштвено-политичких организација, научних и културних установа, појединаца... Предложи се и до триста тема, може да се прихвати највише двадесетак. Програмом се утврђује број издања (емисија), датум издавања, број и вредност појединих марака у емисији, количина на штампарском табаку...

Тема је одређена програмом, али не и мотив. Њега бирају академски сликари „Југомарке". Срећом, нису ни тврди, нити мисле да су звезде, па се редовно договарају са стручњацима. Ако је тема „музејски експонати" оду до музејских стручњака да им они препоруче мотив. Ако мотив треба снимити — добро је, пола посла је готово. Најтеже је кад треба цртати. Тема „флора" увек то тражи. Исцртава се споро, нијансе боје слажу се часовима и часовима, пипаво је, убија душу у човеку. Један од тројице „Југомаркиних" сликара Андра Миленковић досад је начинио око пет стотина цртежа који су репродуковани у више од шест милијарди марака!

ШТАМПАРЕВЕ МУКЕ

Марка са једноставнијим техничким решењем штампају се у Заводу за израду новчаница у Београду, најлепше код Хелија Курвоазијеа у Швајцарској, који важи за најбољег штампара марака на свету: Понекад марке штампамо и у Бечу, Лондону, Лајпцигу. Клишеи, филмови, пробни отисци и отпаци уништавају се после штампања.

Пригодне марке издају се у серији од неколико вредности (номинала), мада нису реткост ни марке једне вредности. Филателисти никада не купују „распар" већ целу серију, најрадије у табацима а не у комаду. Што је тираж мањи, потрошња је већа. Појединци настоје да купе што више серија. На тај начин вештачки стварају потражњу и чекају да због тога скочи цена на филателистичком тржишту. Пригодно издање никад се не дотштампава, то је правило. Тираж се не објављује, пословна је тајна. Ипак, филателисти га, ко зна како, увек прокључуве. Тираж од тридесет пет хиљада, рецимо, гарантује велику потражњу марке, самим тим омогућава и шпекулисање.

Колико ће бити марака у серији једне емисије зависи од највеће номиналне, а величина тиража од тога колико ће марка бити коришћена у редовном поштанском саобраћају. Не тако давно, 1953. године, код нас је издата пригодна марка од две номиналне са темом есперанто. Тираж је био скроман — тридесет пет хиљада. Филателисти данас плаћају за једну ту марку и до осам стотина хиљада старих динара!

Кад смо већ код шпекулација, дуго ће се у том погледу памтити случај Хесеа, управника Државне штампарије у Бечу пред први светски рат. Злоупотребљавајући положај он је наређивао да се клишеи или делови окрећу наопако, намерно је чинио и друге штампарске грешке, тако стварао раритете и добро зарадио.

Марка је за филателисту не само страст већ и роба. А код робе је значајна **тема** — збирке се тематски формирају, **тираж** — што је мањи вредност марке је већа, **стање зубаца на ободу** — зупци морају да буду неоштећени и једнаки, **гума на полеђини** — дебља је боља, да ли је марка штампана на табаку од 25, 50, 100 или 200 комада — табак од девет комада идеалан је...

Филателисти имају чак и справицу којом мере зупце. А шта све не уоче! На петој марки у серији пригодног издања „Кебс II" са мотивом голуба који у кљуну носи гранчицу приметили су да на гранчици нема, како би требало, седам већ четири листа! Ако је марка мала, а гранчица на њој мања, колики ли је тек лист! Кажу, то је „фелер" који на први поглед види и филателиста почетник!

Изгледа необично али је истина: филателисти могу од марака начинити науку. Деле их на франко, порто, под „А", „В", „С", новинске, службене, доплатне, експресне, новотиск, есеје, ретуше, угледне примерке, помињу девет врста папира за штампање марака, имају исписана читава поглавља о фалсификатима, цени, одлепљивању од коверта... шта све не.

Један нам је рекао да би за добру марку и кошуљу са себе скинуо.

Миленко Тодоровић

6

7

8

9

(1)

Државна пошта у Србији уведена је средином маја 1840. До појаве наше поштанске марке писма су прецртавана плавом или црвеном оловком унакрст, а онда жигосана. Ово је жиг београдске поште из тог времена.

(2)

Прва српска поштанска марка била је неназубљена и имала две вредности (од једне и две паре) и доживела четири штампања различита по боји. Издата је 1866. по нацрту сликара и литографа Анастаса Јовановића, на папиру различите дебљине у четвртом штампању обојена са обе стране. Прво штампање марке од две паре је значајно за филателисте: марка у табачићу од 12 комада вреди и преко осам милиона старих динара!

(3)

Овако је изгледала прва поштанска марка издата у ослобођеној Југославији у серији од четири вредности. Нацрт за лик друга Тита дао је Ђорђе Андрејевић-Кун. Штампана је у Државној маркарници у Београду у серији од четири вредности израженој у окупационим динарима. Датум издавања: 21. фебруара 1945. Важила је до краја јула исте године. Филателисти продају серију за 120 хиљада старих динара.

(4)

Марка издата у част Ловренца Кошира, „оца" поштанске марке. Серија има четири вредности. На филателистичком тржишту вредност ове марке и серије је мала.

(5)

Дизајнер „Југомарке" Андра Миленковић пренео је мотив „Триглав из Бохиња" сликара Карингера на марку у оквиру серије „Уметност Југославије кроз векове" и баш ова марка проглашена је 1971. за најлепшу на свету за ту годину.

(6)

Посебна врста поштанске марке је марка са привеском (табс). Привезак је нарочито занимљив ако се на њему налази текст или знак и ако се он може одвојити од марке.

(7)

И ово је поштанска марка. Назива се блок. Овај, који су 1955. издале Уједињене нације, филателисти плаћају и до два милиона старих динара.

(8)

Пример раритета. Ко је спреман да плати — платиће га и до десет милиона старих динара Примећујете: марка је штампана са грешком у сечењу! Кад се то учини намерно, а чинило се, филателисти су огорчени.

(9)

Типичан пример лепе марке за око, али за филателисте не баш вредне, марка из сталне пригодне серије „Уметност на тлу Југославије".

ВЕЛИКИ УСПЕХ МЕДИЦИНЕ

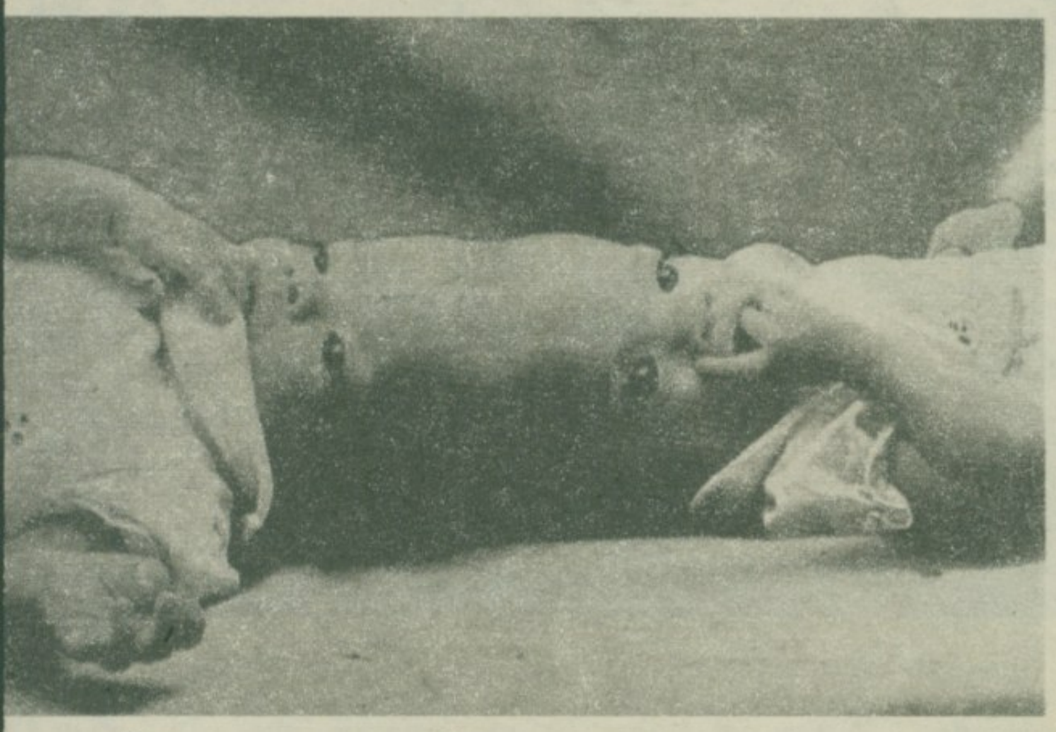
ОД ЈЕДНОГ БИЋА-ДВА

Чим су сијамске близнакиње Лиза и Елиза Хансен угледале свет, лекарима је било јасно да се ради о најнеобичнијем, ако не и најтежем случају ове врсте у историји. Да би девојчице живеле, морале су да буду раздвојене.

Упркос чињеници да су очекивали своје прво дете — можда близанце — Патриша и Дејвид Хансен из Огдена у држави Јутах нису имали разлога да верују да ће порођај бити тежак. Међутим, пошто се ни после вишечасовног ишчекивања радосног тренутка деца нису покренула, одлучено је да се прибегне царском резу. Лекари су били немало изненађени кад су пред собом угледали сијамске близнаце срасле у пределу главе.

Хитно је позвана екипа специјалиста из Медицинског центра универзитета Јутах.

Девојчицама, које су заједно тежиле око три килограма и биле дугачке свега осамдесет центиметара, одмах су били неопходни кисеоник и крв. Педијатар др Стивен Минтон учинио је све што је било потребно и децу

Завршна операција раздвајања трајала је пуних шеснаест часова. Све се добро завршило.

затим сместио у инкубатор.

— Предложио сам да их одмах покажемо родитељима — каже др Минтон — како би били сигурни да ћемо уложити максимум напора да деци осигурамо живот и обезбедимо нормалан развој.

У ствари, двадесетогодишња Патриша и двадесет двогодишњи Дејвид, заједно са читавом армијом рођака и пријатеља, са одушевљењем су прихватили новорођенчад, као да је све у најбољем реду. Бриге су препустили медицинској екипи коју је чекао тежак и веома сложен задатак: раздвајање је требало извршити у право време и на најбољи могући начин.

СТРАХОВАЊА

Сијамски близнаци су идентични близанци који се развијају из једне јајне ћелије. Дакле, погрешно је мишљење да се овде ради о два различита бића: у току трудноће не долази до потпуне деобе ћелијске масе. Сијамски близанци заиста су реткост и лекари још не знају зашто се ћелија дели на овакав начин — без затварања.

Близанци срасли главама, као ови Хансенови, долазе на свет једном свака два и по милиона порођаја. Њих има више врста. У неким случајевима спојени су само кожа и кости лобање и тад је, за успешно раздвајање, довољна неурохируршка и пластична интервенција. Уколико су им главе хоризонтално срасле, заједнички су им веома важни крвни судови, у тежим случајевима делимично и мозак, па је и раздвајање много компликованије.

Стварно стање Хансенових близнакиња није одмах било познато.

Првих четрдесет дана Лиза и Елиза Хансен живеле су између болнице у којој су рођене и универзитета Јутах. Затим су неко време провеле код куће а онда, у фебруару, четири месеца по рођењу, поново су се обреле у Медицинском центру. Снимање глава и крвних судова потврдило је бојазан лекара: мозгови су им били спојени а заједничка је била и једна веома важна вена која крв из овог дела тела одводи у срце.

— Шта ваља чинити? — упитао је забринути Хансен.

— Управо оно што смо и намеравали — одговорио је један од лекара специјалиста. — Чак и ако све потраје нешто дуже.

Медицинску екипу сачињавали су неурохирурзи, специјалисти за пластичну хирургију ,анестезиолози и педијатри. На заједничком састанку одлучено је да се најпре пресеку и раздвоје мањи крвни судови како би се смањио ризик крварења и стварања отока у тренутку коначне операције раздвајања. Одустало се од дотадашњег начина раздвајања сијамских близанаца који се састојао у једном једином, али великом хируршком захвату.

У ПРИСУСТВУ РОДИТЕЉА

Екипа је имала на располагању најсавременије неурохируршке инструменте и апарате као што је »CAT Scanner« специјални радиографски уређај којим се мождана маса снима из свих могућих углова.

Уводна хируршка интервенција изведена је тек кад су девојчице навршиле годину дана и биле довољно јаке да би могле да издрже вишечасовну анестезију.

Први рез начинио је др Робертс, али не да би деци раздвојио главе већ да би започео обраду меког спољашњег ткива. Уз помоћ микроскопа подвезао је и најситније крвне судове. Операција је трајала четири сата, уз сталан ризик крварења, отицања и инфекције.

У три следеће операције, изведене једна за другом, хирурзи су наставили да обрађују делове ткива око линије у којој су лобање биле спојене. Родитељи су све време били присутни — разгледали су снимке, читали клиничке налазе и резултате лабораторијских анализа. Сатима су лекари одговарали на њихова питања или им сами причали о свему што раде. Ништа није било скривано нити је било изненађења и лажне наде.

ЧАНГ И ЕНГ

Почетком деветнаестог века у Маклонгу у Тајланду (некадашњем Сијаму) рођени су дечаци спојени у пределу трбуха, па су по њима сви близанци који су међусобно срасли једним делом тела названи сијамским близанцима. Промућурни амерички менаџери сазнали су за њих па су се Чанг и Енг обрели у Америци где су као „чудо невиђено" за долар или два забављали масе. У међувремену су се оженили сестрама Јетс, и Чанг је добио десеторо а Енг дванаесторо деце. Породице су живеле одвојено па су браћа наизменично, по недељу дана, живели час код једне час код друге. Боловали су од истих болести, имали су исте укусе, исто мислили и на крају истог дана умрли.

У Бразилу су, до пре неколико година, живеле можда најнеобичније сијамске близнакиње у свету: две девојчице потпуно срасле у доњем делу тела. Иако се радило о два тела на једним ногама, близнакиње су се готово савршено прилагодиле животу. Умрле су од запаљења плућа.

***

У нашој земљи, у последњој деценији, четири пута су рођени сијамски близанци:

— У Ваљеву октобра 1972. девојчице срасле само грудима и трбухом убрзо су умрле.

— У Светозареву, јануара 1974. живели само пола часа.

— У Прилепу, фебруара 1974. дечаци срасли грудним кошем такође нису остали у животу.

— У Сињу, септембра 1980. деца су била срасла у пределу карлице где су имали заједничке органе и крвоток. Живела су само три дана.

Сијамске близнакиње Лиза (лево) и Елиза (десно) с родитељима снимљене на свој други рођендан.

Лиза и Елиза наставиле су да расту као и сва друга деца. Уз помоћ огледала смогућавано им је да се виде. Знале су да се играју и да се крећу. Нешто крупнија Лиза често је преузимала иницијативу при њиховом четвороношком ходању, приморавајући Елизу да се још и натрашке креће. Родитеље су ословљавали са мама и тата и радо се играле са болничким особљем. Др Минтон их је често подизао приспањајући им затиљак на свој стомак и окретао их око себе, што их је веома забављало.

Коначна операција раздвајања била је предвиђена за њихов деветнаести месец заједничког живота. У седам часова ујутру 29. маја 1979. године, почеле су припреме: у салу су унесена два операциона стола. На једном је писало Лиза, на другом Елиза. Нико није био у стању да предвиди колико ће операција трајати.

КО СИ ТИ?

Користећи се најфинијим микрохируршким инструментима др Робертс, заједно са неурохирурзима Хајлберном и Вокером, раздвојио је вене на линији чело-затиљак. Затим је на ред дошло сечење можданог ткива, најчвршће везе између близнакиња.

Изузетном спретношћу и уз највећу концентрацију неурохирурзи су, милиметар по милиметар, секли мождану масу дуж природних вијуга. Кад је одвајање завршено раздвојени су и столови. Али, одушевљењу још није било места.

Раздвојени мозгови покривени су специјално обрађеном живом опном. Затим су их др Снидер и његова двојица колега обложили косматим деловима коже с главе, а на оголела места пресадили делове коже узете са спољашње стране дечијих бедара. Одсечена кост која је представљала спојни прстен између две главе задржана је у резерви, за могуће касније пластичне реконструкције лобања уз помоћ коштаног ткива.

Шеснаест часова после првог хируршког реза све је било готово. Десетак минута касније Лиза и Елиза већ су плакале борећи се са завојима. Плакали су и родитељи Хансен.

Лекари су очекивали да ће девојчице, бар два дана, бити узнемирене и збуњене. Уз то, „усамљеност" коју је изазвало раздвајање за њих је, првих месеци, свакако била проблем. Морале су да науче да седе и да главу држе усправно. Једном, док их је мајка држала у наручју, Елиза се поиграла са Лизиним носем и руком прешла преко њеног лица: очи су им се среле и заједно су се насмејале. Било је то њихово прво право упознавање.

Лекари су оптимисти иако близнакиње морају да издрже још неколико операција. Међутим, тврди се да је тешко предвидети какве ће бити последице њиховог деветнаестомесечног заједничког живота. Њихово реаговање на неуролошке и психолошке тестове засад је нормално — увелико се друже, грле и међусобно мазе.

Д. В.

ШИФРЕ У НАУЦИ

— ... Да би справио еликсир мудраца узми, сине мој, меркуријум филозофа и загревај га док се не претвори у црвеног лава... Ово је запис из рецепата једног алхемичара из раног средњег века. Тек недавно је стручњацима пошло за руком да утврде да је „меркуријум филозофа" — у ствари олово, а „црвени лав" — црвени оловни оксид.

Велики мајстор шифровања био је и Галилео Галилеј. Кад је помоћу телескопа открио Сатурнове прстенове, он их је у почетку сматрао за сателите ове планете. Али, „сателити" су ускоро нестали. Данас се зна да се с времена на време Сатурнови прстенови окрећу постранце према Земљи и да тада, због мале дебљине, постају невидљиви. Галилеј је био веома критичан према својим открићима и закључцима а није био лишен ни сујете. Запис о том свом открићу велики астроном је об-

јавио у шифрованом облику. Учинио је то из два разлога: да славу о открићу сачува за себе, али и да се истовремено заштити од подсмеха ако се покаже да то његово откриће није тачно. Касније, када су и други астрономи потврдили постојање Сатурнових прстенова, Галилеј је објавио и свој дешифрован запис.

Многи средњовековни текстови су и до данас недешифровани. Научници, међутим, не губе наду да ће одгонетнути тајне тих старих записа. Међу белешкама великог енглеског природњака и филозофа из 13. века Роџера Бекона нађени су текстови тако вешто шифровани да је њихово значење и до данас остало непознато. Међутим, на једном од цртежа који су нађени уз записе представљена је спирална маглина која се може видети само помоћу телескопа, а на другом ћелија с једром која се, пак, може видети само под микроскопом. Значи, оба ова инструмента била су позната Роџеру Бекону. Али, све до данас сматрало се да су они пронађени тек две стотине година касније. Како је Бекон могао да види спиралну маглину и ћелијско једро? Да ли је он сам изумео ове апарате или је користио проналаске својих савременика или претходника, проналаске о којима ми засад ништа не знамо?

ПИНГВИНИ — ВАЗДУШНИ ПУТНИЦИ

Не, не постоје пингвини који лете. Ова необична птица, која одлично плива и рони, и спретно се клизајући на трбуху, спушта са ледених брегова до мора, а својим гегавим кораком прелази многе километре, не може сама да се дигне у ваздух. Ипак, око сто адели пингвина и четрдесет царских пингвина долетело је недавно у Калифорнију.

Стигли су, разуме се, авионом који је морао да буде преуређен за ове необичне путнике. Као што је познато, у својој постојбини, на Антарктику, пингвини чак и на температури на којој вода почиње да се мрзне, пате од „врућине" и није тешко замислити како би се осећали у тропским крајевима. Због тога је део авиона одређен за путнике био претворен у огроман фрижидер у коме је током целог пута одржавана температура најповољнија за пингвине — минус 23 Целзијусова степена.

Важни путници нису путовали сами: у њиховој пратњи налазило се шеснаест стручњака. Поред биолога били су ту и електричари и стручњаци за расхладне уређаје.

Морски акваријум у Сан Дијегу, по чијим улицама расту палме, може сада да се поноси својом колонијом пингвина који у суптропским крајевима уживају у вештачким мразевима

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ИСТИНИТА ДЕТЕКТИВСКА ПРИЧА

ЛЕКАР ЈЕ ПРОГОВОРИО!

КАД ЈЕ У ЈЕДАН ЧАС ПО ПОНОЋИ ДОКТОР ЛАЗАР СТАНКОВИЋ ЗАЧУО ЗВОНО НА ВРАТИМА, ПОЖУРИО ЈЕ ДА ОТВОРИ И ТАКО СЕ НАШАО ПРЕД ЦЕВИМА ДВА РЕВОЛВЕРА.

Мирослав Рељић преузео је дежурство тачно у 23 часа. Десет минута касније стигао је на угао Панчићеве и Симине улице и застао пред излогом књижаре. Гле, имају „Још нам само але фале", помислио је. Купићу је сутра Маји за рођендан. При помисли на петогодишњу девојчицу, усне су му се развукле у осмех. Још је гледао у излог кад је зачуо неку шкрипу. Осврнуо се. У Панчићевој улици све је било мирно. Нигде ни живе душе. Пожурио је у Симину, од које га је одвајало само неколико корака. Срце му је јаче залупало кад је угледао три прилике како из „Електропрометове" продавнице износе овећи сандук, Фрижидер вероватно.

— Стој! — повикао је.

Сандук је уз тресак пао на плочник а један од крадљиваца се машио за џеп. Друга двојица су се већ дала у трк.

— Стани! — повикао је Мирослав још једном и потрчао за њима.

Истог тренутка одјекнуо је прасак. Милиционер је осетио како му је нешто врело очешало врат и како се крв, лепљива и топла, слива испод оковратника. Било му је јасно да с овима нема шале. Зато је и сам откочио револвер. Тројица крадљиваца у међувремену су стигла до краја улице, али је Мирослав успео да испали метак пре но што су зашли за угао. Да је неког погодио, било је сасвим јасно, јер је на треперавој светлости неона угледао трагове крви. Потрчао је још брже. Да је изгубио трку било му је јасно кад је чуо звук мотора: уз шкрипу кочница уз улицу је одјурила тамна „застава 101". Није му преостало ништа друго него да се врати у Станицу и поднесе извештај.

МАСКИРАНИ ПОСЕТИОЦИ

— Не брини, Мирославе, ухватићемо их — тешио га је инспектор Владимир Поповић док му је бензином чистио рану. — Сигурно је да ће потражити помоћ лекара. А онда...

Да је Поповић био у праву показало се већ сутра дан кад је око осам сати у Станицу дошао доктор Лазар Станковић. Тражио је да говори са дежурним иследником.

— Изволите — позвао га је Поповић у своју канцеларију.

— Ноћас сам — започео је лекар причу — имао прилику да под прилично неуобичајеним околностима превијем једног рањеника.

— Како то мислите неуобичајеним? — прекинуо га је Поповић.

— Објаснићу вам. Тек што сам легао, било је то негде око један по поноћи, кад је одјекнуло звонце на вратима. Помислио сам да је можда позлило неком од суседа па сам пожурио да отворим: није ми ни на памет пало да пре тога провјерим кроз шпијунку. А, боље би било да јесам. Јер, кад сам отворио врата прво што сам угледао биле су две револверске цеви уперене у мој стомак. Да се нисам држао за довратак, верујем срушио бих се од страха. Моји „посетиоци", обојица са неким шареним марамама преко лица и качкетима натученим ниско на чело, наредили су ми да одмах пођем са њима и превијем њиховог друга. Нисам се усуђивао да им се много опирем. Оне цеви су заиста биле убедљиве.

Не будећи никог од укућана обукао сам се и узео лекарску торбу. Доле пред улазом стајао је аутомобил. Нека „застава". Број нисам успео да видим. Рекли су ми да седнем на задње седиште. Чим смо се сместили, аутомобил је кренуо. Виши од оне двојице сео је поред мене и намакао ми на очи црни повез.

ИНИЦИЈАЛИ У УГЛУ

Возили смо се двадесетак минута. Којим смо све улицама прошли, заиста нисам у стању да оценим. Кад смо се најзад зауставили, човек на седишту до мене помогао ми је да изиђем и уђем у неку зграду. Дуго смо се пели степеницама. Кад су ми најзад скинули повез, нашао сам се у малој слабо осветљеној соби. Све што се од намештаја у њој налазило била је стара гвоздена пећ и један кревет. Под је био од дасака. На прозор је била навучена тамна завеса.

На кревету, покривен старим војничким ћебетом лежао је рањеник. И он је, као и његови другови, имао шарену мараму преко лица. Прегледао сам га и превио. Без иједне речи поново су ми ставили повез на очи, извели из собе и одвезли на периферију града. Ту су ме избацили из кола. Док сам скидао повез, они су већ нестали. Ето, то је све — завршио је лекар вадећи из ташне памучну црну мараму, једину „успомену" на ноћашњу авантуру.

— Да ли бисте могли да нас одведете до места где су вас избацили из аутомобила? — упитао је Поповић.

— Свакако — одговорио је сигурно лекар.

— Добро, онда можемо одмах да кренемо, само да погледам мало ту мараму — рекао је Поповић.

— У реду — прихватио је Станковић не показујући ни најмањи знак нервозе.

Прегледајући мараму инспектор је у једном њеном углу пронашао, једва видљиво, црним концем извезене иницијале Л. С. Случајност или... није могао а да се не запита. Међутим, ништа није рекао.

Док је лекар облачио капут, инспектор је затражио да му спреме кола. Пола часа касније већ је заједно са Станковићем и млађим колегом био на „лицу места". Тамо су се заиста у блату налазили трагови аутомобилских гума.

ИНСПЕКТОР СУМЊА

Враћајући се у град лекар је ћутао. Поповић је све време имао утисак као да се нешто предомишља, ломи.

— Има ли још нешто што ми нисте рекли? — упитао је.

Станковић га је зачуђено погледао а онда признао:

— Мислим да бих могао да вас одведем до зграде у којој се рањеник налази. Или се бар налазио — додао је после кратке паузе.

Инспектор у првом тренутку није поверовао у такву могућност, али је ипак затражио адресу. Не двоумећи се нимало, лекар је рекао назив улице.

— Вози тамо где ти доктор каже — рекао је колеги а сам се радио-везом јавио Станици да би затражио помоћ.

Станковић је све време ћутао. Огласио се тек кад су стигли до Вртларске улице:

— Ено, то је зграда у којој сам ноћас био — рекао је показујући на вишеспратницу с друге стране улице.

— Надам се да нисте погрешили — промрмљао је Поповић и јавио патроли која је долазила у помоћ број зграде.

Нису дуго чекали. Ускоро су се појавила два патролна аутомобила и акција је могла да почне. Оставивши двојицу људи пред лифтом, Поповић је са осталима кренуо уз степенице. Нечујно су се попели на мансарду. Из вешернице се чује разговор.

— Милиција! Отворите! — повикао је Поповић куцајући на врата. За тренутак разговор је замро а онда је настало комешање. Инспектор је већ помишљао да разваљују врата кад је брава шкрипнула: крадљивци су, проценивши да немају шансе да се извуку, одлучили да се предају.

Вративши се у Станицу милиције, инспектор је рекао доктору Станковићу:

— Знам како сте пронашли зграду!

Питање за вас гласи: да ли знате на основу чега је доктор Станковић „пронашао" зграду у којој је превио рањеника. Ако мислите да сте пронашли прави одговор, проверите то у решењу на 58. страни.

БИМ И БУМ

ПЕШЧИЋАРИ

ДАВИД КОПЕРФИЛД

1 ДЕО

МОЈЕ ДЕТЕ ЋЕ СЕ УСКОРО РОДИТИ, А ОТАЦ МУ ЈЕ УМРО... ШТА ЛИ ЋЕ БИТИ С НАМА?

ЈА САМ ГОСПОЂИЦА БЕТСИ, ТЕТКА ТВОГ ПОКОЈНОГ МУЖА? ПРЕТПОСТАВЉАМ ДА ТИ ЈЕ ПРИЧАО О МЕНИ...

СВАКАКО... УБИТЕ!

ЗНАМ ДА ЧЕКАШ ДЕТЕ... КАКО ЋЕ СЕ ДЕВОЈЧИЦА ЗВАТИ?

ДЕВОЈЧИЦА? АЛИ, МЕНИ ЈЕ ПОТПУНО СВЕЈЕДНО ХОЋЕ ЛИ БИТИ ДЕЧАК ИЛИ ДЕВОЈЧИЦА!

ГОСПОЂА КОПЕРФИЛД?

ДА, ИЗВОЛИТЕ!

НЕ ПРОТИВУРЕЧИ МИ? МОРА БИТИ ДЕВОЈЧИЦА И ЗВАЋЕ СЕ БЕТСИ КАО И ЈА?

ШТА ТИ ЈЕ НАЈЕДНОМ?

НЕ ЗНАМ, ЛОШЕ МИ ЈЕ? ПОЗОВИТЕ МОЈУ СЛУЖАВКУ ПЕГОТИ...

СИРОТА ГОСПОЂА КОПЕРФИЛД! ДА НЕМА МЕНЕ, КО БИ СЕ О ЊОЈ БРИНУО?

НЕКОЛИКО ЧАСОВА ЗАТИМ, ДЕТЕ ЈЕ РОЂЕНО...

ВИ СТЕ РОБАКА, ЗАР НЕ? ИМАМ ЧАСТ ДА ВАМ ЧЕСТИТАМ, ГОСПОЂО...

ГОСПОЂИЦЕ? НЕ СМЕТЕ ГРЕШИТИ? ШТА ЈЕ? ДЕЧАК ИЛИ ДЕВОЈЧИЦА?

1532/1

ДЕЧАК, ГОС-ПОБИЦЕ!

У ТОМ СЛУЧАЈУ, ДОКТОРЕ, ПОЗДРАВИТЕ МАЈКУ И РЕЦИТЕ ЈОЈ ДА ТЕТКА БЕТСИ НИКАД ВИШЕ НЕЋЕ КРОЧИТИ У ОВУ КУЋЕРИНУ!

ГОДИНЕ СУ ПРОЛАЗИЛЕ И ДАВИД КОПЕРФИЛД ЈЕ РАСТАО...

ЈЕСИ ТИ СЕ ИКАД УДАВАЛА, ПЕГОТИ?

НЕ, СИНКО...

РЕЦИ ТИ ЈОШ НЕШТО... КАД СЕ НЕКА ДЕВОЈКА УДА, ПА ОНДА ЊЕН МУЖ УТРЕ, МОЖЕ ТИ СЕ ОПЕТ УДАТИ ЗА НЕКОГ ДРУГОГ?

СВАКАКО, ДАВИДЕ? А ЗАШТО МЕ ТО ПИТАШ?

МОЖДА ЋЕ СЕ И МАМА УДАТИ ЗА ДРУГОГ, ЈЕР ЈЕ ЊЕН ПРВИ МУЖ, ОДНОСНО МОЈ ОТАЦ, УМРО?

ОТКУД ТИ ТАКО НЕШТО ПАДЕ НА ПАМЕТ, ДЕТЕ? ДА ТЕ САМО МАТИ ЧУЈЕ... **ОНА СЕ ВИШЕ НЕЋЕ УДАВАТИ!**

МАЛО КАСНИЈЕ НЕКО ЈЕ ПОЗВОНИО ... И...

СИГУРНО ТИ ЈЕ СТИГЛА МАЈКА? ДУГО СЕ ЗАДРЖАЛА...

ПЕГОТИ ГРЕШИ... ПРЕ НЕКИ ДАН ЧУО САМ МАТУ КАД ЈЕ РЕКЛА ДА ЋЕ СЕ УДАТИ!

ЗДРАВО, ПЕГОТИ! ГДЕ ЈЕ МАЛИ?

ЕВО, ТУ ЈЕ!

ЧЕКА ВАС?

КАСНО ЈЕ? ЗАР НЕБИ БИЛО БОЉЕ ДА ДОБЕТ НЕКИ ДРУГИ ПУТ?

НЕ, НЕ! МОРАШ УПОЗНАТИ МОГ МАЛОГ ДАВИДА?

СИНЕ, ОВАЈ ГОСПОДИН ЖЕЛИ ДА СЕ УПОЗНА С ТОБОМ!

ЗДРАВО, ДАВИДЕ! ДАЈ МИ РУКУ, ПОСТАЋЕМО ПРИЈАТЕЉИ!

ХЕ, ХЕ, ТАКО, МОМЧЕ!

И КАДА ЈЕ ПОСЕТИЛАЦ ОТИШАО...

ГОСПОЂО, КО ЈЕ ТАЈ ЧОВЕК?

МОЈ БУДУЋИ МУЖ, ПЕГОТИ!

НЕ МИСЛИТЕ ТО ВАЉДА ОЗБИЉНО? ОН НИЈЕ ДОСТОЈАН ПОКОЈНОГ ГОСПОДИНА КОПЕРФИЛДА!

ПЕГОТИ, ЗАБРАЊУЈЕМ ТИ ДА ТАКО ГОВОРИШ!

КАО ДА НЕ ЗНАШ ДА САМ УСАМЉЕНА, ДА НЕМАМ НА КОГА ДА СЕ ОСЛОНИМ... ТОЛИКО САМ СЕ НАТУЧИЛА ДА БИХ ПОДИГЛА СИНА...

ДАВИД НИЈЕ ЗАСЛУЖИО ОЧУХА!

ОН ЈЕ ДИВАН ЧОВЕК, ПЕГОТИ... МОЈ ДАВИД ЋЕ ДОБИТИ ОЦА, ЗАР НЕ СХВАТАШ?

НЕ, ГОСПОЂО! ОСЕЋАМ ДА ТО НЕЋЕ БИТИ ДОБРО ЗА ДАВИДА!

ТЕ ВЕЧЕРИ...

ЈОШ НЕ СПАВАШ?

НЕ, А ЗАШТО ПИТАШ, ПЕГОТИ?

ДА ЛИ БИ ВОЉЕО ДА НЕКО ВРЕМЕ ПРОВЕДЕШ СА МНОМ НА СЕЛУ КОД ТОГ БРАТА?

И ТЕ КАКО, ПЕГОТИ!

И СУТРАДАН, ДАВИД И ПЕГОТИ СТИГЛИ СУ НА СЕЛО...

ДОБРО ДОШЛИ!

ДАВИДЕ, ОВО ЈЕ ЕТИЛИЈА, МОЈА БРАТАНИЦА! НАДАМ СЕ ДА ЋЕТЕ СЕ ЛЕПО СЛАГАТИ!

ДОБРО ДОШЛИ, ГОСПОДИНЕ ДАВИД!

ДЕЧАК ЈЕ ПРОВОДИО БЕЗБРИЖНЕ ДАНЕ...

ДОВЕЛА САМ ГА ДА НЕБИ ПРИСУСТВОВАО ТОЈ СВАДБИ... ОСЕЋАМ ДА...

И КАДА СЕ ДАВИД ВРАТИО КУЋИ...

ТАТА, ГДЕ СИ, ТАТА?

ПОЛАКО! ЧЕКАЈ, ЧЕКАЈ!

ТО ЈЕ ОН... МОЈ ДАВИД!

ЗНАМ, АЛИ КУД ЖУРИШ? НЕ ДОПАДА ТИ СЕ КАД СИ ТАКО ИМПУЛСИВНА, КЛАРА!

ТАТА, ЈЕСИ ЛИ ТУ?

ПУСТИ МЕ!

ДАВИДЕ!

ТАТА! НАЗАД КОД КУЋЕ!

КАКВЕ СУ ТО ПРОМЕНЕ? НАМЕШТАЈ ЈЕ НОВ, ЛЕПШИ...

СИНЕ, НЕШТО МОРАМ ДА ТИ САОПШТИМ...

ДОБИО СИ ОКА?

ЗНАЧИ, ИПАК СИ СЕ УДАЛА?

ДАВИДА ЈЕ ОБУЗЕЛО НЕКО ЧУДНО ОСЕЋАЊЕ КАДА ГА ЈЕ МАЈКА УВЕЛА У СОБУ...

ДОБИ, СИНКО... КАКО СИ?

НЕ ТАКО, ДАВИДЕ... МОРАШ ГА ЗВАТИ **ТАТА!**

ДОБРО, ГОСПОДИНЕ, А ВИ?

ДАВИД СЕ НАГЛО ОКРЕНУО И ПОЛЕТЕО МАЈЦИ У ЗАГРЉАЈ...

ШТА ТИ ЈЕ... ЗАШТО ПЛАЧЕШ?

ЧЕКАЈ! КУДА БЕШ?

ЗНАЧИ, ТАЈ ЧОВЕК КОЈИ СЕ, ЧИНИ МИ СЕ, ЗОВЕ МУРДСТОН, ЈЕ САД МОЈ ОТАЦ...

ДАВИД НИЈЕ ДУГО БИО САМ...

ЗНАШ ЛИ КАКО ЈА ПОСТУПАМ СА ЗОГУНАСТИМ ЖДРЕПЦЕМ? **ДОБРО ГА ИЗБИЧУЈЕМ!**

ТО ЗНАЧИ ДА КАД ТЕ ТВОЈА МАЈКА И ЈА ЗОВЕМО, НЕ СМЕШ ДА БЕЖИШ! ЈАСНО?

СУТРАДАН, СТИГЛА ЈЕ МУРДСТОНОВА СЕСТРА...

ЛИЧИ НА МОГ ОЧУХА?

ДАВИД ЈЕ БИО У ПРАВУ...

ХМ... ОВА СЛИКА МИ СЕ УОПШТЕ НЕ ДОПАДА? ИМАШ ЛОШ УКУС, КЛАРА?

ШТА ТРАЖИ ОВА СТАРА СЛУЖАВКА ОВДЕ?

ОХ, КАКВА МЕ ЈЕ НЕСРЕЋА ЗАДЕСИЛА... АКО МЕ ГОСПОЂА ОТПУСТИ...

СВАКИМ ДАНОМ БИВАЛО ЈЕ СВЕ ГОРЕ...

ГДЕ ЈЕ ТАЛИ? ВРЕМЕ ЈЕ ЗА ВЕЧЕРУ?

НИЈЕ МУ ДОБРО? ЛЕГАО ЈЕ?

И ТИ ТО ДОПУШТАШ, БРАТЕ? ПОКАЗАЛА БИХ ЈА ТОМ НЕВАЉАЛЦУ...

У ПРАВУ СИ? ПОТРЕБНА МУ ЈЕ **ДОБРА ПЕНЦИЈА!**

ШТА СМЕРАШ? ОСТАВИ ГА, МОЛИМ ТЕ!

ОХ! ШТА ВАМ ЈЕ...

КАЗНИ ГА! ПОКАЖИ МУ ДА СИ ТИ ГЛАВА ПОРОДИЦЕ!

НЕМОЈТЕ, МОЛИМ ВАС!

НЕЕЕ...

НЕ ДЕРИ СЕ К'О МАГАРАЦ!

ОД ТАДА, ДАВИД ЈЕ ПОСТАО ТУЖАН И ПОВУЧЕН...

ЈА ЋУ ТЕ НАУЧИТИ ЛЕПОМ ПОНАШАЊУ...

ЗНАШ ШТА? ЈА МИСЛИМ ДА ЈЕ НАЈБОЉЕ ДА ГА ПОШАЉЕШ У ИНТЕРНАТ!

ХММ! НИЈЕ ЛОША ИДЕЈА!

ДАВИДОВА МАЈКА УЗАЛУД ЈЕ МОЛИЛА ТУЖА ДА ОДУСТАНЕ ОД СВОЈЕ НАМЕРЕ...

НЕТОЈ, НЕ ОДВАЈАЈ ГА ОД МЕНЕ!

МАЛОМ ЈЕ ПОТРЕБНА ЧВРСТА РУКА! ПОСТАО ЈЕ НЕМОГУЋ!

И НЕКОЛИКО ДАНА КАСНИЈЕ...

ДАВИДЕ, НЕКА СРЕЋА БУДЕ НАКЛОЊЕНА И ТЕБИ И МЕНИ И... НЕ ЗАБОРАВИ МЕ!

ЗБОГОМ, ТАТА!

'АЈДЕ! ПОЖУРИТЕ!

НЕ ЗАБОРАВИ ТЕ, ДАВИДЕ!

КАСНИЈЕ...

КУДА ТЕ ВОДИТЕ, АКО СМЕМ ДА ЗНАМ?

У ЛОНДОН? ТАКО ДАЛЕКО ОД ТАТЕ КОЈА ОСТАЈЕ САМА НА ТИЛОСТ ТУРЈСТОНУ И ЊЕГОВОЈ СЕСТРИ?

У ЛОНДОН! ПРЕДАЋУ ТЕ НЕКОМ ЗА КОГА МИСЛИМ ДА ТЕ ОЧЕКУЈЕ!

После дугог пута кочије су се најзад зауставиле пред неком кућом...

Јеси ли ти Мурдстон, нови ученик?

Зовите ме Коперфилд, то је моје презиме, господине!

Ја сам професор школе у коју те је послао твој отац...

Мој очух, господине!

Један час касније Давид је стигао у интернат...

Ох! Каква тмурна зграда!

Хајде, шта чекаш? Улази!

А где су остали ученици? Никог не чујем!

Сада је распуст! Отишли су својим кућама!

Све због оног човека... Да није њега, сад бих био са својом мајком...

Те ноћи...

Надам се да ће бити боље кад стигну остали ученици...

Сместа на спавање? Сутра се рано дижеш!

За Давида Коперфилда отпочео је нови живот, пун изненађења...

ДОК СЕ НЕ ЗАВРШИ РАСПУСТ, БИЋЕШ САМ! А САД У КРЕВЕТ И, ТАКУ НОЋ!

ДАВИД ДУГО НИЈЕ МОГАО ДА ЗАСПЕ...

ДЕЧАК НИЈЕ МОГАО ДА ОБУЗДА СВОЈУ ТУГУ...

ПОСЛЕ НЕКОЛИКО ДАНА, ИНТЕРНАТОМ ЈЕ ОДЗВОНИО ВЕСЕЛИ ДЕЧИЈИ ЖАМОР...

ДА ТАЈ ЧОВЕК НИЈЕ ДОШАО...

КАД БИ ТУ БАР БИЛИ И ОСТАЛИ ДЕЧАЦИ...

КОНАЧНО!

ТИ СИ НОВИ, ЈЕ ЛИ? КАКО СЕ ЗОВЕШ?

ДАВИД КОПОРФИЛД, А ТИ?

СТРИФОРТ! РАЧУНАЈ НА МОЈЕ ПРИЈАТЕЉСТВО!

ХВАЛА ТИ, СТРИФОРТЕ!

ПРОШЛО ЈЕ НЕКОЛИКО НЕДЕЉА...

ПОСЕТА ЗА КОПЕРФИЛДА!

ТРЧИ!

ХМ... КО ЛИ ЈЕ ДОШАО?

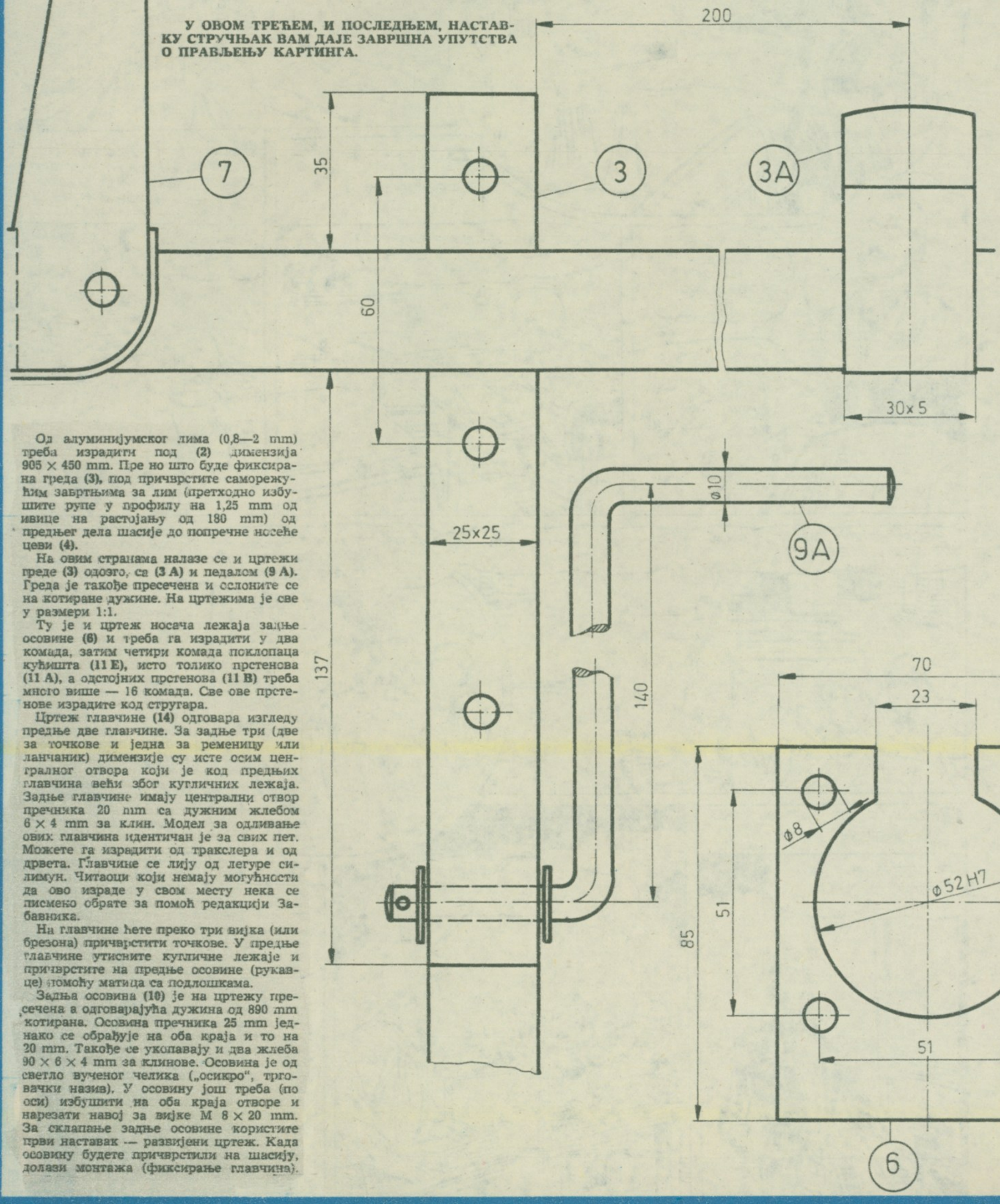
ЗАТИМ...

ТО ЈЕ ДЕН, ПЕТОТИН БРАТ! И ЊЕГОВ СИН ЈЕ ТУ!

КАКО СИ, ДАВИДЕ?

КАРТ КОЈИ РАСТЕ

У ОВОМ ТРЕЋЕМ, И ПОСЛЕДЊЕМ, НАСТАВКУ СТРУЧЊАК ВАМ ДАЈЕ ЗАВРШНА УПУТСТВА О ПРАВЉЕЊУ КАРТИНГА.

Од алуминијумског лима (0,8—2 mm) треба израдити под (2) димензија 905 × 450 mm. Пре но што буде фиксирана греда (3), под причврстите саморежућим завртњима за лим (претходно избушите рупе у профилу на 1,25 mm од ивице на растојању од 180 mm) од предњег дела шасије до попречне носеће цеви (4).

На овим странама налазе се и цртежи греде (3) одозго, са (3 А) и педалом (9 А). Греда је такође пресечена и ослоните се на котиране дужине. На цртежима је све у размери 1:1.

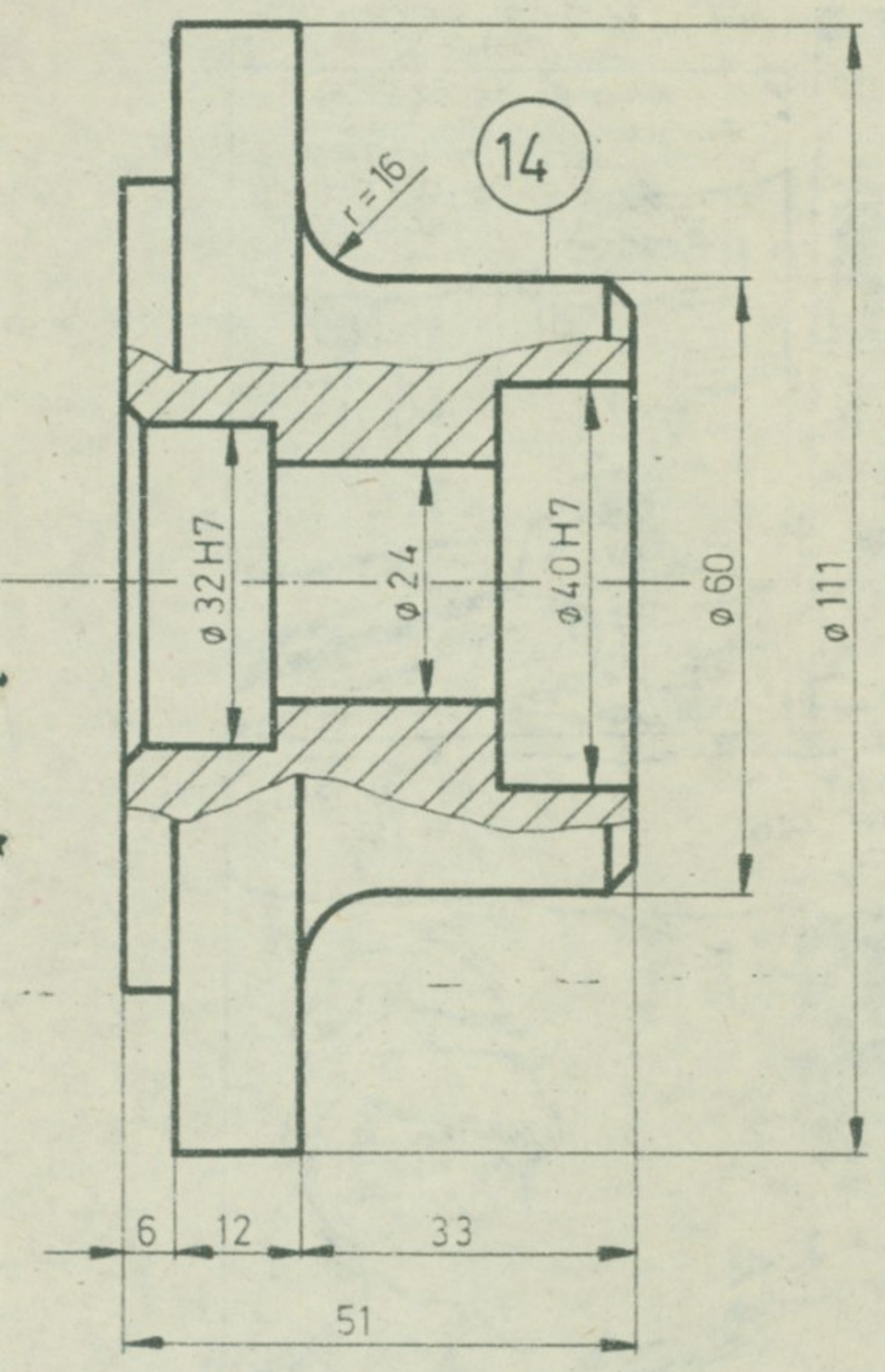
Ту је и цртеж носача лежаја задње осовине (6) и треба га израдити у два комада, затим четири комада поклопаца кућишта (11 Е), исто толико прстенова (11 А), а одстојних прстенова (11 В) треба много више — 16 комада. Све ове прстенове израдите код стругара.

Цртеж главчине (14) одговара изгледу предње две главчине. За задње три (две за точкове и једна за ременицу или ланчаник) димензије су исте осим централног отвора који је код предњих главчина већи због кугличних лежаја. Задње главчине имају централни отвор пречника 20 mm са дужним жлебом 6 × 4 mm за клин. Модел за одливање ових главчина идентичан је за свих пет. Можете га израдити од тракслера и од дрвета. Главчине се лију од легуре силимун. Читаоци који немају могућности да ово израде у свом месту нека се писмено обрате за помоћ редакцији Забавника.

На главчине ћете преко три вијка (или брезона) причврстити точкове. У предње главчине утисните кугличне лежаје и причврстите на предње осовине (рукавце) помоћу матица са подлошкама.

Задња осовина (10) је на цртежу пресечена а одговарајућа дужина од 890 mm котирана. Осовина пречника 25 mm једнако се обрађује на оба краја и то на 20 mm. Такође се укопавају и два жлеба 90 × 6 × 4 mm за клинове. Осовина је од светло вученог челика („осикро", трговачки назив). У осовину још треба (по оси) избушити на оба краја отворе и нарезати навој за вијке М 8 × 20 mm. За склапање задње осовине користите први наставак — развијени цртеж. Када осовину будете причврстили на шасију, долази монтажа (фиксирање главчина).

Пре тога треба да одаберете кочницу коју ћете уградити на задњу осовину. Најзгоднија је добош кочница мотоцикла до 90 ccm, чији пречник не би требало да буде већи од 150 mm. Ако купујете неки полован точак, јасно је да прво морате да расплетете жице и да добош ослободите мотоцикл наплатка. Централни отвор обрадите на одговарајући промер и укопајте канал (жлеб) за клин. У овом плану за градњу нисмо посебно узели у обзир кочницу јер сви неће имати исте које ће уградити на своје Го-карте. Уколико сами не можете да решите проблем, пишите редакцији, наведите коју кочницу имате, па ћемо вам помоћи саветом.

Сад причврстите главчине на осовину (претходно утисните клинове у жлебове на осовини). Ставите подлошке већег спољнег пречника (25/8) и завртњима од **80** Кр (завртњи који се користе на аутомобилима) причврстите главчине на осовину. Точкове монтирајте на осовину исто као и предње.

Завршетке спона **(8)** производи ФАД из Горњег Милановца и потребна су вам четири комада М 8. Споне израдите од материјала за брезоне пречника 8 mm. На крајевима је навој за зглобове који се користе на камионима за команде, „бош" пумпе или код унутрашњих полуга брисача.

Педале **(9 и 9 А)** израдите од истог материјала као и споне.

Стуб управљача можете да употребите од старог „фиће". Треба га скратити на одговарајућу дужину и заварити један комад челичног лима дебљине 5 mm, 45 × 35 у који избушите две рупе пречника 8 mm у које се стежу крајеви спона за точак управљача: можете употребити неки полован спортски, превучен кожом (мекани), чија ће „глава" ићи тачно на горњи крај стуба на коме се налазе зубићи (нутови). Волан не би требало да буде већег пречника од 320 mm. Пошто је управљач директан, од крајње левог до крајње десног положаја је свега пола круга.

Седиште треба да буде од фибергласа, анатомског облика. Такво седиште омогућава несметан пролазак кроз кривине, односно промене правца.

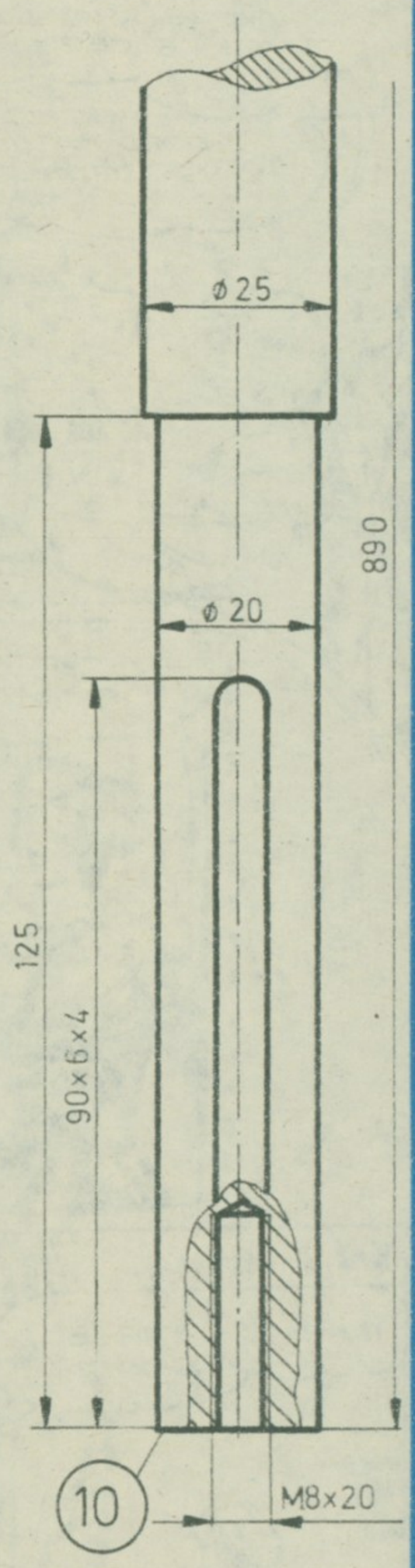
Уколико имате проблема око набавке седишта, обратите нам се писмом па ћемо вам помоћи саветом

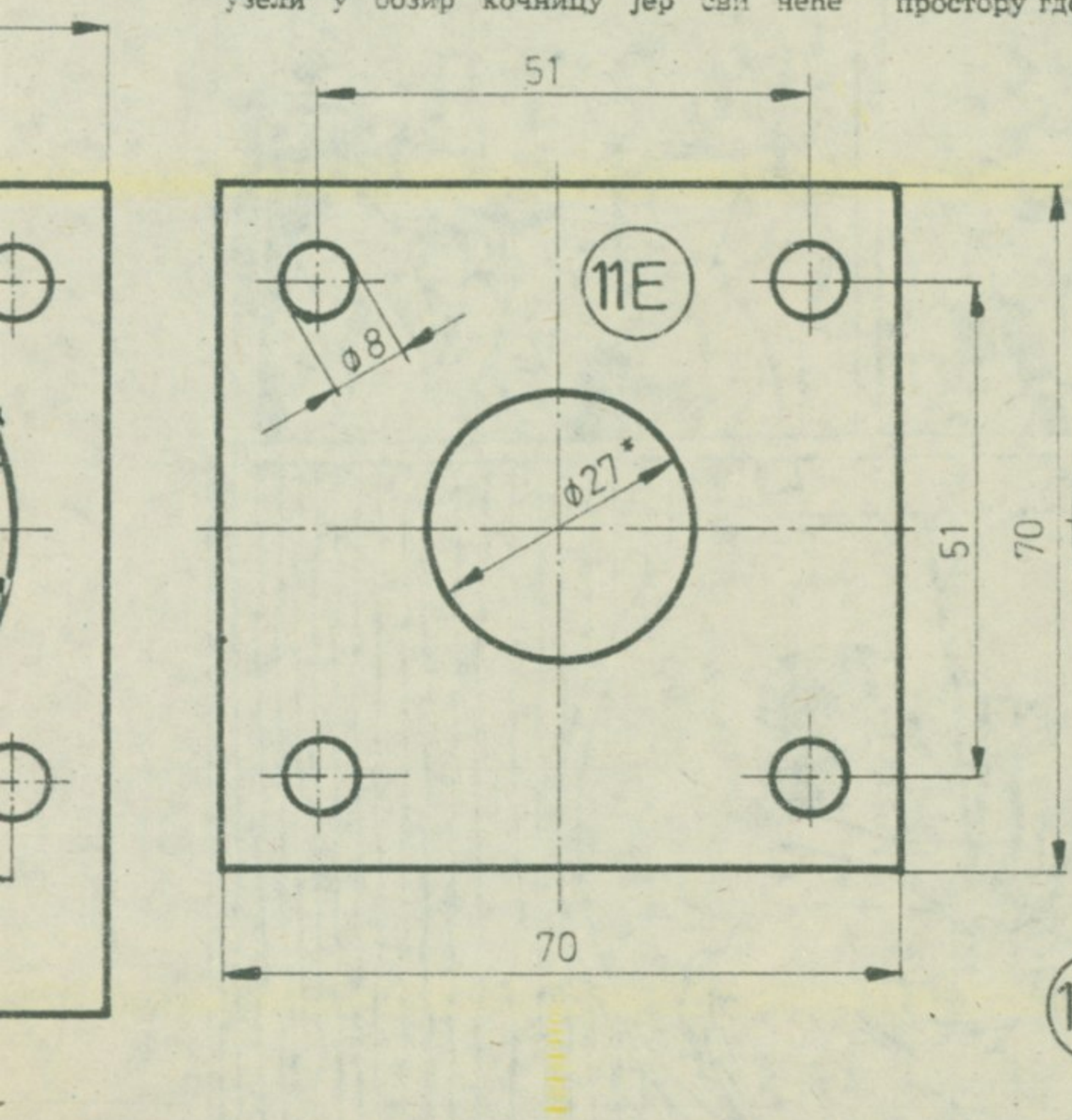
Шасија је тако конструисана да може да се угради мотор од 90 ccm. Избор мотора препустили смо вама али би најзгоднији био мотор „пони-експреса" или „томос аутоматика". Мотор, односно носач мотора, можете причврстити на леву или десну страну шасије. Носач мотора причврстите на две паралелне цеви (поред седишта) зависно са које стране излази погонски ланчаник. Носач треба да буде такав да може да клизи напред-назад, како би могли да подесите затегнутост погонског ланца.

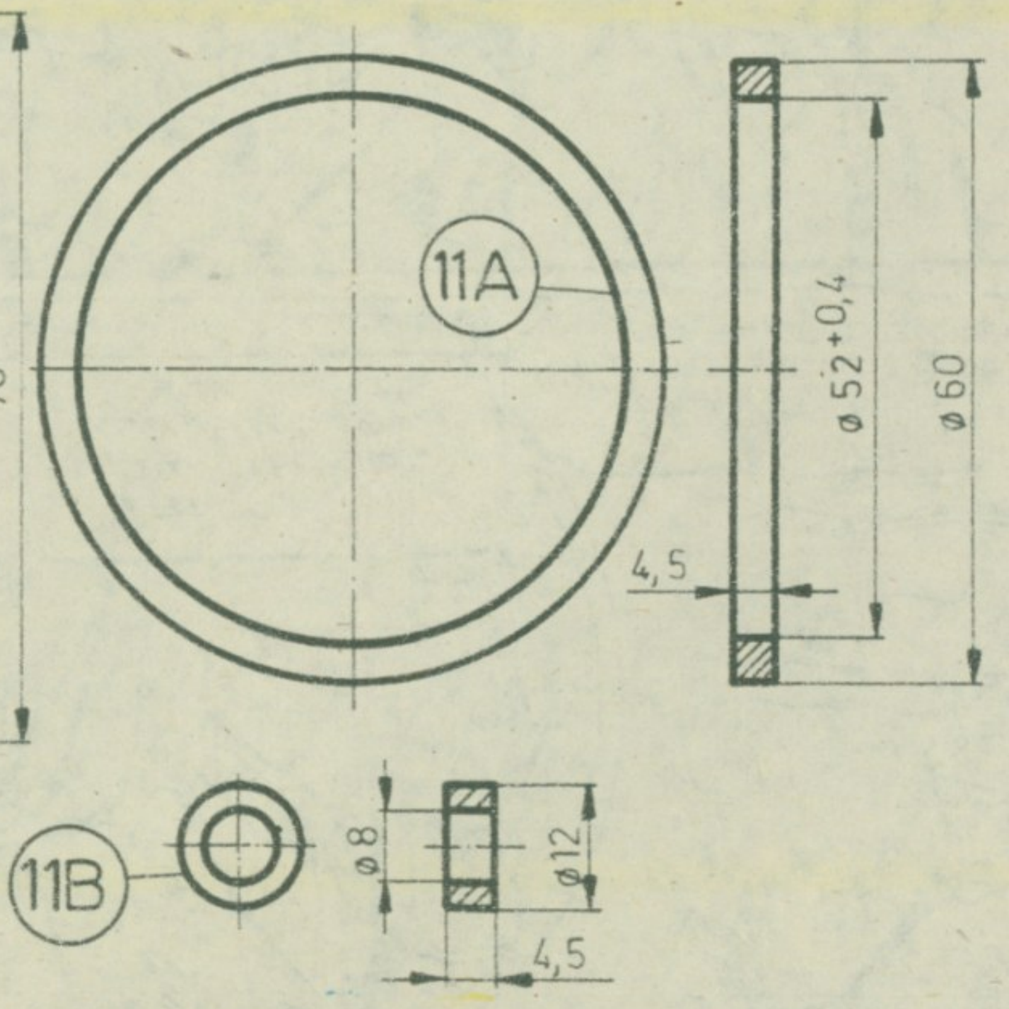
Кад завршите шасију лакирајте је неком живом бојом да би карт био лепши и уочљивији.

Верујем да ћете се лепо возити али никако немојте својим картом излазити на саобраћајнице. Возите само на простору где нема саобраћаја.

Конструкција и текст:
Владимир Михајловић — Картинг

БАШ МИ ЈЕ ДРАГО ШТО СТЕ МЕ СЕ СЕТИЛИ?

ЧЕСТО ТЕ ПОМИЊЕМО, ПОГОТОВО ЕТИЛИЈА!

ДОШЛО ЈЕ ЛЕТО, ДАВИД ЈЕ ЗАВРШИО РАЗРЕД...

СРЕЋАН РАСПУСТ, СТРИФОРТЕ!

ДО ВИЂЕЊА, ДАВИДЕ!

ДАВИД ЈЕ ЖУДЕО ДА ЗАГРЛИ МАЈКУ, АЛИ КАД ЈЕ СТИГАО ПРЕД ВРАТА СВОГ ДОМА...

ЧИНИ МИ СЕ ДА СУ СРЕЋНИ ДАНИ КОЈЕ САМ ОВДЕ ПРОВЕО САД ДАЛЕКА ПРОШЛОСТ ...

АХ, ТИ СИ? УБИ, МАЛИ!

ГДЕ ЈЕ МОЈА МАМА?

АХ, МОЈА МАМА, МОЈА МАМА! НЕ ПИТАШ ЗА ОЧУХА? ОН ТЕ ШКОПУЈЕ, НЕ ЗАБОРАВИ ТО!

И НАЈЗАД...

МАМА!

ЗДРАВО, ДАВИДЕ!

ДАВИДУ ЈЕ БИЛО ЈАСНО ДА ЊЕГОВА МАТИ, И ДА ЈЕ ХТЕЛА, НИЈЕ СМЕЛА ДА ПОКАЖЕ РАДОСТ...

ДОСТА, ДОСТА! КАО ДА ТИ ЈЕ ДОШАО САМ КРАЈ!

ДОБИ ДА ВИДИШ СВОГ БРАТА!

ОХ! НИСАМ ЗНАО...

ВОЛЕЋЕШ ГА, ЗЕ ЛИ? ВОЛЕЋЕШ ГА КАО БРАТА?

НАРАВНО, ИАКО МИ ЈЕ ПОЉУБРАТ, ЗАР НЕ?

МАЛО КАСНИЈЕ...

ДОБИ? ХОЋУ ДА РАЗГОВАРАМ С ТОБОМ, МОЋЕ!

ХЕЈ, ШТА ТИ ЈЕ? ДА МЕ СЕ НЕ БОЈИШ МОЖДА?

НЕ... НЕ, ГОСПОДИНЕ!

КАКО МЕ ТО ЗОВЕШ? ЈА САМ ТИ ОЧУХ? ЗОВИ МЕ **ТАТА!** ЈАСНО?

ЖАО МИ ЈЕ... МОЈ ОТАЦ ЈЕ УМРО, ГОСПОДИНЕ! ЈА ВАС ПОШТУЈЕМ, АЛИ ВАС НИ СЕ МАЛО НЕ ПЛАШИ!

И САМО ШТО ЈЕ ДАВИД ТО ИЗГОВОРИО...

АХХ!

НЕВАЉАЛАЧЕ!

ДОБРО СИ ПОСТУПИО, БРАТЕ! ТОГ МАЛОГ ТРЕБА ОБУЗДАТИ!

А САД СЕ ГУБИ! ЗАПАМТИЋЕШ ТИ МЕНЕ, МАНГУПЕ!

МУРДСТОН ЈЕ И ДАЉЕ ПОКАЗИВАО НЕТРПЕЉИВОСТ ПРЕМА ДЕЧАКУ...

ЗАР НЕ ВИДИШ? ТАЈ МАЛИ ЈЕ НЕМОГУЋ!

УТЕХУ МУ ЈЕ ПРУЖАЛА ЈЕДИНО СТАРА ДОБРА ПЕГОТИ...

НЕ ТУГУЈ, СИНКО! ЗАВРШИЋЕШ ШКОЛУ, ПОСТАЋЕШ ЧОВЕК И СВЕ ЋЕ БИТИ БОЉЕ!

АЛИ, ПЕГОТИ... МОЈА МАЈКА СЕ БОЈИ ТОГ ЧОВЕКА!

ТАЈ ЧОВЕК ЈЕ ЊЕН МУЖ И ТВОЈ ЗАКОНИТИ ОЧУХ, ДАВИДЕ! ОН ЈЕСТЕ НЕЗГОДАН, АЛИ... МАМА ТЕ И ДАЉЕ ВОЛИ!

И ВЕЧЕ УОЧИ ДАВИДОВОГ ПОВРАТКА У ИНТЕРНАТ...

МАМА!

ПССТ!

ШТА ТИ ЈЕ? ЗАШТО ПЛАЧЕШ?

ДАВИД ЈЕ СХВАТИО ДА ЈЕ ЊЕГОВА МАТИ ВЕОМА ТУЖНА И НЕСРЕЋНА...

РЕЋИ ТИ ШТА СЕ ДОГОДИЛО, МОЛИМ ТЕ!

НИШТА... ХТЕЛА САМ САМО ДА СЕ ОПРОСТИМ С ТОБОМ!

МАЈКА СЕ ЧУДНО ПОНАША...

ЗБОГОМ, СИНЕ, ЗНАЈ ДА УВЕК МИСЛИМ НА ТЕБЕ...

ДАВИД СЕ ВРАТИО У ШКОЛУ. ТРИ НЕДЕЉЕ КАСНИЈЕ...

ДИРЕКТОР?

КОПЕРФИЛДЕ, ДОЂИ У МОЈУ КАНЦЕЛАРИЈУ!

НИСАМ НИШТА ЛОШЕ УЧИНИО, ЗАР НЕ?

НАРАВНО? ДИРЕКТОР САМО ХОЋЕ ДА РАЗГОВАРА С ТОБОМ!

ЗАТИМ...

МОМЧЕ... РАДИ СЕ О ТВОЈОЈ МАЈЦИ!

ШТА ЈОЈ СЕ ДОГОДИЛО?

БИЛА ЈЕ БОЛЕСНА... ВЕОМА БОЛЕСНА...

УМРЛА ЈЕ?

НЕЕЕ!

ХРАБРО, МЛАЂИЋУ! ТИ СИ ТУШКАРАЦ? МОРАШ ТО ХРАБРО ПОДНЕТИ!

ОНДА СЕ ПОЈАВИЛА ПЕГОТИ...

ПЕГОТИ?

УБИТЕ?

МАМА... МАМА ЈЕ МРТВА?

ЗНАМ, СИРОТИЦА...

ИЗДАХНУЛА ТИ ЈЕ НА РУКАТА? ПОСЛЕДЊЕ РЕЧИ СУ ЈОЈ БИЛЕ - **БРИНИ СЕ О ДАВИДУ И РЕЦИ МУ ДА ГА ВОЛИМ!**

ТВОЈ ОЧУХ МЕ ЈЕ ОТПУСТИО И САД ЖИВИМ С БРАТОМ! ОСТАЋЕШ ОВДЕ ДОК НЕ ЗАВРШИШ РАЗРЕД, А ОНДА СЕ ВРАЋАШ КУЋИ!

ОЧУХУ?

НЕ, ПЕГОТИ! НИКАДА!

БУДИ РАЗУМАН... МАЛОЛЕТАН СИ, МОРАШ СЛУШАТИ ОЧУХА!

САД МОРАМ ДА ИДЕМ! ЗАМОЛИЋУ ТВОГ ОЧУХА ДА НАЛЕТО ДОЂЕШ КОД НАС НА СЕЛО!

НАД ЈЕ ЗАВРШИО РАЗРЕД, ДАВИД ЈЕ ПОШАО КУЋИ...

ОХО! СТИГАО ЈЕ ГОСПОДИЧИЋ!

ОЧУХ ТЕ ЧЕКА!

КАД ЈЕ ПРЕКОРАЧИО ПРАГ, ДАВИДУ СЕ СТЕГЛО СРЦЕ, СВЕ ГА ЈЕ ПОДСЕЋАЛО НА МАЈКУ...

ТИ СИ! ПРИЂИ БЛИЖЕ!

ЖЕЛЕО САМ ДА ЈЕ ВИДИМ ПРЕ НЕГО ШТО СТЕ ЈЕ САХРАНИЛИ! ЗАШТО МЕ НИСТЕ ОБАВЕСТИЛИ?

САМО ШТО СИ ДОШАО, А ВЕЋ НЕШТО ПРИГОВАРАШ!

НИСАМ ИМАО ВРЕМЕНА... ТО СЕ ДОГОДИЛО ИЗНЕНАДА! САД МЕ СЛУШАЈ! ОД ДАНАС ЋЕШ СЕ САМ БОРИТИ ЗА ЖИВОТ!

ЈЕДАН ПРИЈАТЕЉ МИ ЈЕ ОБЕЋАО ДА ЋЕ ТЕ ЗАПОСЛИТИ! ПУТУЈЕШ У ЛОНДОН ВЕЋ СУТРА! ЈАСНО?

И СУТРАДАН...

И КАДА ЈЕ СТИГАО НА МЕСТО НА КОЈЕ ГА ЈЕ ОЧУХ ПОСЛАО...

ТИ СИ МУРДСТОНОВ ПАСТОРАК?

ДА, ГОСПОДИНЕ...

ЗОВЕМ СЕ МИКОБЕР И ПОСРЕДНИК САМ У ОВОЈ РАДЊИ? СТАНОВАЋЕШ КОД МЕНЕ?

ДАВИД ГА ЈЕ ГЛЕДАО С НЕПОВЕРЕЊЕМ...

МАЛО КАСНИЈЕ...

ОХ! ЗАР ЋУ ОВДЕ ЖИВЕТИ?

ЈА САМ ГОСПОЂА МИКОБЕР... ХОЋУ ДА РАЗГОВАРАМ С ТОБОМ...

ИЗВОЛИТЕ?

МОЈ ТУЖ ЈЕ ТАПО-ЧАС УХАПШЕН ЗБОГ ДУГОВА... НЕКЕ МОЋИ ДА ТЕ ЗАПОСЛИ, СХВАТАШ?

СУТРАДАН УЈУТРУ ДАВИД ЈЕ ОПЕТ КРЕНУО НА ПУТ...

МОЖДА ЋЕ ME ПРИТИЋИ ТЕТКА БЕТСИ О КОЈОЈ МИ ЈЕ МАМА ПРИЧАЛА...

ТЕТКА БЕТСИ СТАНОВАЛА ЈЕ У ДОВЕРУ...

ГОСПОЂО, ЈА САМ ДАВИД КОПЕРФИЛД ВАШ...

ДАВИД КОПЕРФИЛД?

УБИ, УБИ, СИНКО!

ИСТИНА ЈЕ ДА САМ СЕ ПОШТЕ ПОНЕЛА ПРЕМА ТВОЈОЈ МАЈЦИ... НАЉУТИЛА САМ СЕ ШТО НИЈЕ РОДИЛА ДЕВОЈЧИЦУ!

ТОГ ИСТОГ ДАНА МУРДСТОН ЈЕ ДОШАО У ЛОНДОН...

АПИ КУДА ЈЕ ОТИШАО? ОН НЕМА НИКОГА НА ОВОМ СВЕТУ!

ЖАО МИ ЈЕ, НИСМО МОГЛИ ДА ГА ЗАДРЖИМО!

14

КУД ЛИ СЕ ИЗ-ГУБИО? МОРАМ ГА НАЋИ!

Тог тренутка Мурдстон се сетио тетке Бетси, једне Давидове робаке...

СТАНУЈЕ У ДОВЕРУ? ИДЕМ СМЕСТА ТАМО!

ЗА ТО ВРЕМЕ...

САД МИ ЈЕ ЖАО ШТО САМ СЕ ОНАКО ПОНЕЛА...

РЕЦИ МИ, ДА ЛИ БИ ВОЛЕО ДА ТЕ ПОШАЉЕМ У ДОБРУ ШКОЛУ?

СВАКАКО, ТЕТКА БЕТСИ, ХВАЛА...

АЛИ, СУТРАДАН...

ТРАЖИ ВАС НЕКИ ЧОВЕК, ГОСПОБО?

КО СТЕ ВИ?

ГОСПОДИН МУРДСТОН?

ХА, ХА! НИСАМ СЕ ПРЕВАРИО? ТУ СИ, МАНГУПЕ?

ОН ЈЕ МОЈ ПАСТОРАК? НАПУСТИО ЈЕ ДОБАР ПОСАО КОЈИ САМ МУ НАШАО У ЛОНДОНУ?

НИСАМ? МИКОБЕР ЈЕ УХАПШЕН И НИСАМ ВИШЕ МОГАО ДА ОСТАНЕМ КОД ЊЕГА?

У РЕДУ? АЛИ КУНЕМ ТИ СЕ ДА ЋЕШ МЕ ЗАПАМТИТИ, ДАВИДЕ?

НЕДЕЉУ ДАНА КАСНИЈЕ...

ЖАО МИ ЈЕ, НЕ МОГУ ГА ПРИМИТИ? СВА МЕСТА СУ ПОПУЊЕНА?

ДОСТА? ДОШАО САМ ДА ГА ВОДИМ У ПОПРАВИЛИШТЕ?

ПОТАКО? ОДАВДЕ ЋЕТЕ ОТИЋИ САМИ КАО ШТО СТЕ И ДОШЛИ?

СХВАТАМ? УЧИНИЛИ СТЕ СВЕ ШТО ЈЕ БИЛО У ВАШОЈ МОЋИ?

УПОЗНАЈ СЕ СА АДВОКАТОМ ВИКФИЛДОМ ИЗ КЕНТЕРБЕРИЈА? ЗАЛОЖИО СЕ ДА ТЕ ПРИМЕ У ИНТЕРНАТ...

ХВАЛА ВАМ, ГОСПОДИНЕ!

НЕМА НА ЧЕМУ! А ДА ТИ БИ ТОЖДА ЖЕЛЕО ДА ЖИВИШ КОД МЕНЕ?

ТА ИДЕЈА ДОПАЛА СЕ И ТЕТКИ БЕТСИ...

ДОБРО... ПЛАТИБЕШ ШКОЛАРИНУ И ТО ЈЕ СВЕ!

У РЕДУ! ХВАЛА ТИ, ПРИЈАТЕЉУ!

И КАДА ЈЕ ДАВИД СТИГАО У СВОЈ НОВИ ДОМ...

ДАВИДЕ, ОВО ЈЕ ТОЈА КЋИ АГНЕСА!

ДРАГО МИ ЈЕ, ГОСПОБИЦЕ!

КАКО СИ, ДАВИДЕ?

ДАВИД ЈЕ УПОЗНАО И ВИКФИЛДОВОГ СЕКРЕТАРА И НИСАМ НЕ ЗНАЈУЋИ ЗАШТО, ТАЈ ЧОВЕК МУ СЕ НИЈЕ ДОПАО...

ДОБИ, ДОБИ! НАДАМ СЕ ДА БЕМО БИТИ ПРИЈАТЕЉИ! ДОБИ КОД ТЕБЕ ДА ТЕ УПОЗНАМ СА МАЈКОМ!

ДАВИД ЈЕ ПРИХВАТИО ПОЗИВ...

ДРАГО МИ ЈЕ ШТО СЕ ПОСЛОДАВАЦ МОГ СИНА БРИНЕ О ТВОМ ОБРАЗОВАЊУ, ДЕЧАЧЕ...

И ЗНАЈ, ОВДЕ ИМАШ ОДАНЕ ПРИЈАТЕЉЕ!

ХВАЛА ВАМ!

КАСНИЈЕ, КАД СЕ ВРАЋАО ВИКФИЛДОВОЈ КУЋИ...

ОХ! ПА ТО ЈЕ ДАВИД КОПЕРФИЛД!

ГОСПОДИН МИКОБЕР, ПРИЈАТЕЉ МОГ ОЧУХА!

ДА, ДА, ТО ЈЕ ОН, ЛИЧНО!

НЕ МОГУ ГА ИЗБЕЋИ! ОДМАХ МЕ ЈЕ ПРЕПОЗНАО!

ОХ! ДВОСТРУКО ЗАДОВОЉСТВО! КАКО СТЕ, ПРИЈАТЕЉУ?

ВИ СЕ ПОЗНАЈЕТЕ?

КО НЕ ПОЗНАЈЕ ДОБРОГ ТИКОБЕРА!

ДЕЧАК НИЈЕ ПРИДАВАО ЗНАЧАЈ ТОМ СУСРЕТУ. ВРЕМЕ ЈЕ ПРОЛАЗИЛО...

ЈОШ УЧИШ! НИШТА НИСИ ЈЕО!

ДАВИД ЈЕ ИМАО ВЕЋ ШЕСНАЕСТ ГОДИНА... ЈЕДНОГ ДАНА СТИГЛО ЈЕ ПИСМО ОД ТЕТКЕ БЕСИ...

Још једино желим да те изљубим на путу и наћерам од тебе јесштог човека...

СИРОТА ТЕТКА, МНОГО ЈОЈ ДУГУЈЕМ...

ДАВИД СЕ СВЕ ВИШЕ ЗАНИМАО ЗА АГНЕСУ...

ЈЕДНОГ ДАНА, НА УЛАЗУ У ПОЗОРИШТЕ...

СТИРФОРТ! МОЈ ДРУГ ИЗ ШКОЛЕ!

КОЛИКО ЈЕ ГОДИНА ПРОШЛО ОД ТАД, ДАВИДЕ!

МЛАДИЋИ СУ ОБНОВИЛИ СТАРО ПРИЈАТЕЉСТВО. ДАВИД ГА ЈЕ ПОЗВАО ДА ЗАЈЕДНО ПОСЕТЕ ПЕГОТИ...

БИЋЕ НАМ ЛЕПО! УЖИВАЋЕМО НА СЕЛУ!

ПЕГОТИ СЕ ВЕОМА ОБРАДОВАЛА...

СИНКО, ПА ТИ СИ ПОСТАО ПРАВИ ТОМАК!

НИШТА СЕ НИСИ ИЗМЕНИЛА, ПЕГОТИ!

ПОГЛЕДАЈ, ОВО ЈЕ ЕТИЛИЈА, МОЈА БРАТАНИЦА!

НЕВЕРОВАТНО!

ДАВИД И СТИРФОРТ ПРОВЕЛИ СУ ДВА ДАНА У КУЋИ ПЕГОТИНОГ БРАТА, А ОНДА СУ СЕ ВРАТИЛИ У ГРАД. СЛЕДЕЋЕ ГОДИНЕ ДАВИД ЈЕ С УСПЕХОМ ЗАВРШИО ШКОЛОВАЊЕ...

ТВОЈА ТЕТКА ОДИСТА МОЖЕ ДА БУДЕ ПОНОСНА!

ХВАЛА... ХВАЛА...

МОРАО БИ ДА РАДИШ С МОЈИМ ПРИЈАТЕЉЕМ, УГЛЕДНИМ АДВОКАТОМ! ДОБРО ЋЕШ ЗАРАЂИВАТИ!

И ЗАИСТА, ВИКФИЛД СЕ НИЈЕ ПРЕВАРИО. НА ЛЕТО ДАВИДОВ ШЕФ ПОЗВАО ГА ЈЕ НА СВОЈЕ ИМАЊЕ...

ОВО ЈЕ МОЈА КЋИ ДОРА, КОПЕРФИЛДЕ!

ДОРА! ТУ СТЕ...

СЕСТРА МОГ ОЧУХА!

ГОСПОЂИЦА МУРДСТОН СЕ БРИНЕ О МОЈОЈ КЋЕРИ... ЈА САМ УДОВАЦ, ДАВИДЕ...

КАСНИЈЕ, КАД ЈЕ ДАВИД ОСТАО САМ...

ТИ СМО СТАРИ ПРИЈАТЕЉИ, ЗАР НЕ? НЕ ВРЕДИ ВИШЕ МИСЛИТИ НА ПРОШЛОСТ!

ВИ И ВАШ БРАТ УБРЗАЛИ СТЕ СМРТ МОЈЕ МАЈКЕ, А ПРЕМА МЕНИ СТЕ БИЛИ ОКРУТНИ! ТО НЕ МОГУ ЗАБОРАВИТИ!

ПРОШЛЕ СУ ТРИ ГОДИНЕ И ДАВИД ЈЕ ПОСТАО ПРОКУРАТОР... ЧЕСТО ЈЕ ПОСЕЋИВАО ПЕГОТИ...

ДАВИДЕ! ДОГОДИЛО СЕ НЕШТО СТРАШНО!

ЕТИЛИЈА ЈЕ ТРЕБАЛО ДА СЕ УДА ЗА ЈЕДНОГ ТОТКА ИЗ СЕЛА, АЛИ ЈЕ ПОБЕГЛА! НИКО НЕ ЗНА ГДЕ ЈЕ!

ШТА ТО, ПЕГОТИ?

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

ГОГАЈ

By Bud Sagendorf

КАКО ЈЕ КИЋА?

ЈЕЗИВО! НИЈЕ МУ ПОМОГАО ЧАК НИ СПАНАЋ!

ВИДЕЛА САМ ДОКТОРА ДА ЈЕ ЈУТРОС ДОЛАЗИО!

?

АХА! АЛИ КИЋА СЕ И ДАЉЕ ЛОШЕ ОСЕЋА!

ПА ШТА ЈЕ СА СЛАТКИМ МАЛИМ КИЋИЦОМ?

СИНОЋ ЈЕ СТРАДАО ОД ИГРАЊА!

ОД КАКВОГ ИГРАЊА?

БИО ЈЕ У НОВОМ ДИСКАЋУ...

АЛИ, ОН ЈЕ СУВИШЕ МАЛИ ДА БИ ИШАО У ДИСКО-КЛУБ!

ТО ЈЕ ТЕК САД СХВАТИО!

ЗАПРАВО, СХВАТИО ЈЕ ТЕК КАД ЈЕ ПОЧЕО ИГРАЉАЦ!

?

!

ДРУШТВО ГА ЈЕ ИЗБУБЕЦАЛО ПРАВО У ГЛАВУ!

2-15

© 1989 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

ПРЕВАРАНТ БРО

Кукавица је, зна се, добила име по оном »ку-ку«. Међутим, много више разлога за кукњаву имају 162 врсте малих птица певачица којима ове лопованке поклањају своју децу!

И дан данас кукавица за зоологе у много чему представља праву загонетку. На пример, кад ова птица мрких леђа и шареног трбуха уопште спава? С пролећа се до касно у ноћ, заправо до једанаест часова, може да чује њихово дозивање, наизменично са хуктањем сове, а већ око један сат после поноћи кукавице су поново „на ногама".

Познато је да светлост утиче на птичје певање па се један орнитолог, након дужег проучавања, потрудио да утврди која је тзв. средња светлост потребна за њихово мелодично јављање. Црни дрозд и црвендаћ буде се с песмом при светлости јачине 0,1 лумена (1 лумен једнак је јачини светлости једне свеће на растојању од 1 метра). Одмах за овим раноранио цима долази кукавица која „устаје" при светлости јачине једног лумена. Четири пута јача светлост потребна је да се огласи песма жује и црноглаве грмуше, зеба пропева на 12 лумена, а зелентарка, птица сродна зеби, тек на сто!

Кукавица је несносан галамџија, посебно заљубљен мужјак. Он поносно уздиже свој реп, лагано шири крила, надима гушу и испушта своје „ку-ку", понекад по шездесет пута заредом! Ови крици на мале птице певачице делују раздражујуће и оне љутито салећу галамџију, ударају га крилима и летећи око главе покушавају да га ударцима у кљун уђуткају. Међутим, кукавици, по закону јачег, не треба много да их се ратосиља.

Овај својеврстан паразит, утврдио је то још стари добри Алфред Брем, кад чује зов женке начисто изгуби главу и започиње хајку у којој често учествују и по два-три мужјака одједном. А кукавичји обичаји не забрањују женки да усрећи неколико мужјака узастопце. Ове луталице очигледно немају поверења у брачну заједницу, па женка која не „кука" већ се јавља ужурбаним „вик-вик-вик" и сама креће у потеру за изабраником свог срца, пардон, изабраницима.

МАЛО, ТВРДО, ПОДМЕТНУТО!

Мале птице имају пуно разлога да мрзе кукавице, што уосталом и не крију, с обзиром да су их ове готованке принудиле да играју незахвалну улогу родитеља туђе деце. А научници су утврдили да је кукавица успела да својим јајима усрећи равно сто шездесет две врсте птица, од ситног царића до крупне грлице.

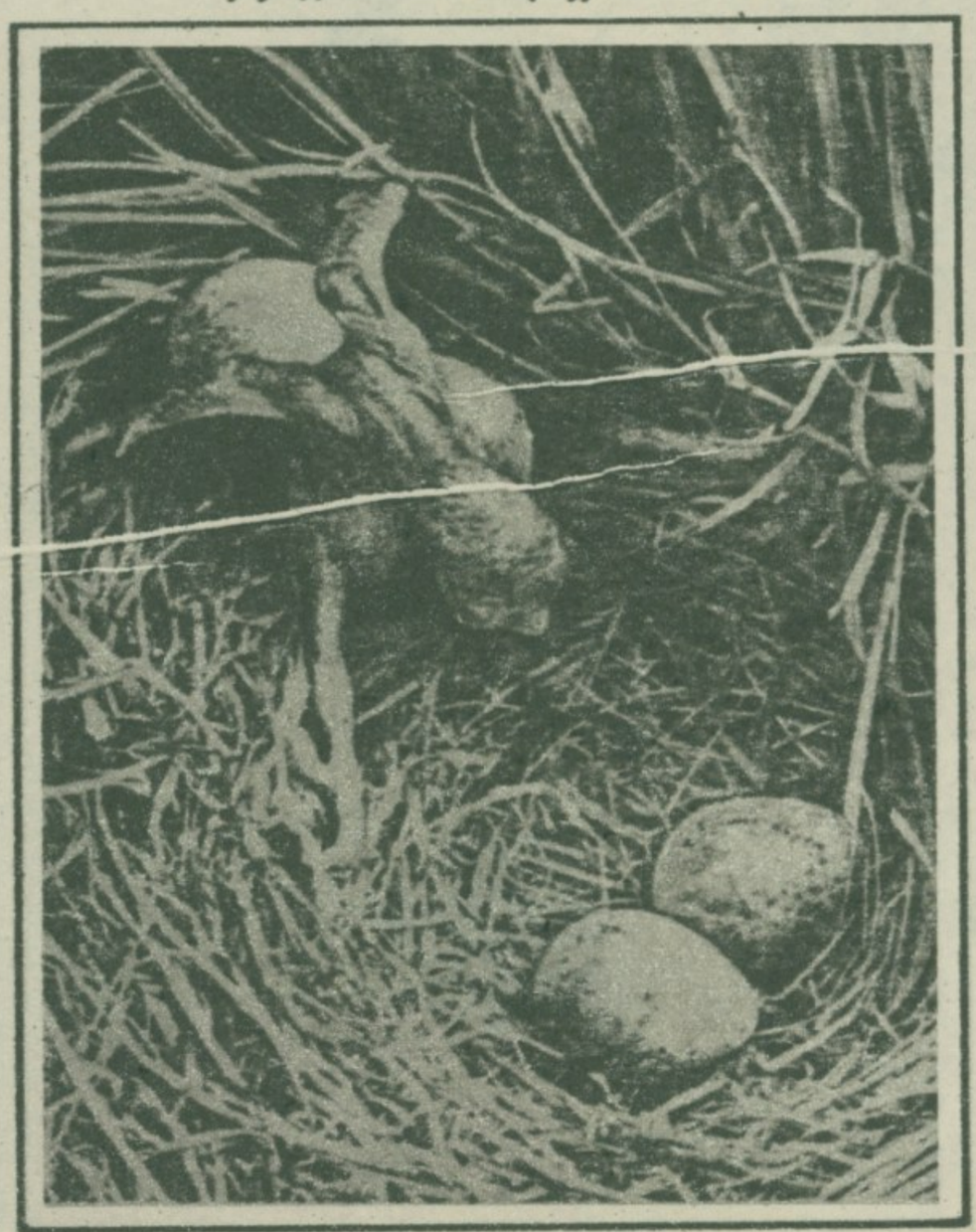
Женкама у подметању јаја помажу мужјаци: они галамом намерно привлаче будуће одгајиваче свог потомства који чим их чују крећу у бесомучан напад. Као у некој сјајно режираној представи женка се за то време прикрада гнезду и подмеће јаје. А кад изостане помоћ мужјака, женка по правилу јаја потура у поподневним часовима кад је највероватније да је одређено гнездо празно. Зависно од тога да ли је јаје сазрело, кукавица га снесе директно у туђе „породилиште" и кљуном избаци једно од постојећих да родитељ — одгајивач случајно не примети подвалу! Међутим, ако је гнездо заузето она га, утврђено је, снесе на земљу и касније, пренесе где треба.

Дуго су се научници спорили око тога на који начин кукавица подмеће јаја у гнезда која птице граде у шупљинама стабала где је за птицу њене величине немогуће да се провуче. Упорни посматрачи су, на крају, закључили да је кукавица способна да у случају потребе јаје одложи на земљу а затим, узевши га у кљун, завуче у рупу. Али, то им се касније и те како осветљује јер птић додуше ту одрасте, но мора ту и да угине пошто кроз узан отвор не може да изађе напоље.

Јаја кукавице су у односу на величину птице необично мала, једва већа од јаја домаћег врапца, па је сасвим разумљиво што су управо мале птице осуђене да одгајају своје велике непријатеље. Поред тога и различите су боје зависно од тога у којем гнезду ће да дођу на свет! Кукавица ће у гнездо црвенперке да подметне само плавичасто јаје (наравно, ако је велика нужда не натера да га остави било где), да би се обманула увек будна барска жутовољка јаје мора да буде бело са загаситим нијансама на крајевима, док грмушу може да превари једино јаје са тачкицама.

Орнитолози су утврдили да је ова способност кукавице наследна. Наиме, ако се женка својевремено излегла из плавичастог јајета, касније ће и сама носити плава јаја, увек у гнезда црвенперки. А ако не може да нађе гнездо црвенперке, што се ипак не догађа тако често, и подметне јаје у бивак друге птице, оно ће се наћи на удару љутитог домаћина и брзо излетети напоље. Непознато јаје птица обично искључца, ухвати кљуном за крај љуске и немилосрдно избаци из гнезда. Но то није тако једноставно јер кукавичје јаје има веома тврду љуску.

Тек излегли птић кукавице на свом окрутном послу: јаја домаћина морају напоље!

ОКРУТНО НАХОЧЕ

Не излегу се кукавице из свих подметнутих јаја. Стручњаци су утврдили да само 62 процента потурених јаја родитељи-одгајивачи прихвате од чега трећина пропадне још у пологу. А од излеглих кукавица само 43 посто одлети и то често на тако запањујуће далек пут да су и научници збуњени. Да би се, рецимо, млада бронзана кукавица придружила својим родитељима у њиховом зимском станишту, она мора, без помоћи и вођства одраслих, да прелети око две хиљаде километара од Новог Зеланда до Аустралије, затим још 1600 километара на запад до Соломонских и Бизмаркових острва где се налазе њени родитељи. Засад најприхватљивије објашњење овог феномена је нека врста наслеђене меморије.

Мала кукавица излеже се из јаја дан-два пре полубраће и полусестара. И то не без разлога. Наиме, иако још слеп и голуждрав, малиша започиње свој окрутни посао — познат и као пољубац смрти. Већ сат после изласка из јајета птић се врти по гнезду, подвлачи своја леђа испод јајета или евентуално већ излеглог младунчета, одупире се кљуном и ногама, издиже се са беспомоћним и непокретним теретом до ивице гнезда и немилосрдно га избацује напоље.

Кроз четири дана кукавица добија перје и „избацивачки нагон" постепено се гаси, али је до тада око ње углавном пусто. А ако се у истом гнезду нађе неколико кукавичјих јаја које су подметнуле разне женке? Међу излеглим кукавицама почиње беспоштедна борба која се завршава тек кад у гнезду остане само једна, по правилу најјача.

Усамљеном јунаку тада преостаје једино да мољака за храну. По правилу то чини заповедничким и непрестаним „цис-цизис", а ако којим случајем у гнезду још има законитих потомака домаћина, кукавица једноставно рашири свој велики кљун колико може и ћути. То је уосталом разумљиво јер њен крик се веома разликује од писка других птића.

Можемо колико хоћемо да лупамо главу због чега родитељи-старатељи трпе овог малог силеџију који без трунке жаљења избацује из гнезда њихове законите наследнике. Они би свакако могли да на смрт искључају уљеза, једноставно га избаце из гнезда или га оставе да без хране скапа од глади. Ништа од тога! Чак се често може видети како птићи црвендаћа, на пример, висе на гранама испод самог гнезда жалосно пиштећи док за то време њихова мама, не обраћајући пажњу на њих, негује и храни нахоче! А нахоче европске кукавице које храни је толико велико да родитељ-одгајивач мора да се попне на леђа монструозног „наследника" да би му дотурио храну у кљун.

НИ ПАТКА НИЈЕ БОЉА

Нама, наравно, изгледа чудовишно што кукавица хладнокрвно убија „своју" браћу и сестре. Међутим, заједно не могу да расту. Ћубаста кукавица која живи у Шпанији и Афри-

...ЈУ 1

За разлику од наших, кукавице далеких земаља су већином прелепих боја.

ци није тако окрутна. Она своја јаја оставља у гнезда врана и сојки а овим крупним птицама не смета да заједно са својим подмлатком одгајају кукавицу јер могу све да исхране. Није истина ни да су све кукавице паразити. У Америци, на пример, живи кукавица која сама гради гнездо и сама излеже своје потомство. Али ни оне се много не претржу од материнских дужности јер се удружује неколико женки које наизменично леже на јајима а и гнезда, разуме се, заједнички граде.

Не смемо и не можемо само кукавицу оптужити за подметање јаја. Њихов обичај у одгајању наследника — који је још под великим знаком питања, научници немају право објашњење — прихватила је и једна врста патке која се среће у Јужној Америци. Она подмеће јаја у гнезда других патака, заправо својих сродника, али се не либи да подвали и птицама грабљивицама.

Кукавица није вешта само у заваравању са јајима. У многим подручјима живе врсте птица које су, да би уплашиле своје непријатеље, способне да подражавају копце и гавранове, на пример, заправо да се на чудесан начин „преодену" у њихово перје, опонашају њихове покрете и зов. Неке су се толико извештиле у тој својеврсној игри прерушавања да се не ретко и искусан орнитолог превари сматрајући да је ухватио копца. Истину би

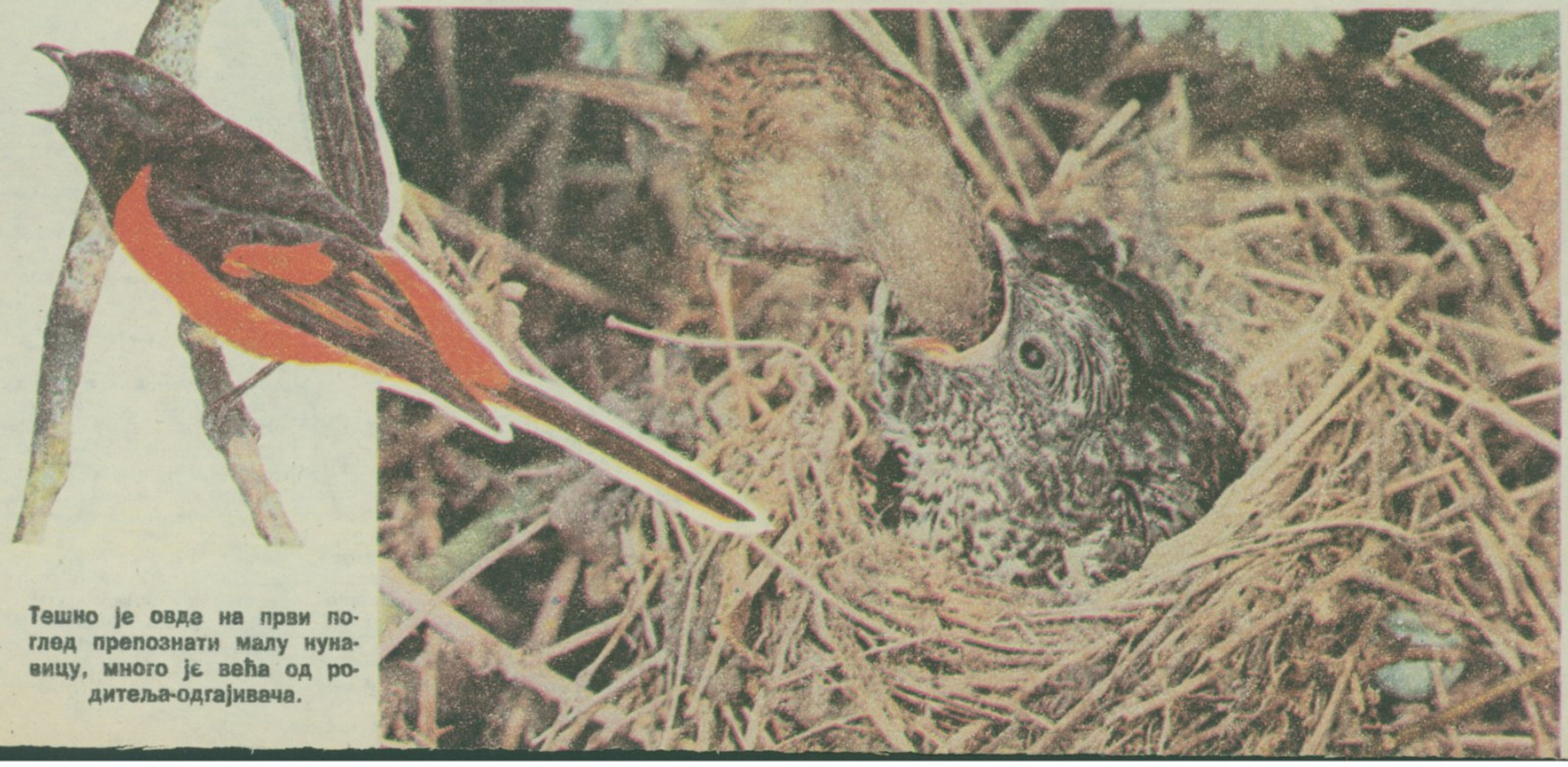

Гнездо у стаблу често је погубно за птића кукавице, он толико нарасте да не може касније да се извуче и смрт је неминовна.

докучио тек после детаљног прегледа.

Но, није ни кукавица тако лоша као што изгледа. Напротив. Да није њеног незајажљивог апетита човек би се грдно намучио са штетним инсектима, главним менијем кукавица. Она чак уништава и инсекте који су се против других непријатеља добро наоружали — гусенице прекривене отровним длачицама које друге птице не смеју ни да погледају. Зато је њен огроман желудац често тако пун тих длачица да изгледа као да је изаткан од праве вуне.

П. М.

Тешко је овде на први поглед препознати малу кукавицу, много је већа од родитеља-одгајивача.

БОМБА НА ЛЕЂИМА

ПЕДЕСЕТ СЕДМОГОДИШЊИ БЕРТ РАСМУСЕН МОГАО ЈЕ ДА БИРА: ИЛИ ДА КРИМИНАЛЦИМА ПРЕДА САВ НОВАЦ ИЗ БАНКЕ ИЛИ ДА ОДБИЈЕ ЊИХОВ ЗАХТЕВ. У ТОМ СЛУЧАЈУ — У ТО НИЈЕ СУМЊАО — РАЗНЕЛИ БИ ГА У ПАРАМПАРЧАД

Паклена машина на његовим леђима неумољиво је откуцавала секунде... Времена за размишљање имао је све мање. Дрхтавим рукама окренуо је шифру, отворио сеф и грозничаво почео да убацује пакетиће новчаница у кофере. Пред очима су му све време лебдела лица разбојника у чијим се рукама у том тренутку налазила његова жена. Сећао се и њихове претње:

— Један погрешан покрет и...

НА НИШАНУ

Тог петка 1975. године Берт Расмусен, управник банке калифорнијског града Фортуне отишао је на спавање раније него обично. Његова жена Линда придружила му се негде око пола једанаест. Кућа број 1367 у улици Кемп-Бел утонула је у мрак.

Нешто после два по поноћи Расмусенове су из сна тргли кораци. Неко се налазио у њиховој соби! Тренутак касније заслепила их је блештава светлост батеријских лампи. Црте лица непознатих провалника нису могли да разазнају, али су зато назирали пушке које су обојица држала. Нишанили су им право у главе.

Привукавши Линду к себи Берт је упитао:

— Шта желите? Немамо новца у кући.

— Знамо ми то, друшкане. Али га зато у твојој банци има напретек — гласио је одговор оног вишег.

Нису проговорили ни реч док су их везивали извежбаним покретима. Запушили су им уста, а онда Линди — зашто само њој, питао се ужаснути Берт — везали црни повез преко очију. Један од разбојника, онај нижи, зграбио је престрављену жену, извукао је из кревета и изгурао из собе. Узалуд је Берт пукушавао да се успротиви — из уста зачепљених крпом допирало је само мукло стењање које је Расмусеновог „чувара“ навело да му на слепочницу прислони хладну цев пушке.

— Мораћемо да те раздвојимо од жене. Не брини, неће јој фалити ни длака с главе. Под условом да урадиш оно што тражимо од тебе.

Овај виши је главни, помисли Берт Расмусен.

Отприлике сат касније разбојник који је одвео Линду вратио се и истог тренутка ћутке почео да спаја неке жице са металном кутијом, једва већом од конзерве. По томе колико су мало разговарали међу собом видело се да су читаву акцију испланирали до детаља.

Шта су учинили са Линдом? Куда су је одвели — питао се Берт. Из туробних нагађања пренуо га је глас дугајлије:

— То је бомба — рекао је показујући металну кутију — везаћемо ти је за леђа. Један погрешан покрет и ми ћемо је активирати преко даљинског управљача.

— А ово овде, то је микрофон — наставио је. — Чућемо сваку твоју реч и зато и не покушавај да нас превариш јер ћемо најпре тебе дићи у ваздух, а онда средити и твоју женицу...

ЗАШТО ОДУГОВЛАЧЕ?

Ваљда да би уштедели на времену, пружили су му лист на коме су претходно откуцали шта од њега захтевају: тачно у пет изјутра отићи ће у банку, отворити сеф, новац спаковати у два кофера, а затим се одвести до једне напуштене зграде (упутства како да до ње стигне била су веома детаљна). Тамо ће оставити кофере, а затим се одвести до оближњег залива Хамболт. Жена ће га чекати на старом кеју који се већ годинама не користи за пристајање јахти и чамаца.

— Јасно? — упитао га је дугајлија пошто је Берт завршио са читањем.

Климнуо је главом у знак потврде, али је помислио: упутства али не и како да се из овога извучем.

У банку је стигао тачно у пет ујутро. Чинило му се да бомба на леђима из часа у час бива све тежа. Спаковао је новац и, баш као што су од њега и захтевали, од мах се одвезао до оне напуштене зграде, оставио тамо кофере и упутио се ка заливу.

Вожња до Хамболта отегла се као вечност, али се тешио мишљу да га тамо чека Линда. Све ће бити у реду, ипак ће на крају све бити у реду, говорио је себи.

Преварио се. Стари кеј био је пуст. Почео је да дозива жену из свег гласа, а онда нагло ућутао... можда су само закаснили и сада га слушају и гледају, ту негде, из непосредне близине. Можда ће их његова вика уплашити и навести да је... није се усуђивао да довршн ужасну мисао.

Сат касније Берт Расмусен више није имао снаге да чека. Помирио се с најгорим: Линду су убили, сигурно су је убили... Ни мене неће поштедети. Зашто одуговлаче, зашто већ једном не притисну то дугме и не раскрсте са мном, питао се. Одједном га је обузео бес: платиће ми за ово оставе ли ме живог још само пар минута, платиће ми за Линду!

Сео је у кола, упалио мотор и кренуо. Уколико га памћење није варало, на три или четири минута вожње од кеја налазила се телефонска говорница. Овога пута био је у праву: одлучно је окренуо број полицијске станице.

Једва петнаестак минута пошто је примила позив, полиција Фортуне кренула је у акцију: завијање сирена патролних и амбулантних кола одјекивало је градом. Једна група јурила је према кући Расмусенових, друга ка заливу Хамболт.

ЛЕКАР — ДОБРОВОЉАЦ

Линда Расмусен нађена је у једном воћњаку. Нашли су је у један после подне: везаних очију и зачепљених уста, чврсто везана за дрво, провела је пуних девет сати. Била је у шоку, промрзла али жива. Жива и ван сваке опасности. На леђима њеног мужа у том часу још се налазила бомба.

Берта Расмусена полиција је нашла поред говорнице из које се јавио. Пажљиво су га сместили у патролна кола која су се одмах потом упутила ка болници „Еурека“ удаљеној двадесет и четири километра.

Возач се није усуђивао да прекорачи брзину од 30 километара на час — и најмањи трзај или нагло заношење аутомобила могли су да изазову експлозију. Берт је схватао њихову обазривост, али јој се ипак чудио: чему све то када је један једини притисак прста једног од оних криминалаца сваког часа могао да реши њихову судбину?

Када су се после готово једночасовне вожње коначно зауставили пред болницом, читаво крило огромног здања већ је било потпуно евакуисано. У том делу зграде налазио се само радиолог, добровољац који је пристао да изврши рендгенско снимање паклене машине.

Берта су положили на колица потрбушке и одвезли до рендгена. Снимак није успео — металне кутија одбила је део зрака.

ХОЋУ ДА ЖИВИМ!

Агонија се настављала, а Берт је, откако су му саопштили да је Линда нађена, очајнички желео да остане жив... И он и сви ти људи који су стављали на коцку сопствене животе како би спасли његов.

После краћег већања стручњаци за демонтирање бомби преузели су операцију спасавања. Расмусена су одвезли до једне пољане ван града. Напето је ослушкивао кратке реченице које су с времена на време измењивали. Лица није могао да им види јер је лежао на земљи потрбушке, али су им гласови били зачуђујуће мирни. Коначно, после по сата помног испитивања Берт Расмусен и његови спасиоци могли су да одахну — бомба је била лажна.

* * *

Прошло је шест година од оне ноћи у којој су Берт и Линда Расмусен постали жртве сурове игре двојице криминалаца. Време још није избрисало трагове море кроз коју су обоје прошли. Берт никада неће моћи да заборави ужасне часове које је провео са бомбом на леђима — пуних 12 сати, сваког од тих 720 минута, страховао је да би могао да буде разнесен у парампарчад.

Пљачкаши никад нису ухваћени. Не зна се ни тачан износ суме коју су однели у она два кофера јер је банка одбила да то обелодани. Но, досије о пљачки у Фортуни није затворен: за починитељима сада трагају агенти америчког Федералног истражног бироа.

М. И.

ПОСЛЕДЊЕ РЕЧИ: ТРЕНУТАК ИСТИНЕ

Многи су умрли достојанствено се мирећи са судбином. Тако је, на пример, чувени италијански епски песник Лудовико Ариосто, занесен својим визијама, рекао: „Сви моји пријатељи су отишли и већ сам пожелео да их видим. Зато умирем задовољан".

Погледавши кроз прозор, на пролећне ливаде и поља, Томас Едисон је у том последњем часу, мирно и дечачки искрено, рекао: „Доле је тако лепо".

Неки велики људи су до последњег откуцаја срца осећали тежину својих обавеза. Док је умирао од испијеног отрова, Сократ је подигао чаршав којим је већ био прекривен и рекао: „Критоне, дугујем Асклепију једног петла. Обећај ми да ћеш исплатити мој дуг".

Један енглески државник изричито је захтевао да смрт дочека (попут Флавија Еспазијана и Луја XIII) усправно, па су га у самртном часу подигли из постеље.

Италијан по имену Салваторе Арканђели је чак тражио да га усправно закопају и да не надгробној плочи напишу: „Овде стоји и у миру почива..."

Последње речи често су намењене животним сапутницима и у њима има одушевљења, љубави, па и духовитости.

Песник и писац Салвадор Роза, двоумећи се да ли да озакони везу са женом са којом је имао више деце, мада му баш и није била нарочито верна — да би одговорио онима који су га уверавали да због тога неће мирно умрети — рекао је: „Па, ако су за улазак у рај потребни рогови, оженићу се!"

Може се рећи да су Наполеонове последње речи најбоља потврда моћи женске лепоте. Умирући, велики војсковођа кратко је рекао: „Француска... војска... војсковођа... Жозефина".

Натан Хејл, кога су пре више од сто година ухватили непријатељи и као енглеског родољуба осудили на смрт, на губилишту је са пуно достојанства рекао: „Жао ми је што својој земљи не могу да поклоним више од једног живота".

Последње речи.

д. т.

ЈА САМ ЦЕК... ТРБОСЕК?

ДА НИЛА КРИМА НИСУ ПРЕКИНУЛИ ДОК ЈЕ ПОД ВЕШАЛИМА ИЗГОВАРАО ПОСЛЕДЊЕ РЕЧИ, МОЖДА БИСМО ДАНАС ЗНАЛИ КО СЕ КРИО ИЗА ЧУВЕНОГ ФАНТОМА УБИЦЕ.

Док је, пре нешто мање од једног века, стриц истакнутог књижевника Оливера Венделa Холмса, Џон Холмс, лежао на самрти, медицинска сестра му је опипала ноге и утешним тоном дошапнула његовим рођацима: „Нико не умире топлих табана". Холмс је у том тренутку отворио очи и изговорио своје последње речи: „За Џона Роџерса Холмса то не важи!"

„Мајко моја!" биле су речи које су се у тренутку умирања отеле француском књижевнику, академику и стилисти Анатолу Франсу.

Шекспир, који је о многим стварима написао реченице најдубљег значења, добро је знао да процени значај човекових последњих речи. У његовом делу „Ричард II" војвода од Ланкастера на самрти се обраћа војводи од Јорка:

— Кажу да говор умирућих плени својом хармонијом. Можда је то због тога што, кад остане мало да се каже, тешко да се не каже и лепо. У њему ћеш увек наћи истину.

ЛЕК ЗА СВЕ БОЛЕСТИ

Ако имамо разлога да неке цитиране речи прихватимо са извесном резервом, јер онај ко их је изговорио не може и да их потврди, речи осуђених на смрт, изговорене пре извршења казне, углавном су веродостојне.

Томас Мор, на пример, замолио је џелата да причека док се не обрије. „Она му није нанела никакву увреду" — рекао је, мислећи на браду и на краља (Хенрија VIII).

Сер Волтер Рели, чувени морепловац и авантуриста, на губилишту је прешао прстом преко оштрице секире и рекао: „Лек, веома драстичан, али погодан за све болести!"

„Опростите" рекла је расипна жена Луја XVI, Марија Антоанета, џелату коме је случајно стала на ногу.

Убица по имену Нил Крим изгледа да је прерано умро — капак на постољу испод вешала неочекивано брзо се отворио и он није успео да заврши реченицу: „Ја сам Џек..." Остало је вечито питање да ли је, можда, хтео да дода: „...Трбосек".

Изгледа да се говорници и филозофи из даље прошлости у овим деликатним тренуцима нису баш најбоље сналазили. Изузетак је Цицерон који за живота није био нарочито одважан, али је све изненадио својом храброшћу у тренутку умирања: убили су га а да, при том, није рекао ни једну једину реч.

Својеврсни изузетак је Пјер Гасенди, француски филозоф, математичар и физичар седамнаестог века. Кажу да је многе изненадила колебљива сигурност његових последњих речи: „Рођен сам а да не знам зашто; живео сам — не знам зашто; умирем а да не знам зашто, ни како."

ДУГУЈЕМ ПЕТЛА

Забележено је да су се многи познати и непознати медицинари до краја живота тврдоглаво држали неких лекарских шаблона. Тако је Шкотланђанин Џорџ Коум у самртном часу рекао: „Судећи по симптомима, ја умирем, затворите ми очи". Његов колега Џозеф Грин изрекао је најсажетију аутодијагнозу — пошто је опипао свој пулс остало му је још толико времена да каже: „Зауставио се".

Лежећи на самртничкој постељи Гете је с узбуђењем повикао: „Светлости! Више светлости!" Док су његове последње речи пуне очаја и искрености, писац О'Хенри, који је у тренутку умирања такође тражио светлост, горко се нашалио рекавши: „Не желим нигде по мраку да идем".

Некадашњи амерички председник Теодор Рузвелт захтевао је супротно: „Молим вас, угасите светлост", рекао је у тренутку док се гасио и његов живот.

Пре него што ће умрети, духовитог индустријалца Џерија Адамса упитали су где би желео да буде сахрањен. „Направите ми изненађење!" гласио је одговор.

НЕМАМ НАМЕРУ ДА УМРЕМ

Смрт је многе затекла потпуно неприпремљене.

Иако није имао никакве изгледе да преживи, енглески државник, лорд Палмерсон, охоло је рекао

ВАЖНА ЈЕ СРЕЋА

А. Ц. Еванс

С. Е. Бакли

ЗА СВЕ ВРЕМЕ ЗАРОБЉЕНИШТВА ДВА ЕНГЛЕСКА ОФИЦИРА НИСУ ПРЕСТАЈАЛА ДА МИСЛЕ НА БЕКСТВО. ОД ШВАЈЦАРСКЕ ГРАНИЦЕ ДЕЛИЛО ИХ ЈЕ »СВЕГА« 300 КИЛОМЕТАРА.

Прилазио им је немачки војник. У руци је држао срп и изгледало је да је спреман да га употреби. Еванс и Бакли били су сувише исцрпени да би уопште помислили да беже. Уосталом, педесетак метара даље стајао је други војник са пушком. После свега што су преживели да би дошли надомак слободе те јунске вечери 1917. два заробљена енглеска официра нису смела да допусте себи ризик да буду погођени с леђа...

МУКА С ЈЕЗИКОМ

Немац са српом ситним и не баш много бистрим очима подозриво је одмеравао два човека који су — у прљавој, поцепаној одећи, мршави и изгладнели, зарасли у браде — изгледали као скитнице. Тешко да би излетници, па макар и највећи љубитељи природе, икад изгледали тако запуштено. Поред тога, нису му одговорили на питање које им је добацио док су пролазили. То је већ било довољно чудно. Престао је да сече траву поред пута и онако, са српом у руци, пошао за њима.

Енглези, који су иначе одлично говорили немачки, нису у ствари разумели дијалект којим је говорио војник па су се правили да не чују његово питање и једноставно прошли. Била је то ситна грешка, али могла је да буде кобна. Убрзо су чули како војник за њима виче: „Стој! Стој!"

Из ове ситуације могле су да их спасу само Баклијева присебност и хладнокрвност. Гласом који је дрхтао од љутине просуо је читаву бујицу псовки:

— Шта значи то увредљиво „Стој!"? Само јужни Немци могу да буду тако прости...

Еванс му је, тобоже и сам изнервиран, гласно повлађивао. Онај на кога су се увреде односиле застао је. Био је запрепашћен. После неколико тренутака као да се и сам чудио својој дрскости. Без речи се окренуо и наставио да сече траву. Енглези су одахнули. Онај други војник са пушком и даље је одсутно гледао негде у даљину.

»КЛУБ« БЕГУНАЦА

Капетан А. Ц. Еванс и поручник С. Е. Бакли, заробљени официри Британског краљевског ваздухопловства, наставили су журно путем. Били су узбуђени. Лако су могли да заврше у окружном затвору где би морали да чекају да их чувари из логора поново врате иза жица.

Еванс је из искуства, свог а и туђег, добро знао како је значајан удео среће у сваком бекству. Требало је по читав дан лежати у жбуњу и не бити откривен, пролазити кроз села у којима је свако био спреман да пријави бегунца, а не изазвати сумњу, разговарати са Немцима и

У опасној ситуацији помогле су им хладнокрвност и дрскост.

Исцрпљени из воза бегунци су се нашли усред густих баварских шума које су им пружале уточиште.

распитивати се за правац кретања, а да они не примете енглески акценат.

Бити затворен у Тврђави IX — значило је немати среће. Био је то логор у који су довођени заробљеници, непоправљиви бегунци — нешто као Колдиц у другом светском рату. Сам положај логора био је идеалан за своју сврху: бекство је било немогуће. Удаљен 11 километара од мирног баварског градића Инголштата, на узвишењу са утврђеним насипом, био је окружен равним, голим тереном тако да су чувари могли лако да примете бегунца. Поред тога био је опасан каналом и оивичен пушкарницама.

Еванс је пребачен у Тврђаву IX у новембру 1916, после неуспелог бекства из затвора Клаустхал. Заробљен је после битке код Соме, у лето 1916. када је с погођеним авионом пао иза немачке линије фронта.

Два месеца пошто је заробљен, Еванс је маказама за нокте пресекао жицу којом је Клаустхал био ограђен и исте ноћи успео да побегне. Кренуо је на север намеравајући да пређе у Холандију. Скривајући се у возу или пешице домогао се холандско-немачке границе. Међу тим, тамо га је, на само двадесет метара од слободе, опазио граничар и — био је то крај путовања.

У Тврђави IX владала је сасвим друкчија атмосфера од оне у Клаустхалу. Било је то место где се непрестано говорило и сањало о бекству. Додуше, и у Клаустхалу је било неколико покушаја бекства, али већина је сматрала да је заробљеништво сасвим добар начин да се сачека крај рата. У Тврђави IX неки су покушавали да се избаве крију̂ћи се у великим корпама са прљавим вешом или кантама за ђубре, неки су планирали да изађу из логора преобучени у Немце, један затвореник је офарбао лице у зелено и намеравао да дању преплива канал надајући се да ће стражари помислити да је лист локвања. Многи од ових одважних и предузимљивих људи успевали су да се домогну слободе, али само на неколико дана или часова. Пре или касније били би ухваћени и враћени у логор, у самице.

Сви затвореници понашали су се као чланови великог клуба бегунаца и строго су се држали правила: помагати сваку акцију и заједнички сносити последице.

СУМЊИВИ ИЗЛЕТНИЦИ

Еванс је спадао у мање маштовите чланове „клуба" и није био склон маскирању. Па ипак, два пута је успевао да одмагли прилично далеко од Тврђаве. Међутим, сви његови покушаји бекства, укључујући и онај трећи када је са већом групом затвореника копао тунел, завршили су се неуспехом

Прилика за бекство поново се указала кад су Немци одлучили да Русе и Енглезе пребаце у друге логоре. У мају 1917. Еванс и Бакли — који је за собом такође имао један неуспео покушај бекства у канти за смеће — требало је да буду пребачени у логор Зорндорф. Бакли је тврдио да је тај логор неподношљив и заједно са Евансом одмах је почео да кује нови план за бекство.

У рано мајско јутро група заробљеника под пратњом стражара пешачила је до железничке станице у Инголштату. Бакли и Еванс су имали муке да одрже корак са осталима јер су у цеповима и ранцима носили читаву оставу са храном. У Инголштату су их сместили у вагон друге класе, а на сваки купе мотрио је по један чувар. Док је воз прелазио првих стотинак километара до Нирнберга, обојица су се преместила на седишта до прозора, а онда су чекали згодну прилику да искоче.

Била је већ поноћ кад је воз успорио док је пролазио кроз густу борову шуму. Еванс и Бакли су намигнули један другом. Еванс се окренуо чувару и упитао га жели ли да вечера са њим. Пре него што је овај успео да одговори, остала четири заробљеника из купеа истовремено су устала и почела да скидају ранце са полице уз велику буку и намерно сметајући један другом.

Бакли и Еванс, за тренутак заклоњени од погледа чувара, искористили су прилику. Еванс је пребацио свој ранац преко рамена, брзо отворио прозор и закорачио. Тренутак касније лежао је у мраку поред пруге. Бакли га је следио. Загњурени у траву сачекали су да прође цела композиција. Владала је потпуна тишина. Ни узвика, ни пуцњаве, нити било каквог другог знака да је гоњење отпочело. Бекство је, бар за сада, било успело.

Повукли су се дубоко у шуму. По њиховом рачуну, налазили су се 25 километара северно од Нирнберга, а 300 километара од швајцарске границе. Били су добро снабдевени: имали су компас, мапу, залихе хране, чак и повећу количину бибера који су посипали за собом како би збунили евентуалну потеру са псима-трагачима.

Три следеће ноћи пробијали су се кроз баварске шуме обилазећи села и варошице. Прилично охрабрени почетним успехом једне мајске вечери начинили су грешку. Уместо да у густишу где су се преко дана скривали сачекају да се потпуно смрачи, кренули су већ у први сумрак. Док су на оближњем потоку пунили чутурице водом, насипом који је водио преко потока наишли су човек и дечак на бициклу.

Нешто је навело човека да застане изнад њих. Видело се да је непријатељски расположен. Сумњичаво их је загледао а потом упитао:

— Странци?!... Ви сте странци?...

Бакли је дограбио свој дебели штап и погледао Немца право у очи:

— Ми нисмо странци — викнуо је на немачком. — Ми смо излетници из северне Немачке. Погрешили смо пут, па смо залутали.

— Не, ви сте странци — тврдоглаво је наставио човек одмахујући главом.

Преостало им је само да се претварају да су уверени што је прилично ефикасан начин да се неко убеди да није у праву. Бакли је почео да виче и да говори увредљиво о Баварцима и њиховом дијалекту. Бесно севајући очима, окренули су се и вратили у шуму.

Чим Немац више није могао да их види, почели су панично да трче. Нешто касније иза себе су зачули повике и лавеж паса. Знали су да их гоне. Трчали су све до поноћи и поново су за собом посипали бибер. Тек тада били су сигурни да су им гониоци изгубили траг. Више нису поновили исту грешку.

КОРАК ДО СЛОБОДЕ

Лежали су скривени читавих осамнаест сати, и тек у мрклој ноћи излазили као утваре и настављали да пешаче. Где год су могли пратили су пругу или веће путеве. Међутим, да би заобишли насељена места, често су морали да залазе дубоко у шуме или њиве. Захваљујући компасу и мапи добро су се снашли и били су сигурни да се стално крећу према југу.

Из ноћи у ноћ постајали су све исцрпенији. Од дуготрајног пешачења по каменитом терену, лошим путевима и расквашеним њивама, ноге су им биле у ранама. После петнаест дана изгледали су као просјаци.

Право је чудо како је Немац са орпом кога су срели увече петог јуна био толико глуп да не схвати да су бегунци. Место на коме су га срели било је удаљено свега 15 километара од швајцарске границе.

Три дана касније, док је сунце залазило, лежали су скривени на ивици шуме. Чекали су да се потпуно смрачи. Испред њих је протицала река, а 450 метара иза ње почињала је Швајцарска. Најзад, око 10 часова, завладала је потпуна тама. Рачунали су да имају још два сата до изласка месеца. Пузећи кроз густу високу траву спуштали су се према реци.

Изненада, док су се пробијали први зраци месечине, Бакли је у непосредној близини угледао граничара како шета стазом дуж обале. Преплашени бегунци укопали су се у месту. Сваког тренутка очекивали су да чују страшан повик: „Халт! Халт!" Срећом, граничар их није приметио, наставио је даље.

Сачекавши још мало Бакли и Еванс су загазили у воду. Ускоро су били на другој обали. Потрчали су тако брзо да су и сами били изненађени што у себи имају још толико снаге. Још сто метара, педесет, двадесет, десет — и Еванс је угледао таблу која је означавала швајцарску границу.

Нешто после поноћи, у првим минутима деветог јуна, после осамнаест дана скривања, били су најзад слободни.

Љ. П.

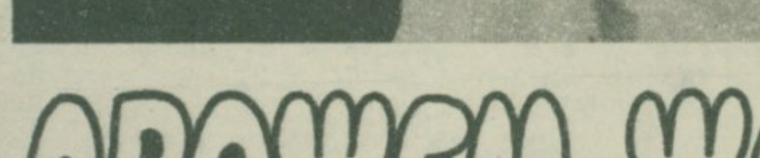
ХИТ-СТРАНА

ДРАЖЕН ЖАНКО

Младенадашњи члан вокалноинструменталног ансамбла ПОСЕБНО ПАКОВАЊЕ млади (и лепи) певач Дражен Жанко наставио је самосталну музичку каријеру мада није сасвим раскинуо сарадњу са својим ранијим колегама. Кад устреба, још увен има солидну музичку пратњу у ПОСЕБНОМ ПАКОВАЊУ.

Недавно је у продукцији РТБ изашао нови Драженов сингл са кога је и узета песма „Први пут". Овога лета Дражен ће бити веома заузет. Прво ће наступати на познатом фестивалу „СПЛИТ 81" и то на две вечери. На вечери далматинских шансона певаће сопствену композицију „Дернен", а затим ће на вечери забавне глазбе певати опет сопствену композицију за коју је писао и текст „Моја Анђа". Летња активност ће бити крунисана излажењем првог албума (вероватно током јула) на коме ће се појавити и ансамбл ПОСЕБНО ПАКОВАЊЕ. Осим сопствених композиција Дражен ће на овом албуму снимити и композиције Н. Калођере, З. Руњића, С. Ковачевића и А. Дедића. Штета је што се овај млади певач не појављује чешће пред публиком јер он заиста има шта да понуди.

Контакт адреса:
Сплитска 10
58230 Синь

ПЕСМА НЕДЕЉЕ

ПРВИ ПУТ

Текст, музика и извођач:
Дражен Жанко

Што, што, што
што да радим сади
у оном је стању
моја дјевојка драга.

Сад, сад, сад
сад је проблем тај
гдје да живи
млади брачни пар?!

Пођи ћу кући, испричат ћу све
помоћ ми треба, мама, молим те!
Мама ме тјеши, тата је љут,
није ни чудо — то је први пут,
то је први пут.

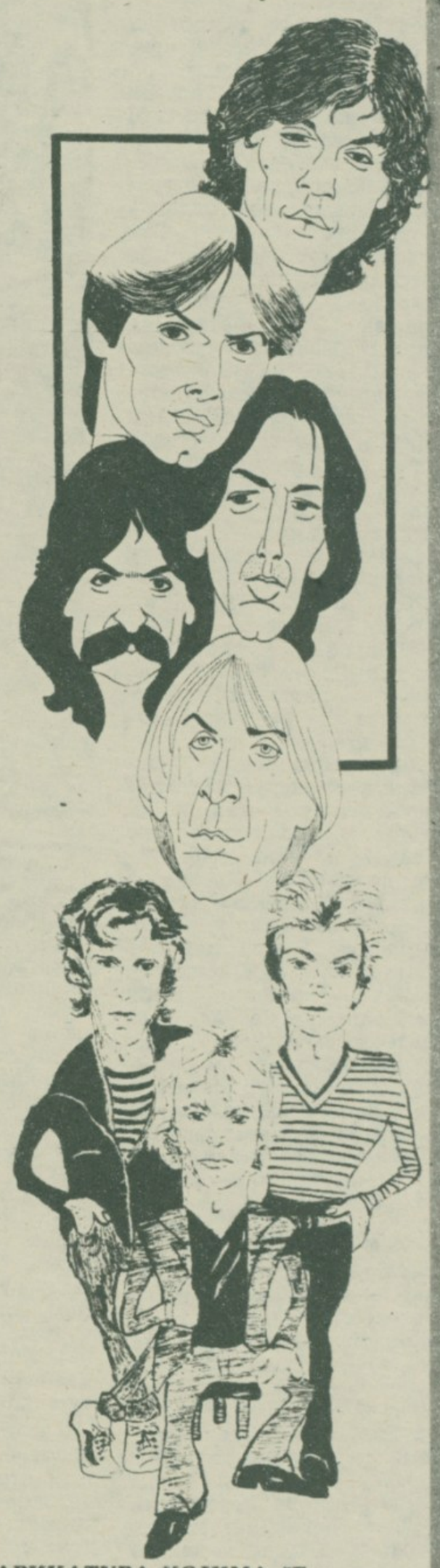
Не, не, не
нема више страха
у кући сад живим ја
жена, мама и тата.

Сад, сад, сад
ту у холу крај врата
нестрпљиво чекам
скоро бит ћу тата!

Одједном чујем
дјечји плач
хтједох нешто рећи
ал' изгубих глас.

Сви ми честитају
а ја дрхтим к'о прут
није ни чудо
то је први пут!
То је први пут.

Сви су сретни сада
ја и моја млада
а мама и тата
сад су дјед и баба!

ЧИТАОЦИ САРАЂУЈУ

ИЗ МНОШТВА ЦРТЕЖА И КАРИКАТУРА КОЈИМА ЈЕ НАША РЕДАКЦИЈА БИЛА ЗАСУТА ПОСЛЕДЊИХ НЕДЕЉА ИЗДВОЈИЛИ СМО ДВА ЦРТЕЖА НАШИХ ЧИТАЛАЦА:

СРЕБРНА КРИЛА (МАРИЈАН ГАШПАРОВИЋ, ВЛАДЕ АКСЕНТИЈЕВИЋА 14, ЖЕЛЕЗНИК) И ПОЛИС (ЈАСМИНА СПАИЋ, САВЕ КОВАЧЕВИЋА 19, КЛЕК КОД ЗРЕЊАНИНА)

ЊИМА ПРИПАДА ХОНОРАР ОД 200 ДИНАРА.

ОМЛАДИНСКИ РОК

Не постоји евиденција где се налази најмлађи оркестар на свету јер се у многим земљама формирају ансамбли од врло младих чланова. У томе предњачи СР Немачка, али ни Британија по томе не заостаје. Из Бермингема је стигла вест да је Фреди Вајт, средовечни музичар са Јамајке, одлучио да направи оркестар од самих пионира. Чланови његове групе имају између 13 и 9 (!) година! Наступали су по клубовима, наишли на изврстан пријем и сада снимају — први сингл. Постоје и многи други „дечаци" који желе да придобију публику истичући своју младост. Неки, додуше, и нису тако млади као што желе да се представе. Пример за то су „дечаци из њорсокака" DEAD END KIDS.

ЧИТАОЦИ ЈАВЉАЈУ

ВЕСТИ ИЗ РУСКОГ КРСТУРА

(Изгледа да је ово банатско село познато и по производњи паприка чим се једна локална група одлучила да се назове ПАПРИКАРИ. Оп. ур.)

Волео бих да млади широм Југославије упознају нашу групу која постоји више од пола године. То је група ПАПРИКАРИ, али овај назив је привремен пошто су неки чланови у ЈНА.

Тренутно нашу групу сачињавају: СЛОБОДАН КОСТИЋ, гитара, ЈОВГЕН СОПКА, гитара, ЈУЛИЈАН ЧАПКО, бас гитара, ВЛАДИМИР СЕМАН, бубњеви, ВЛАДИМИР МАЛАЦКО, клавијатуре и РАДОСЛАВ ПАП усна хармоника. Узори су нам „Леди Цепелин" и „Дорс". Свирамо и своје композиције од којих су нам најдраже „Две муве" и „Блуз у сумрак".

Владимир Семан
Фрушкогорска 89
25233 Руски Крстур

НАША КАРИКАТУРА

ЕЛВИС ПРИСЛИ
(ELVIS PRESLEY)

МОЈ ИЗБОР

Зовем се Веселин Гогић, имам 16 година и као већина младих обожавам спорт, рок-музику, биоскопске представе и сакупљање разних часописа као што су „Забавник", „Здраво" и други. Од домаћих група волим БИЈЕЛО ДУГМЕ, од страних JETHRO TULL. Бавим се и карикатуром. Ево како би изгледале моје топ-листе.

ДОМАЋЕ

1. ХОТЕЛ МОТЕЛ — Бијело дугме
2. ДА СУ МЕ ОТЕЛИ ЦИГАНИ — Арсен Дедић
3. ЗВЕЗДА ПОТКРОВЉА И СУТЕРЕНА — Рибља чорба
4. МОЈ ДРУГ ЈЕ ОТИШ'О ВАН — Ватрени пољубац
5. КОСОВСКИ БОЖУРИ — Ју група

СТРАНЕ

1. STAND UPU — Jethro Tull
2. BLACK MAGIC WOMAN — — Santana
3. BABY BOY Status Quo
4. BREAKFAST IN AMERICA — Supertramp
5. JAZZ — Queen

ИЗЛОГ НОВИХ ПЛОЧА

РОК МАШИНА (ПГП РТБ 1120573)

Некад врло популарни ансамбл ПОП МАШИНА неколико година је паузирао у нашем музичком животу, али је музика остала и даље њихова животна преокупација. Нису издржали — поново се јављају на београдској музичкој

сцени, овога пута са незнатним изменама у чланству и имену. Сада се зову РОК МАШИНА и на првом синглу под тим именом налазе се песме „Ватра" и „Било ми је боље".

ВЕСЕЛА ЧЕТВОРКА

Последњих месеци говорка се како се растура чувени квартет АВВА. Међутим, не треба бркати приватне и пословне односе. У приватном животу развод брачних парова је могућ, али у пословном свету „развод" никако није могућ јер АВВА није више само певачка четворка већ разгранато предузеће од кога живи стотине људи. Зато мирно можемо очекивати њихове нове плоче.

БЕРЗА ПЛОЧА

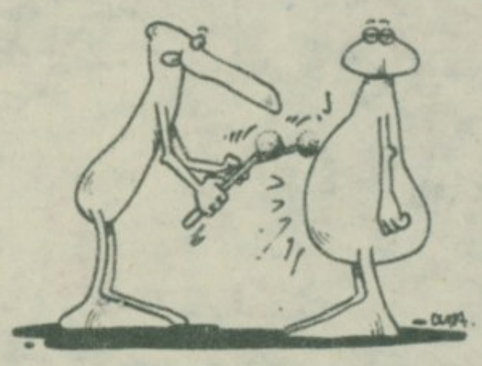
Продајем 30 ЛП плоча (блуз, хард рок и џез рок) по цени од 200 до 300 динара. Све плоче су потпуно нове, америчке или енглеске производње. Шаљем списак на захтјев.

Александар Бомбол
Јосиф Јосифовски 35
91000 Скопље

Продајем добро очуване ЛП плоче „Не цвикај генерацијо" (АТОМСКО СКЛОНИШТЕ), „Ye llow submarine" (BEATLES), „Let it be" (BEATLES), а такође продајем и касете БИЈЕЛОГ ДУГМЕТА, РИБЉЕ ЧОРБЕ и др. У обзир може да дође и замена за ЛП „Ја сам само један од многих са гитаром" (СРЕБРНА КРИЛА), „Дартс" (DARTS) и „Take heart of me" (BONFY M.).

Стеван Митковић
Боре Станковића 8г
15230 Лебане

Хтео бих да набавим ЛП ДИВЉЕ ЈАГОДЕ, заузврат нудим касету ПРЉАВО КАЗАЛИШТЕ.

Новица Ресимић
зграда С 45/II улаз III
15318 Мали Зворник

Желио бих продати слиједеће плоче: „Breakfast in Amerika" (SUPERTRAMP) „Eat to the beat" (BLONDIE), „Voulez vous" (ABBA), „Black Rose" (THIN LIZZY), B-52, STYX и „Због тебе" (ЗДРАВКО ЧОЛИЋ). Купујем плочу „Харвест" (NEIL YOUNG).

Дамир Церић
Омладинска А-8
71320 Вогошћа

Хтјела бих купити слиједеће ЛП „Band of the run", „Live and let die", „Juniors farm", „At the speed of sound" (WINGS), „Abbey Road" (BEATLES), „Imagine" (JOHN LENON)

Јадранка Јурић
Стаке Скендерове 3
71000 Сарајево

Специјално за »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК«

НАЈВЕЋИ ФИЛМСКИ СТУДИО НА СВЕТУ

НА ВЕЧЕРИ КОД ДРАКУЛЕ

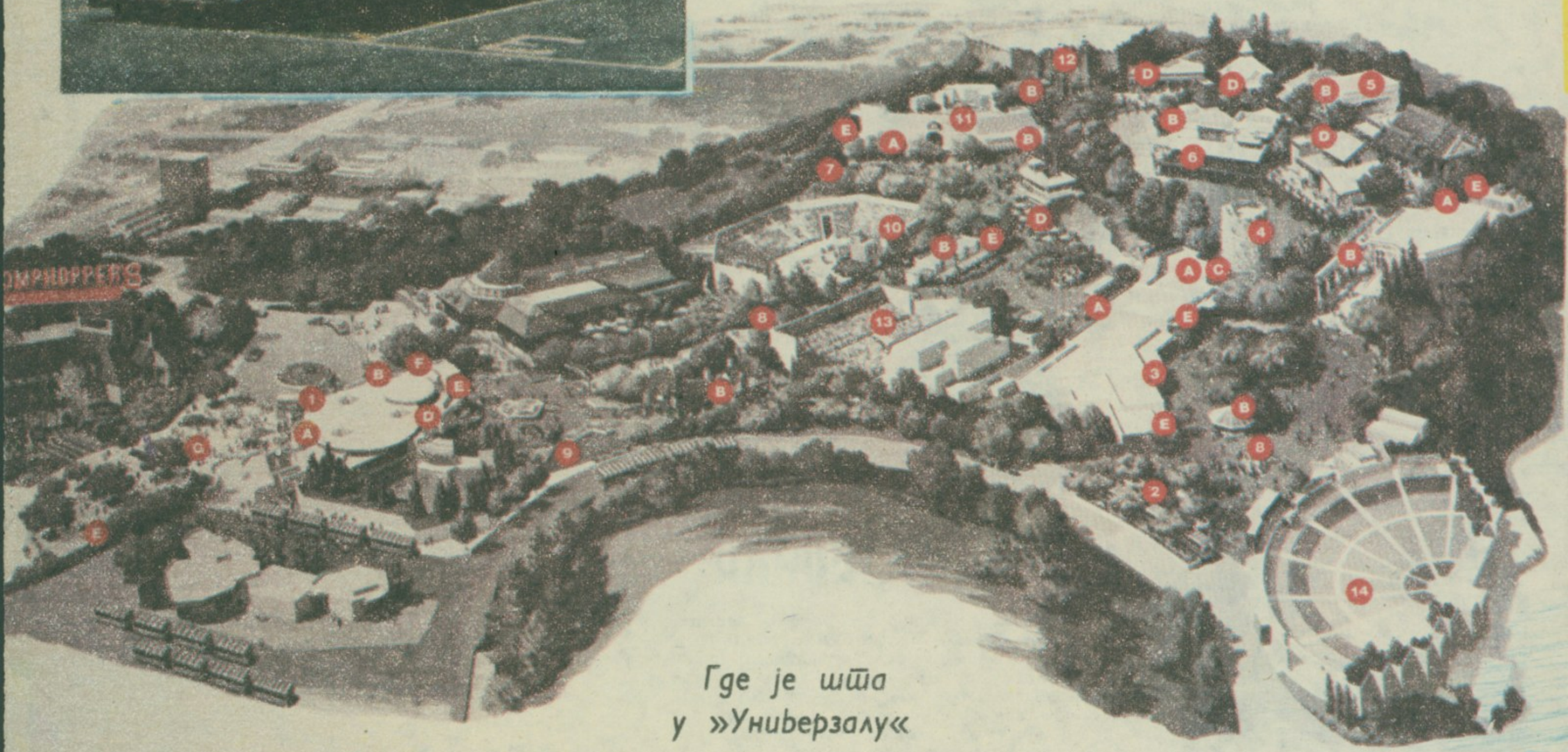
Аутобусом кроз царство снова — Отворен аутобус са приколицама спреман је за обилазак Студија „Универзал“. Он ће посетиоце провести кроз гардеробе чувених холивудских звезда, екстеријере и ентеријере за снимање филмова, кроз невиђену магију највећег студијског простора у свету. Возиће их преко моста који се руши, довешће их очи у очи са ајкулом (која је у истоименом филму, не тако давно, узбуђивала посетиоце биоскопских дворана); оставиће их пред Дракулиним замком у коме се снимају филмови страве и ужаса, сачекаће посетиоце док посматрају позорницу на којој су главни глумци дресиране животиње — папагаји, пси, мајмуни... Обилазак „Универзала“ може да почне.

Холивуд, престоница америчког филма, није више оно што је некад био, бар не по студијима у којима су снимљени најчувенији филмови света. »Метро Голдвин Мајер« је постепено све ликвидирао. Зидови атеља »Колумбије« полако се одроњавају, а »Твенти сенчери фокс« готово се изгубио у обланодерима. Једини студио који је преживео јесте »Универзал« и он сада ради пуном паром.

За улазницу од оно десет долара (1 долар — 31 динар) посетиоци могу да обиђу овај огроман студио који се простире на 1,699.740 квм! На улазу у холивудски »Универзал«, у предграђу Лос Анђелеса, посетиоце од раног јутра дочекују познаници и пријатељи грофа Дракуле. Деца су, разумљиво, највише уплашена појавом ових монструма из филмова страве и ужаса, али ни старији нису равнодушни кад им чудовиште у цилиндру, и још на штулама, лично пожели добродошлицу. После овог сусрета са становницима студија »Универзал« посетиоци крећу у обилазак прелазећи границу између сна и јаве. За два и по часа колико траје обилазак посетиоци прођу поред 561 објекта и доживе 36 авантура, као у правом филму.

Текст и снимци: **Бранка Микић**

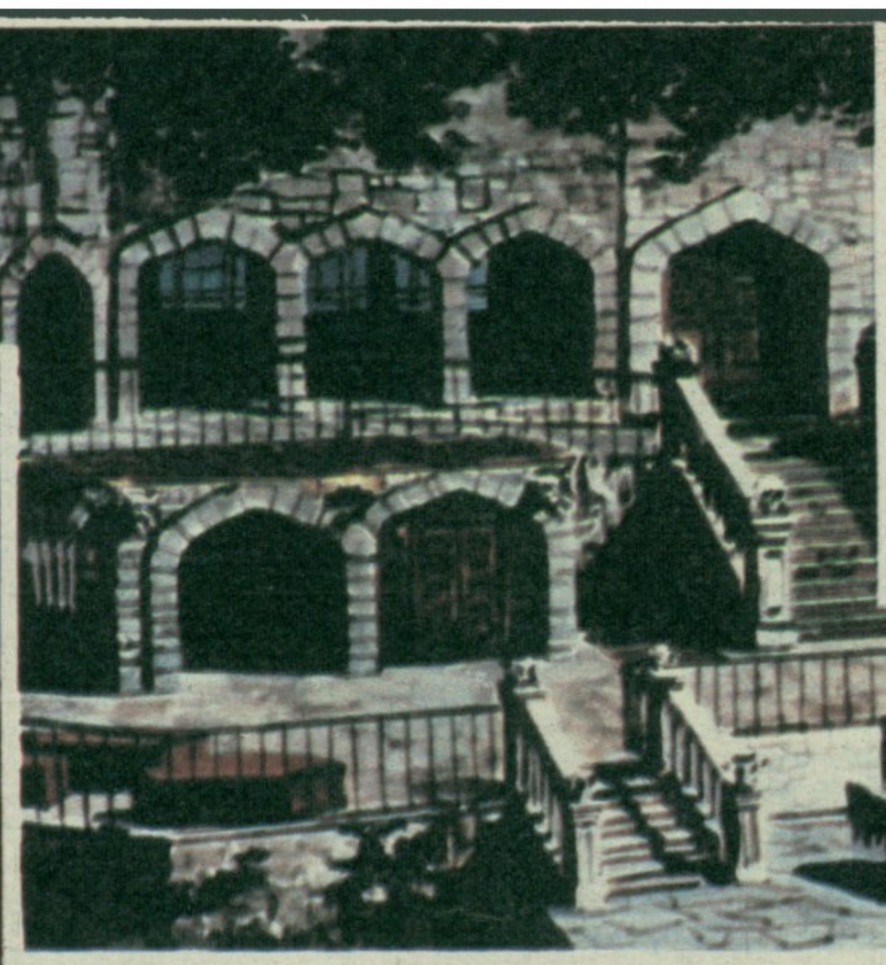

Где је шта у »Универзалу«

(A) Просторија за одмор (B) Продавнице сувенира и филмова (C) Прва помоћ, Биро за нађене ствари (D) Храна и освежавајућа пића (E) Телефон (F) Рецепција (G) Информације

(1) Главни улаз (2) Последња аутобуска станица (3) Музеј телевизије и филма који поседује јединствену колекцију старе филмске опреме и личних предмета филмских звезда (4) Место где се снимају поморске битке (5) Екстеријер за снимање снежних падавина (6) Ентеријер за снимање временских непогода са кишом (7) Спортски терени, игралишта (8) Контролни сатови обиласка „Универзала“ (9) Полазна тачка обиласка највећег студија на свету (10) Зграда где каскадери снимају опасне сцене (11) Позорница животиња-глумаца (12) Дракулин замак (13) Место где посетиоци могу да опробају своје глумачке способности и да на лицу места, преко ТВ монитора, виде себе као глумца у сцени неког чувеног филма, на пример „Аеродром 77“ (14)„Универзалов“ амфитеатар са 520 седишта где најчувеније звезде глуме на позорници под ведрим небом.

Замак страве и ужаса — Гроф Дракула и његове злосрећне невесте, затим Ренфилд, Дракулин бунтовни сарадник, Франкенштајн и његова невеста, Фантом из Опере и остале личности „страве и ужаса" могу се срести на једном месту у „Универзалу" — у Дракулином замку који је једна од највећих атракција у овом холивудском студију. Кућа страве и ужаса, у којој је Хичкок снимао свој чувени филм „Психо", дочекује посетиоце у потпуном мраку, с музиком која пара уши и грмљавином која, изгледа, само овде може да се чује. На бини је постављен сто за вечеру за Дракулине госте (бирају се из публике) и справе за мучење („мученик" је такође из публике). На трпези су жабе, понека змија, слепи мишеви (вештачки, наравно), али и јабуке и поморанџе, сервирани уз обавезне свеће и сребрни прибор. Публици, рекло би се, није баш пријатно у оваквој атмосфери, нарочито кад поред њих пролети прави слепи миш кога запослени хватају мрежом за лептире и износе из сале. На бини је такође мртвачки сандук из кога излази Дракула и у који се касније враћа, после двадесетоминутне представе плашења посетилаца. Наравно, ту су и специјални звучни и светлосни ефекти коришћени у филмовима страве и ужаса. Посетиоци на крају с олакшањем излазе на светло дана.

Ало, папагај на телефону — Папагај какаду, мајмуни, пси главни су глумци ове отворене позорнице. Показују своје вештине публици, али су много познатији као глумци који су играли у филмовима и телевизијским емисијама. Папагај је научио да некоме из публике узме један долар и донесе га свом дресеру Реју Бервику. Али, кад му дресер то нареди, уме и да га врати истој особи. Бели какаду разговара телефоном — јасно се, истина, разуме једино „хало" и „како си". Мајмуни имају свој шоу као и пси. Пас, на пример, зна да из сандучета извади пошту коју је претходно папагај донео. На велику радост деце које је овде ипак највише животиње свој програм изводе пет пута дневно.

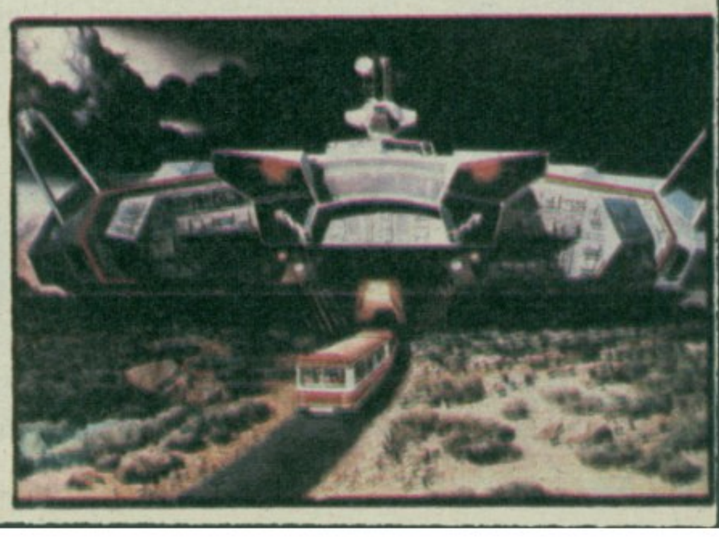

Мост који умире — Аутобус пун путника прелази преко моста; на први поглед сасвим обичног. Он је, истина, стар, сграђен је од дрвета, и као да припада времену кад се није знало за челично-бетонске конструкције. У тренутку кад аутобус стигне на средину мост изненада почиње да се руши уз заглушујућу буку. Призор је тако уверљив да се кроз ломљаву дасака често чује и врисак успаничених путника. Мост је порушен, али је аутобус с путницима ипак прешао на другу страну реке без иједне огреботине. Трик је успео, као и у многим снимљеним филмовима. Савршена техника, само притиском на дугме, вратила је на место мост који Американци називају „мост који умире". Тренутно, мост је једна од највећих атракција „Универзала".

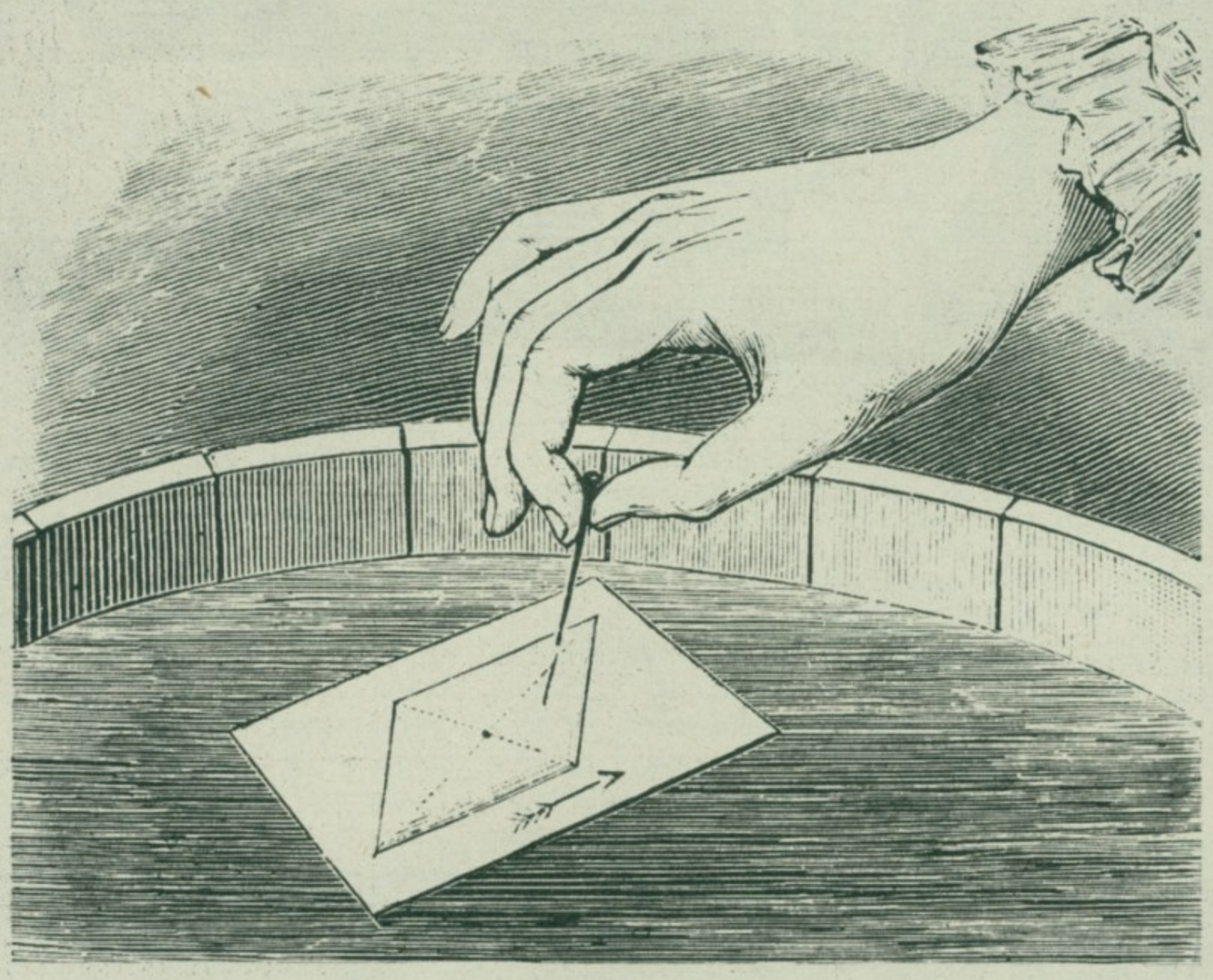
Очи у очи са ајкулом — И поред претрпљеног страха после „рушења моста", посетиоци нестрпљиво очекују нова „чуда" Холивуда. Аутобус се приближава мирној површини мора где један рибар, не слутећи опасност, лови рибу. Из морске дубине изненада долази потмуо тутањ, исти као у филму „Ајкула" који ни биоскопске посетиоце није остављао равнодушним. Површина мора се одједном узбуркала а рибар за трен нестао у морским дубинама. Аутобус с узбуђеним посетиоцима већ је на обали одакле се сваког часа очекује морска неман. У једном тренутку ајкула збиља излази на површину „нападајући" људе. Сви су наравно остали живи и здрави, ајкула је вештачка, али смртно уплашени. И рибар који је заглавио у морским дубинама такође је вештачки. Кад он потоне, ајкула изађе на површину по друге жртве".

Битка у галаксији — Аутобус са посетиоцима „Универзаловог" студија стигао је у сазвежђе Кумова слама, на Млечном путу, и изненада се нашао у огромном неидентификованом летећем објекту. Ненајављене госте свемирци су дочекали оружјем и развила се жестока борба вишебојним ласерским зрацима, тзв. „Битка у галаксији". Као и у свакој причи ове врсте, Земљани из борбе излазе неозлеђени, са утиском да су играли у неком фантастичном филму и да су само игром случаја победили опасне свемирце из сазвежђа Кумова слама.

У БОСНИ, АЛИ ГДЕ?

За известан број правилних геометријских слика — троугао квадрат, ромб — тачка у којој се налази центар уписаног и описаног круга дате слике утврђује се изузетно лако. Код ромба је, рецимо, довољно да теме сваког угла дијагоналом спојите са средином наспрамне странице. Тачка у којој се дијагонале секу је центар нашег ромба. Како, запитаћете се можда, одредити центар неке неправилне геометријске слике? Да ли је то уопште могуће? Могуће је, једноставно и, како ћете видети, у неким случајевима и забавно.

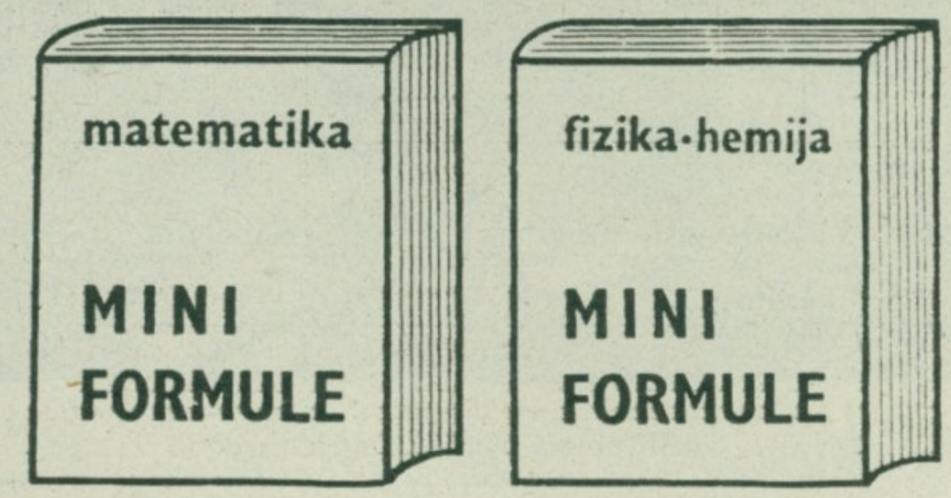
Учене главе су већ израчунале где се налази центар Југославије. Игре ради, ми вас ипак позивамо да то и сами установите, а да вам помогнемо, открићемо вам и у којој се републици налази — у Босни и Херцеговини.

Оглед почиње с овим већ поменутим ромбом. На листу хартије, оловком чији сте врх претходно овлажили, нацртајте ромб и повуците дијагонале. Оцртану геометријску слику — пазите, само њу — потпуно овлажите тако што ћете је опрезно попрскати капима воде. Читав лист затим пажљиво спустите на површину воде тако да се цртеж ромба налази с горње стране. Црте повучене влажном оловком задржаће воду да не изађе ван слике. Узмите потом иглу, замочите је у воду, али не било где већ унутар ромба, водећи при том рачуна да врхом не додирујете хартију. На ваше изненађење, лист ће „сам од себе" запливати у одређеном правцу и зауставиће се тек онда када се врх игле нађе тачно изнад средине ромба. Померите ли иглу, лист ће кренути за њом.

Шта се заправо догодило? На врх игле делује атхезија (сила привлачења између молекула воде), а равнотежа тих сила успоставља се само када се вода око врха игле распореди потпуно равномерно што је могуће само када се врх игле поклопи са средиштем ромба.

Сада сигурно већ и сами знате како ћете утврдити где је центар Југославије. Држећи се датих упутстава и поступака, уместо ромба на хартију прекопирајте обрисе наше земље. Баш као и у претходном експерименту, лист ће пратити иглу све док се њен врх не поклопи са центром слике. Уколико вам је баш стало да откријете тачно име града који се налази у самом „срцу" наше земље, уместо белог листа папира, послужите се правом географском картом. За то ће вам, додуше, вероватно бити потребан лавор, ако не и када.

МИНИ ФОРМУЛЕ-МАКСИ УСПЕХ!

Драги читаоци

На нашој слици видите популарне књижице МИНИ ФОРМУЛЕ у природној величини.

- ***МИНИ ФОРМУЛЕ садрже све формуле из машематике, физике и хемије.***
- ***МИНИ ФОРМУЛЕ су универзални приручници за основце, средњошколце и студенте.***

КОМПЛЕТ 60 ДИН.

НАРУЏБЕНИЦА
„ПОЛИТИКА"
Агенција ППП, 11000 Београд
Македонска бр. 35/I

Неопозиво наручујем комплет „МИНИ ФОРМУЛЕ" у издању ПРЕС-КЛИПИНГА

Пошиљку упутите на адресу:

.....
Име и презиме наручиоца

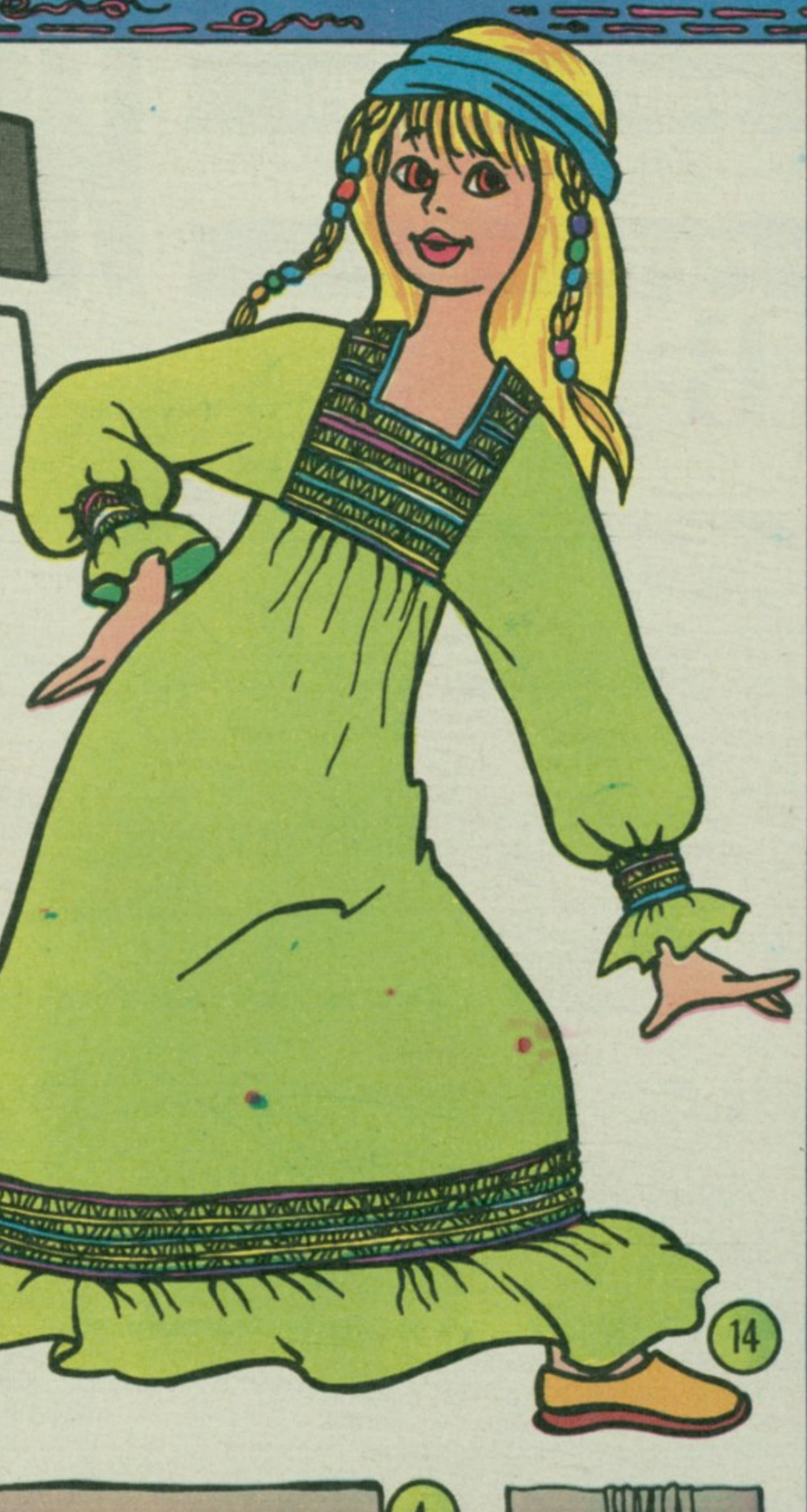
Адреса: .....
(пошт. број, место, улица и број)

Уплатити:
а) на жиро рачун бр. 60801-603-15330 — ПРЕС-КЛИПИНГ по пријему пошиљке
б) поузећем
У случају спора надлежан је Окружни суд у Београду.

Место и датум ..... М П Потпис овлашћеног лица (за РО) .....

Ушћин купак

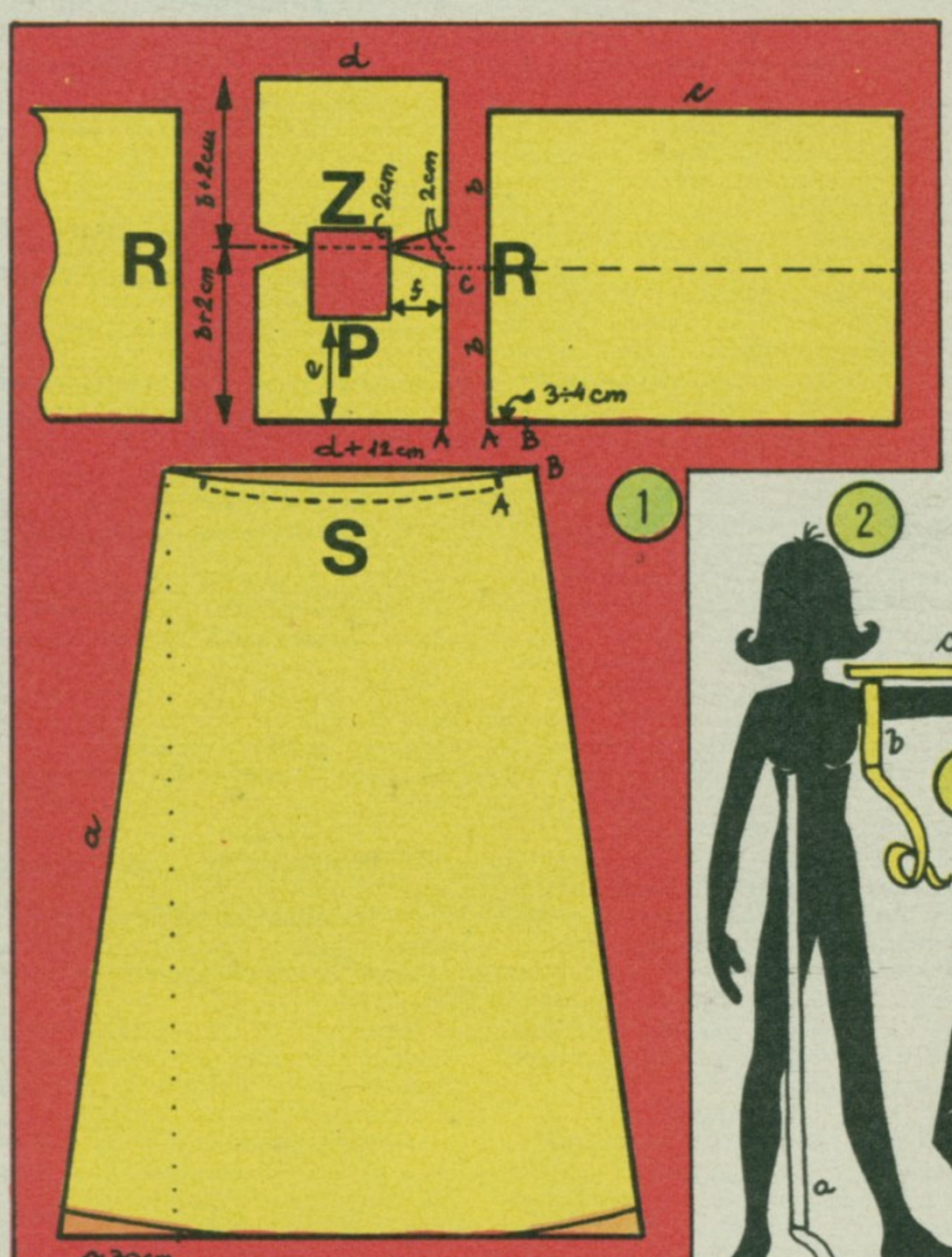
ХАЉИНА са ЖАБИЦАМА

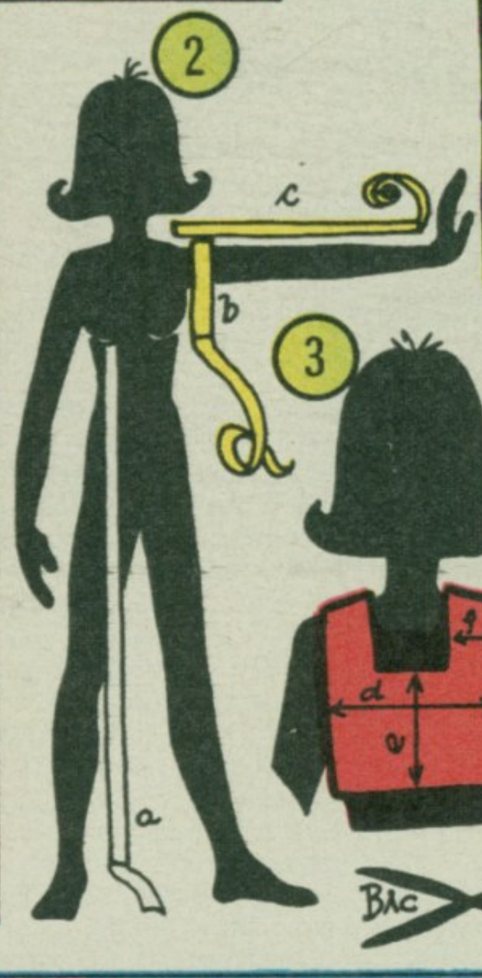
Да би се направила хаљина за лето са жабицама потребно је мало вештине и кројачког ис куства. Сашијте је од цица, танког или индијског платна. Ако је материјал једне ширине (између 70 и 90 cm), купите две дужине a + b + c (које су то дужине види се на **црт. 2**). Шема хаљине дата је на црт. 1. S је предњи и задњи део сукње — одсеците наранџасто парче (кроји се два пута), R је рукав (кроји се два пута), P је предњи део блузе (кроји се једанпут), Z је задњи део блузе (кроји се једанпут). Како су узимане мере за поједине делове на шеми види се на **црт. 2 и 3**. Овај крој је за обичну хаљину, и ако нећете да правите жабице, материјал можете директно кројити према шеми. За хаљину са жабицама предњи део P кројите тако да буде приближно три пута шири, тј. да уместо мера d и f имате 3d и 3f, док дужина b остаје иста.

Жабице се праве на следећи начин: предњи део P (и остали делови где се праве жабице) прошије се с наличја као на **црт. 4** — дужина конца треба да буде око 1 cm, а растојање између два суседна провучена конца између 1 и 2 mm. Најбоље је ако се на материјалу претходно нацртају правилно распоређене тачке које ће конац заобићи (и то се види на **црт. 4**). Када је све прошивено, конци се затегну и повежу као на **црт. 5**, пазећи при затезању да се дотерају мере као на **црт. 1** (за предњи део R да 3f постане f, а 3d постане d). На **цртежима 6 и 7** дата су два бода жабица. Оне се праве са лица материјала и то разнобојним кокицама за вез — боје слажите како желите. Жабице мо жете правити само једним бодом, а бодове можете и да мешате.

Кад сте предњи део P прошили, приспоните га на задњи Z и сашијте по цртицама на **црт. 8**. Око врата спшијте траку (**црт. 9**) затим пришијте рукав — средина рукава C (види **црт. 1**) треба да се поклопи са средином рамена (**црт. 10**). Предњи и задњи део сукње C профирцајте и благо наберите дуж цртица (види **црт. 1**) као на **црт. 11**, па делове са **црт. 10** пришијте део са **црт. 11**, као што се види на **црт. 12**. Водите рачуна да се приликом овог шивења тачке A и тачке B (види **црт. 1**) међусобно поклапају. Кад сте добили облик као на **црт. 12** направите жабице на манжетнама па тек онда прошијте дуж цртица на **црт. 13**. Од материјала који вам је остао при кројењу направите траку широку између 20 и 30 cm која је три пута дужа од укупне дужине доњег руба хаљине. Једну трећину ширине траке можете по целој дужини обрадити жабицама па је онда пришити за хаљину (**црт. 13**). Готова хаљина види се на **црт. 14**.

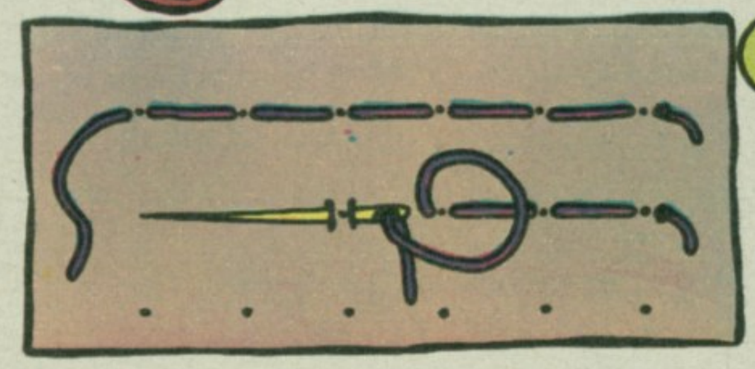
1

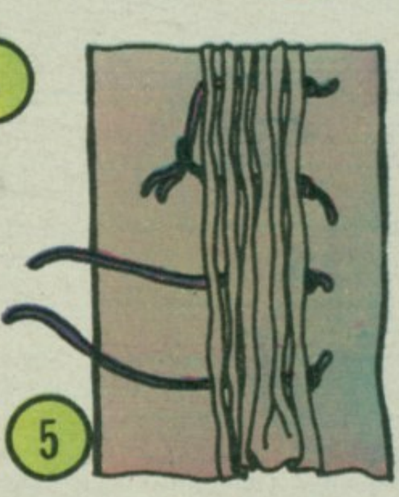
2

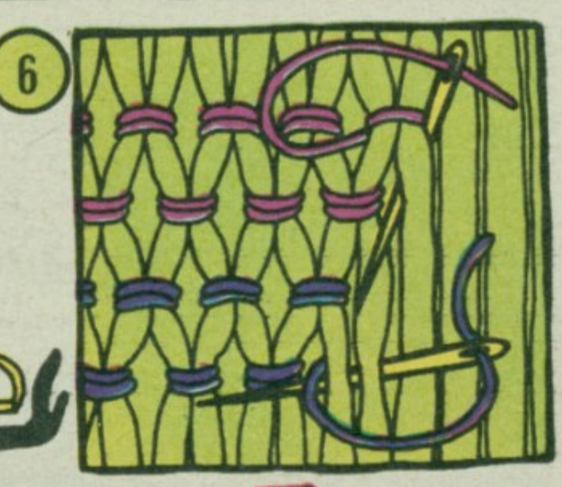
3

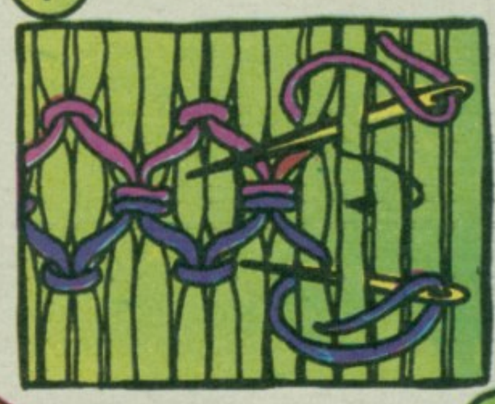
4

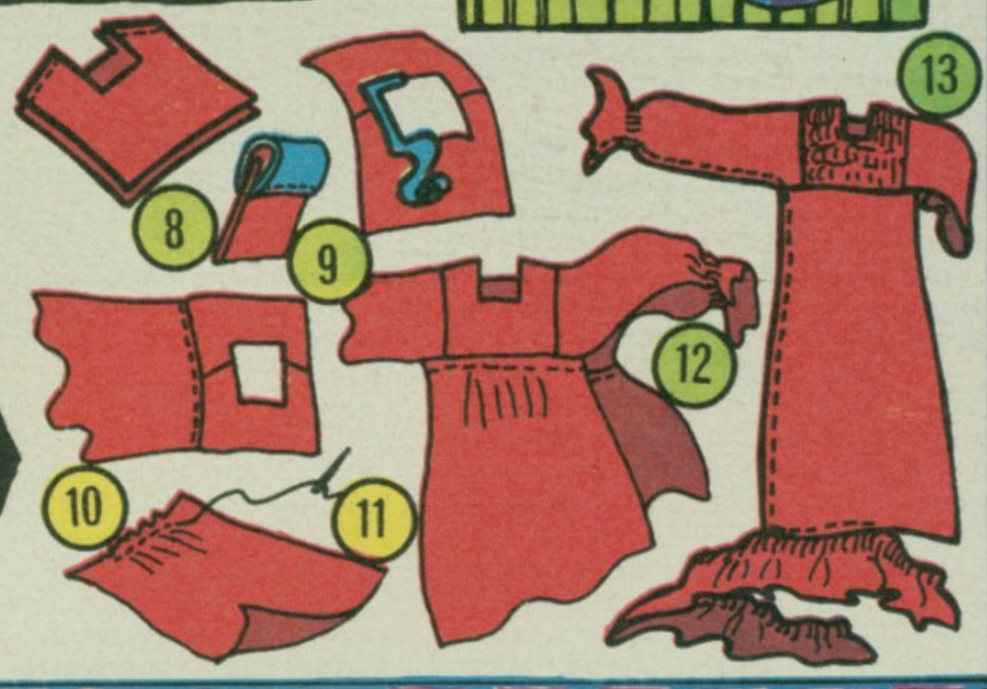
5

6

7

8 9 10 11 12 13

BAC

ФАНТАСТИЧНА ПРИЧА

РЕЈ БРЕДБЕРИ

ИЗГУБЉЕНИ ГРАД

ЈЕДАН ГЛУМАЦ, ЈЕДНА ЛЕПОТИЦА, ЛОВАЦ, ПЕСНИК, ПЕСНИКОВА ЖЕНА, КАПЕТАН СВЕМИРСКОГ БРОДА И ЈЕДАН БИВШИ МАШИНИСТА КРЕНУЛИ СУ У ДИА-САО

Велико око лебдело је свемиром а мало, које је припадало човеку, није могло да одвоји поглед од билиона звезда. Најзад се мало око склопи од премора. Припадало је капетану Џону Вајлдеру.

— Кући! — рече капетан. — Правац кућа!

Велики свемирски брод брзином муње крену према Марсу.

Градови Марса изгледали су из ваздуха лепо. Свемирски брод је слетео.

— Капетане, изволите!

— Вајлдер је узео поруку: „Позивате се на забаву на јахти која ће четвородневним путовањем покушати да открије Изгубљени Град планете Марс. Гости су истакнуте личности. Молим потврдите. И. В. Аронсон."

— Одговор позитиван — рече капетан.

***

Јахта је била усидрена на ивици канала. Милионер Аронсон представљао је госте:

— Капетане, ово су господин Паркхил и господин Бомонт.

Сем Паркхил сиђе са свог мотора посматрајући са дивљењем Аронсонову јахту, док глумац Бомонт рече: — Поранио сам! Нема публике, нема аплауза!

Аикинс, чувени ловац на непознате врсте крвожедне свемирске дивљачи, слете из ваздуха право на брод. Свиђала му се његова сличност са орлом. Обрушавао се с висина па на неколико метара од палубе зауставио своје цет-машине уграђене у каиш око струка и слетео нежно али претећи. Држао је оружје слично луку и стрели. Лице му је било преплануло а очи светлуцале као зелени кристал.

— Хари Харпвел — узвикну Аронсон док су се још две прилике полако спуштале на брод. — Наш највећи песнички таленат и његова... их... романтична животна пратиља...

— Лав силази са звезда — орио се Харпвелов глас.

— Завежи, Хари, опет си се напио — просикта његова супруга.

— Мег Харпвел — представи је Аронсон.

— Песникова приватна баракада — промрмља Паркхил.

Одједном завлада тишина: иза оближњег облака помаљала се женска силуета. Пратиле су је служавка и тишина. Црна одећа и достојанственост глумице Каре Корели одавали су утисак жене која мало говори. То јој није било потребно: сви су чинили што је хтела. Бледило њеног лица је запрепашћивало. Дошла је на брод без речи и сместила се на прамац као статуа.

Аронсон је прекинуо ћутање и, бацивши поглед на листу гостију, рекао:

— Један глумац, једна лепотица, исто глумица, ловац, песник, песникова жена, капетан свемирског брода и један некадашњи машиниста... одлична група. Сви смо ту! Крећемо!

Јахта се лагано одвојила од дока.

— Драги моји пријатељи — наставио је Аронсон дајући сваком по једну мапу — ово није само пут за забаву, ово је Велико Истраживање! Ми ћемо наћи, или бар покушати да откријемо, Изгубљени Град планете Марс о коме су се чуле многе легенде, о ксме се деци причају бајке. Некада се звао Диа-Сао, а често и Град Проклетства јер, пре неколико хиљада година, становници су га напустили бежећи као од куге. Остао је пуст до данашњег дана.

— Током последњих 15 година — рече Вајлдер — претражили смо сваки корак ове планете и нисмо га нашли. Немогуће је да се цео град изгубио!

— Тачно, претражили сте све из ваздуха и по површини, али никада водом. Нисте ни могли јер су канали до данас били празни. Наредио сам да се вода пусти да бисмо четири дана могли пловити. Искрено се надам да ће нас један од њих одвести до најужаснијег, најлепшег, најнемогућијег града који је историја овог старог света створила. Можда ћемо открити и разлог зашто су Марсовци отишли из његових злокобних зидина.

— Браво! — повикаше сви и шампањац поче да се точи.

Јахта је мирно пловила. Пала је ноћ. Вечерали су уз одлично вино увезено са Земље удаљене свега сто милиона миља. У три ујутро, ненавикнут на тежину сопственог тела, Вајлдер изађе на палубу. Седела је на прамцу у бледилу својственом само њој. Сео је поред Каре Корели.

— Дошла сам јер ми је недавно, први пут у животу, један човек рекао истину.

Вајлдер је ћутао.

— Ја сам прелепа жена и таква сам била целог живота. Људи су ме увек лагали желећи да буду са мном по сваку цену. Окружена лажима мушкараца, жена и деце... да се испрече између мене и животних непријатносати, да ме обавију у свилу и кадифу! И онда, одједном, пре свега шест недеља, један човек ми рече истину о некој ситници, сад се и не сећам којој. Тад сам схватила да ми се дешава страшна ствар: да старим. Зато сам купила карту за Марс у једном правцу. Надам се да се ово путовање за мене неће никад завршити.

Насмешила се први пут.

— Некад сам мислила да ће бити дивно кад ми свет почне говорити истину, кад се заврши маскарада, али није... преварила сам се.

Зачу се хучање из неба и земље. Сви су га чули и изашли на палубу. Ћутали су и чекали.

— Долази! — узвикну ловац.

Јахта је прошла кроз тунел испод планине. Испод издубљене планине са пашњацима, речицама и чудно одвојеним небом одједном се појавио град. Јахта је дотакла прастари мол. Град се покренуо. Раније су градови живели или умирали зависно од тога да ли су били настањени или не. Садашњи градови Земље и Марса нису никад умирали, само би заспали сањајући како је некад било и како би опет могло да буде.

Кад су ступили на док који је потонуо за милионити део центиметра, град је осетио додир, тајна машинерија је прорадила и Град, Успавана Лепотица, пробудио се. Зачула се грмљавина. Део зида високог неколико стотина метара делимично се покренуо да би отворио капију дебелу неколико стотина метара. Аронсон крену први. Вајлдер му препречи пут.

— Капетане — рече Аронсон — Град нам указује добродошлицу и жели да уђемо, то је јасно. Не мислите, ваљда, да унутра има још нечег ЖИВОГ?

— Баш зато — рече Вајлдер. — Нешто их је натерало да оду.

— Да утврдимо шта? Сви за мном !

Један по један уђоше сви, Вајлдер последњи. И град још више оживе. Отворише се метални кровови и прозорска окна попут очних капака. Река плочника крену лагано.

— Дивно! Један терет мање — узвикну Аронсон гледајући ток плочника и фонтана. — Мислио сам да вам ја организујем забаву, али видим да ће то учинити сам Град. Да се за два сата нађемо овде код улаза и упоредимо утиске?

Сви се сложише и свако стаде на једну од покретних стаза. Скочи и Вајлдер. Метална река нежно му обујми чизме.

***

Глумац Бомонт први је напустио покретни плочник. Једна зграда привуче његову пажњу. Осетио је мирис позорнице, плишаних завеса и месинга. Кад је отворио врата, запљусну га тишина. Огромни холови обложени зеленом а сада црвеном чојом. У даљини се назирала позорница. Коракнуо је и све оживе. Удаљена завеса померила се од његовог даха који му одједном застаде — сала је била препуна света. Хиљаду људи седело је скривено магличастом светлошћу. Истина, били су мали и крхки, са сребрним маскама на лицу. Ипак, нису били мртви: дотакао је руку мушкарца, задрхтала је, затим раме жене, одзвањало је. Чекали су неколико хиљада година. Машине могу да чекају. Опет је коракнуо. Из хиљада уста зачу се уздах. Још један корак. Хиљаде очију се отворише. Поново испружи ногу и хиљаду глава окрену се према њему. Хтео је да побегне али очи гледалаца нису му дозвољавале. Зачу се оркестар. Рефлектор осветли позорницу, завеса се диже, али нико се није појавио. Онда поче тих, па све јачи аплауз. Главе се опет окренуше према Бомонту. Стајао је као скамењен. Најзад, публика устаде и поче да виче овације. Бомонт стаде на позорницу.

— Бити ил' не бити...

Ни кашаљ, ни дах, ни покрет... дивна публика, дивна заувек. Знао је да га више никад неће пустити. Уништиће га обожавањем и аплаузом. Спаваће на позорници док они чекају да се пробуди са Шекспиром, Молијером, Шоом и свим текстовима које је знао напамет и онима које није. До изнемоглости, до смрти.

***

Кара Корели је нашла Палату Огледала. Нестајали су дани, недеље, месеци, године, чинећи је све млађом. Био је то Дворац Пријатне Лажи. Када је дошла до самог центра Дворца, свако огледало јој је враћало лик од 21 године. Села је насред сале блистајући од среће. Служавка је чекала још сат и онда отишла.

***

Место је заклањала тама у којој би блеснули само невиђени облици. Све је мирисало на машинско уље и бензин. Машиниста Паркхил стајао је на прагу џиновских врата занемео од одушевљења: у непрегледним просторима указивале су се све машинерије, возила, конструкције, роботи и компјутери које је људски ум могао само да сања. На полицама је лежао савршен алат. Паркхилови длanови су се знојили и сврбели. Хиљаде робота, зарђалих и непокретних, чекали су опоравак, стотине машина које ће после његовог брижног додира почети да преду! Засукао је рукаве. Причао је са машинама, а оне му одговарале чим их поправи. Враћао им је живот и тако и сам живео.

***

Аронсон је клизио својом металном реком. Гледао је зграде, паркове, споменике, фонтане.

— Играчка — рече — још једна супериграчка која ми је, зато, постала доступна. Град личи на огроман џубокс, а ја познајем све мелодије свих џубоксова!

Све што је зажелео у животу могао је да купи као играчку. Бацио је још један хладан поглед унаоколо и кренуо натраг према улазу.

— Све је узбудљиво док је недостижно, а после, ништа — мрмљао је.

***

Писац и његова жена непрестано су се свађали. Булевари и паркови одјекивали су од њихових бесних гласова.

— Доста ми је — узвикну најзад песник и залупи врата за собом на првој згради на коју је наишао. Жена поче да удара по вратима. — Кукавице! Отвори!

У хали кружног облика, са чудном машинеријом у средини, песник одахну.

— Мирише на насиље и крв — рече и седе у столицу. — Пуца од јачине и жеље за покретом... да пробамо...

Укључио је прекидач. Машина поче да преде. Укључио је још два. Машина поскочи и појури бесомучном брзином. Испред њега се у даљини појавише кола. Простором одјекну песников крик: био је на погрешној страни коловоза. — Жено, видиш ли ово?

Онда се сетио да је сам. Ухватио је волан и окренуо га налево, али други ауто учини исто. — Лудак! Где ли су кочнице?

— Није их било! Два секунда пре судара помисли да би се његовој жени овако нешто допало. Кола су се сударила. Ватра и дим покрили су простор. А онда тама. Дуго је лежао мртав. Много касније отвори једно око.

— Ја сам мртав, а ипак жив... јеси ли видела ово, жено? Какав доживљај! Осетио сам смрт... испразнио се! А ипак сам жив, али олакшан. Невероватно! Мег, Меги, штета што ниси ту!

Покушао је поново. Сад је било још страшније, још тежа мора пред смрт... И сваки пут кад би се вратио у живот осећао се боље. Онда удес у авиону, па у ракети, па у свемирском броду.

— Схватам, најзад схватам значење ове машинерије. Још! Још! — урлао је.

Укључио је шест прекидача. Јурио је, тонуо и летео. Најзад је престао. Почео је да се смеје. Осећао је да је пијанији него икад. Знао је да ће тако пијан остати заувек. Никад му више неће бити потребно пиће. Јер, најзад је био кажњен за све своје непостојеће грехе. Нестало је нестварне кривице, ишчезла је грижа савести. Сад ће живети као људско биће.

Врата се отворише и жена уђе у халу.

— А, ту си, опет пијан!

— Не пијан, него мртав и најзад слободан. Више ми нећеш бити потребна, Мег, казно моја, јер више не морам бити кажњаван! Нађи неког другог кога ћеш мучити зато што мисли да није искупио своје грехе! Ја сам лутујући мртвац који најзад може да живи!

***

Црква? Не, само тама попут оне у катедрали. Вајлдер је стајао у непрегледном црнилу. На небу почеше да се појављују милиони звезда. Као кад га је отац једног лета на Земљи одвео на село и кад је први пут осетио своју безначајност. Овде је осећао исти страх и исту спознају величине и лепоте. Црно тло се отвори. Лебдео је у сржи свемира где није постојао крај. Посматрало га је око простора и он је, први пут у животу, одговарао без напора.

Најзад се указа непрегледни свет лепоте.

— Мој? — питао је ваздух.

— Твој — гласио је одговор — само твој. Вајлдер га није прихватио и свет зеленила нестаде.

Појави се још величанственији свет сав у планинским изворима и пољима жутог класја. Само један уздах и све је твоје.

— Било би једноставно, знам — рече Вајлдер простору и вечерњој тами — нема ничег што се човеку ДАЈЕ, човек мора да заслужи па онда да узме... Хвала, али не, хвала!

Звезде су нестале. Окренуо се и изашао. Свемир је викао да се врати, Вајлдер је већ био на покретној реци.

***

Ловац је ушао у Музеј Оружја. Изабрао је револвер који је уништавао материју без галаме, пламена и крви. Притиском на дугме плави зрак светлости уперен на жртву учинио би да она једноставно нестане. Узео је оружје и изишао мењајући правце кретања на многим металним рекама. Најзад је имао савршено оружје! Постао је неуништив!

Инстинктивно је скочио на металну реку која га је водила у тајну утробу града. У полутами угледа миље прекривене машинеријом која је управљала, покретала, заустављала и обнављала све што се дешавало на површини.

— Како се раније нисам сетио? Па то је Град Неман који конзумира људе за доручак, ручак и вечеру! ГРАД КОЈИ УБИЈА ЉУДЕ ПОМОЋУ МАШИНА...

Прошао је поред школе за компјутере. Чегртали су у хору. Ловац упери револвер, притисну и они нестадоше. Град завриштa. Реке задрхташе на површини. Онда опали на телевизијска платна која су зурила у њега. Она нестадоше. Град завриштa јаче него први пут. Из дубине покуља дим који га обујми и понесе према оштрим чељустима машине за жвакање у самом центру утробе Града. У последњем тренутку успео је да испали плавичасти зрак на чељусти и оне нестадоше, али тек тада, осећајући ужасан бол, закључи да револвер не уништава него материју само чини невидљивом. Ловчев крик био је страшнији од оних које је испуштао Град Неман.

***

Реке су дрхтале. Вајлдер се затетура од трзаја тла. Са олакшањем угледа капију. Кад је дошао на сто метара од излаза, река-плочник, као по тајној команди, промени правац и поче да се креће уназад. Вајлдер паде, диже се, најзад повуче прекидач на каишу и узлете. С висине угледа насмејано лице машинисте Паркхила, умашћено и прљаво. Он и изгубљена служавка били су близу капије. Аронсона је видео већ напољу на јахти, спремног да заплови.

— Где су други? — викну Вајлдер.

— Они се неће вратити — одговори Паркхил са земље. — Није ни чудо, ово је место и по!

— Ово је пакао! — узвикну Вајлдер — Марсовци су били довољно паметни да побегну на време... Увидели су да су претерали са Градом... Све ради сам!

Небо и окна на прозорима почеше да се затварају. Масивна врата се покренуше. Вајлдер се обруши из ваздуха и зграби престрашену служавку па се вину у ваздух и готово главом удари у капију која се затворила. Летео је све више уз металне делове неба који су му се склапали пред носом. Најзад угледа само малу пукотину, последњом снагом својих џетова успе да се провуче кроз њу и онда се лагано спусти на тло.

— Машинисто, будало! — узвикну тужно. — Остао си унутра!

— Сви су будале — рече Аронсон хладно. Ослушнуо је још једном мрмор града који се затворио са нешто нове топлоте добијене од неколицине изгубљених људи. Капије ће сада заувек остати затворене. Град је добио оно што му је требало да би живео још неколико хиљада година.

***

Јахта крену. После неколико миља угледали су песника како иде дуж канала срећно звиждећи. Одбио је да пође јахтом.

Испред њих се појавише градови Марса довољно мали да њима управљају људи уместо обрнуто. Иза градова су стајале сребрне ракете спремне да полете према дивљини простора и звезда.

— То је права ствар — промрмља Вајлер — право путовање, истинито осећање времена... без даривања... Само много доброг, тешког рада!

укрштене речи

ОБЛАСТИ ФИЗИКЕ

Физика је, цитирамо енциклопедију, природна наука која проучава законе и узроке тзв. нижих облика кретања материје, почевши од обичних померања тела до најсуптилније структуре физичког простора, не укључујући органске и више облике кретања, као ни хемијске процесе међу атсмима и молекулима. Главне области физике према уобичајеној подели од нижих ка вишим облицима кретања су... У укрштеници су за њих резервисани квадрати испод и поред **бројева 1, 2, 3, 4, 5 и 6.**

АУТОР ВЕ-МАК	"ТЕНИСКИ КЛУБ"	ПРЕВРЕТЕН	1	2	МЕРА ЗА ОТПОР		НУЛА / ХИРУРЗИ	3	4
ЧАСАК, ТРЕНУТАК					ДЕВОЈКА / РЕКА У ИТАЛИЈИ				
ОБЛИК, ФОРМА						ЈЕДНОЦИФРЕН БРОЈ			
ТИХИ ГОВОР, ШАПУТАЊЕ	БИЛО КО, МАКО,					ОДЈЕК / СТАРИРИМСКИ НОВИЋИ			
БОРЕ, НАБОРИ		"КЛАСА" / ПРЕЗИМЕ, НАДИМАК, ПАКАБ			ИМЕ КОМПОЗИТОРА ХАЧАТУРИЈАНА				
					КАРТАШКА ИГРА / ДРЖАВА У ИНДОКИНИ				
УКОЧЕНА ОСОБА (ГРЧ.)									
СКУПШТИНА (ГРЧ.)						РЕКА У СССР, ПРИТОКА ВОЛГЕ			
МРАЧНО						ПОПИНА НА ЗИДУ			
ЗНАК ЗА СРЕБРО	СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА АРАПСКОГ ЈЕДИНСТВА					ОСНОВА, ТЕМЕЉ		УНИШТАВАОЦИ	
ЗНАК ЗА АМПЕР		Г. Ф. / ЖЕЉЕ ЖУЂЕЊЕ (ФР.)			БОР / ТУРСКА НЕГАЦИЈА		ПОРЕЂ, ПРИ / ПРИТОКА ГАРОНЕ		
ИЗВАНРЕДНО СПОСОБНИ									
ВЕРТИКАЛАН	МЕЗОЗОЈСКО ДОБА								
5							ШАБАЦ / КОЈА ЈЕ ИЗГУБИЛА СВЕЖИНУ		
ЧАПАН, КАИБ (ТУР.)					ТВРДИ ОРГАНИ У УСТИМА	РЕКА У СССР / ВРБОВА ШУМИЦА			АМЕРИЧКИ ГЛУМАЦ ТИОН
ДОСТАВЉАЧ ГЛУМИЦА ОРЕШКОВИЋ				СВЕЧЕРА / ДВОКОЊСКЕ ОПРЕМЕ					
ИГЊАТОВИЋ ЈАКОВ			ГРАД У КАНЗАСУ У САД / "РАДИЈАС"						
6								АУТО ОЗНАКА ИТАЛИЈЕ	

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: Филиповић, академија, РАДИЈАН, ар, лотоси, уд, паровод, Та, Арика, десетица, Вс, читачи, Олт, ви, ив, Ра, Х, иђи, и, Хесен, ч, шперилоча, Таро, Арес, бесцињост, К, му, гт, Га, Аст, Ив, Волт, канта, л, ГРЕЈ, от.

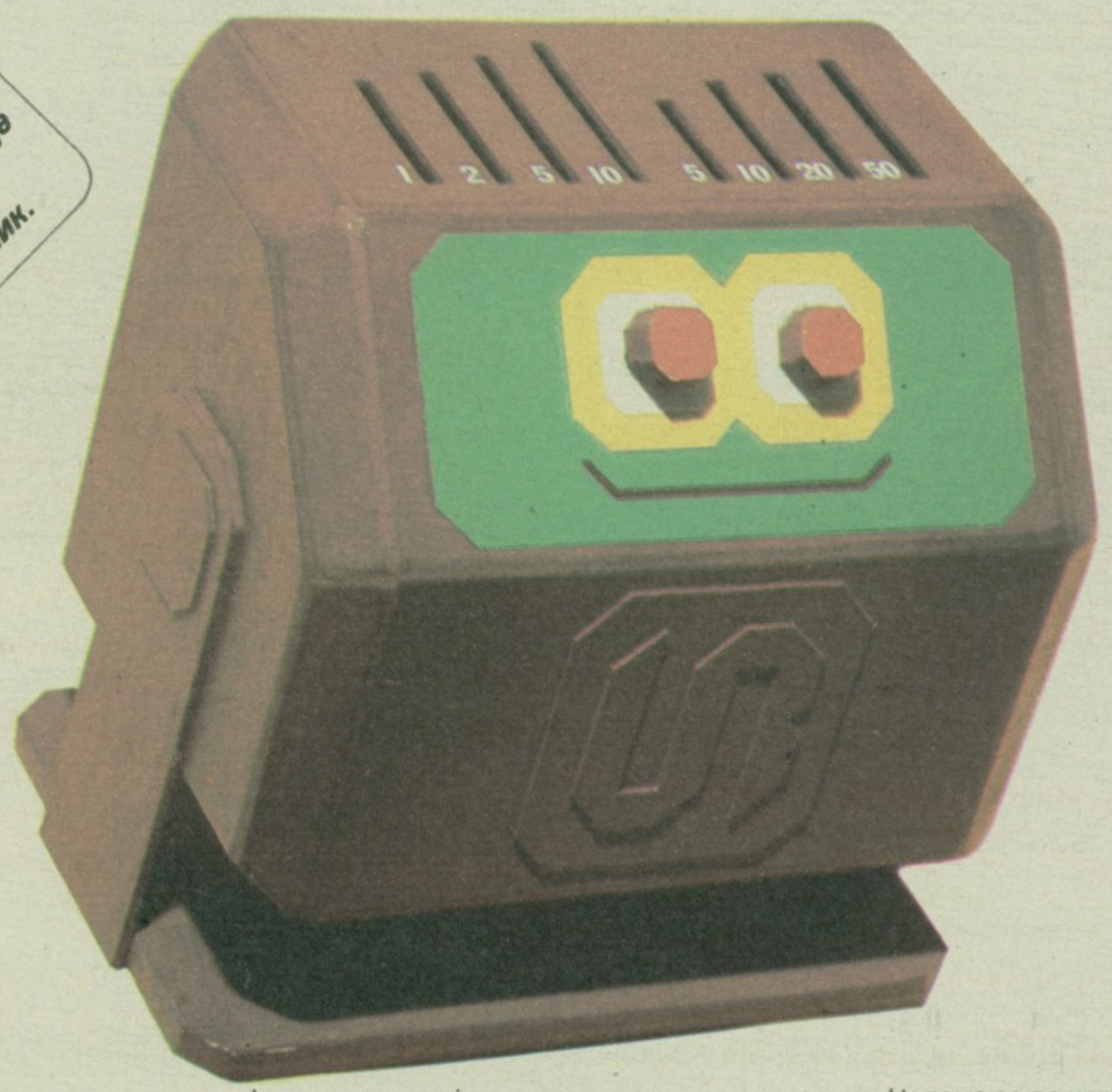
Завршен је избор новог модела штедне касице

ПОБЕДИЛА ЈЕ НАЈЛЕПША!

а то сте одлучили ви, наши драги пријатељи и штедише.

5 БРОЈ

„Робот треће генерације" има изражену функционалност и више прореза различите величине, за улагање металног новца. Лице робота је дато налепницом, тако да се може променом налепнице добити други лик.

ИНВЕСТБАНКА

КАКО ЈЕ ТЕКЛО ГЛАСАЊЕ?

Нашем пријатном изненађењу није било краја. Па ми заиста широм земље имамо много, много пријатеља... То потврђује огроман број ваших гласачких листића, који је — дословно речено, затрпао нашу поштанску службу овде у Београду, и наше шалтере на којима сте гласали. Имали смо случајева, да је у нашу Банку истог тренутка долазио и цео разред да гласа. То је нормално стварало гужве, па се бојимо да понеко од вас није отишао задовољан, јер можда није добио мали дар који смо обећали, или је нешто друго било у питању? На извесним нашим шалтерима, због великог броја гласача, привремено је било нестало дарова, па све такве наше мале пријатеље, који нису добили дар, молимо за извињење. Надамо се да ћемо овакве пропусте исправити у нашим будућим сусретима...

Многи наши пријатељи су нам слали и новац, са жељом да им отворимо штедне књижице, јер у њиховим местима нема наших шалтера. Понеки од њих нису дали своје потпуне адресе и остале податке, па ћемо такве, писмено замолити да дају своје потпуније податке, јер штедна књижица мора да буде попуњена веродостојним подацима, да би била пуноважна. Иначе, на исправне адресе ћемо ускоро доставити штедне књижице. Велики интерес имали смо и међу нашом децом која са својим родитељима живе у иностранству, а гласао је и велики број одраслих особа, затим родитеља предшколске деце, па чак и војника. Кажемо вам, да заиста нисмо знали да имамо оволики број пријатеља широм земље и шире. Тиме смо пријатно изненађени, што нас обавезује, да произведемо што већи број нових касица, и наравно да то буде што пре. Међутим, то у потпуности не зависи само од нас. Мораћемо да замолимо произвођача да пожури са израдом, а **добитак нове штедне касице ћемо записивати у штедне књижице,** па је и зато важно да сваки наш пријатељ отвори и своју штедну књижицу.

МОДЕЛИ КОЈИ НИСУ ИЗАБРАНИ

Задали сте нам много посла. На разврставању и бројању гласова радила је читава екипа у нашој Банци. Највећи број гласова добио је модел на слици, а можемо вам рећи да су и други модели добили врло велики број гласова. Редослед популарности модела и није важан, важније је да смо ми постали пријатељи и да можемо да рачунамо једни на друге... Знамо да би било најбоље кад бисмо били у стању да урадимо касице по свим моделима, па да сваком дамо касицу по жељи. Али то нисмо у стању да урадимо, јер ви знате да једна Банка може имати само један облик касице. Осим тога, ту су и врло велики трошкови који нас спречавају да израдимо свих шест касица. Надамо се да наши пријатељи који су гласали за моделе који нису изабрани, нису много разочарани. Нова касица је лепа, јер одговара укусу највећег броја гласача и то је ваша одлука, коју морамо да следимо. Нама је жао ако је неко од наших пријатеља остао због овог разочаран, јер сви модели су лепи и сваки је могао да буде изабран. Али укуси су различити и о њима не треба расправљати. Уосталом свака касица је добра за штедњу, а наш најважнији задатак је да се ви, наши најмлађи грађани учите штедњи.

КО ИМА ПРАВО НА ШТЕДНУ КАСИЦУ?

Захваљујемо се на избору свим гласачима, а оне наше пријатеље, који још нису отворили своје штедне књижице, позивамо да то учине што пре. Обећавамо да ћемо се трудити, да произведемо онолики број касица, колико будемо имали штедних књижица, тако да се надамо да ћемо моћи да сваком нашем штедиши за „рад" спремимо и штедну касицу. Иначе да поновимо, штедне књижице се на нашим шалтерима отварају потпуно **бесплатно** уз најмањи штедни улог од 10 динара, па вас упућујемо на наше шалтере широм земље. Ускоро, згодном приликом поновићемо адресе наших шалтера, које смо већ објавили. Наше пријатеље, који живе у местима где не постоји Инвестабанка, позивамо да своје штедне књижице у сарадњи са наставницима, отворе као разредне штедне књижице. Једноставно, наставници би требало да се писмено обрате нашем најближем шалтеру у циљу отварања разредних штедних књижица, и остало је наша брига.

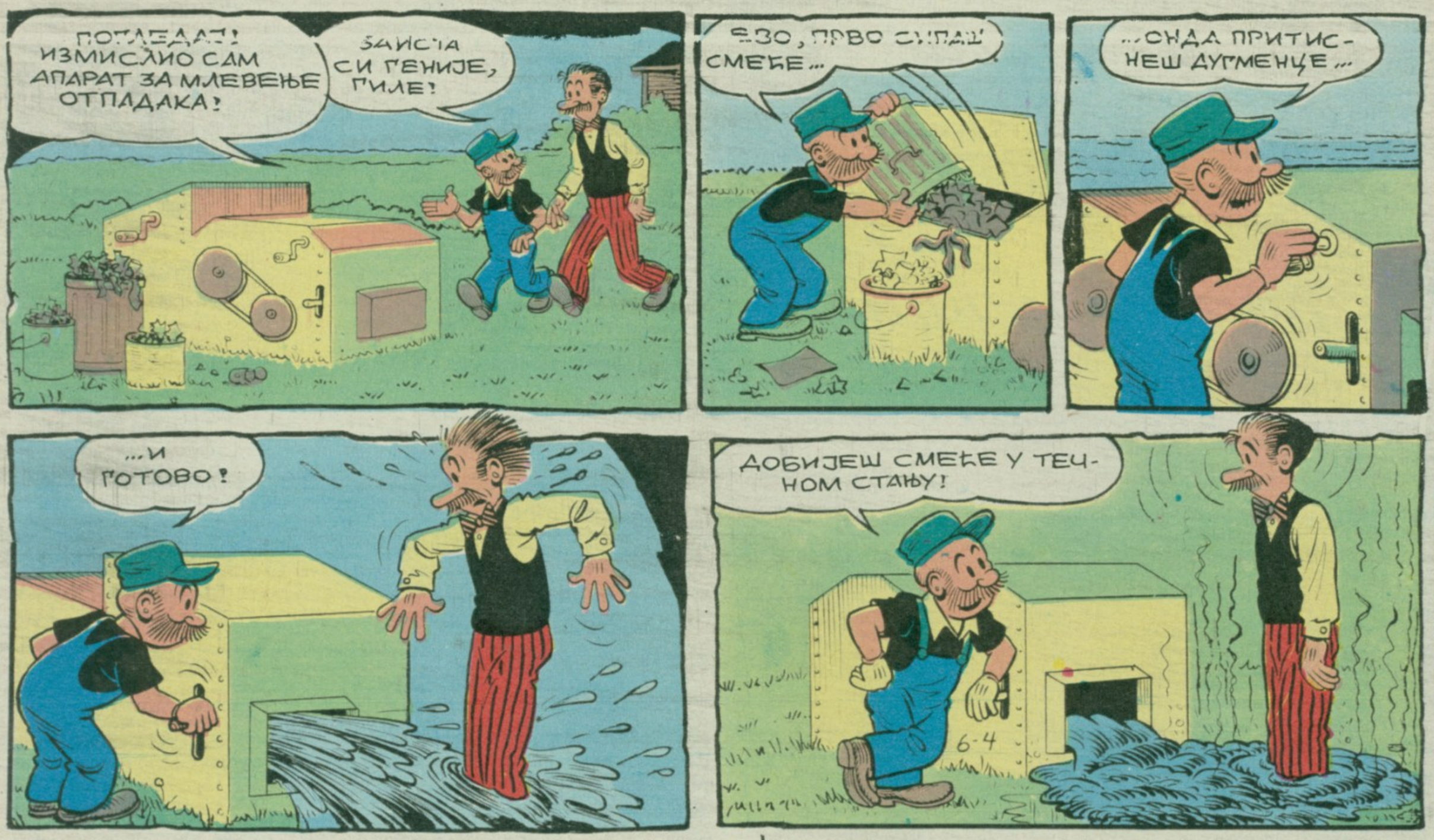
За све проблеме који ће се можда јавити у току наше будуће сарадње, пишите нам: ИНВЕСТБАНКА — пропаганда, 11000 БЕОГРАД, Кнез Михаилова 14—16. Ту смо да помогнемо.

ДОСТАВА ДАРОВА ПОШТОМ

Нашим пријатељима који живе у местима где нема наше Банке, наше мале дарове, као што смо обећали, доставићемо поштом. Међутим, и овде имамо малих невоља. Неки од ових гласача нису дали своје потпуне адресе, неки су их написали нечитко, а понеки су то и заборавили. Јасно је значи да некима нећемо — њиховом кривицом, моћи да одржимо обећање, које смо јавно дали. То нас жалости, али уједно користимо прилику да им напоменемо, да убудуће увек још једном погледају оно што су написали, и надамо се да се неће на нас љутити.

поздрав свим пријатељима из ИНВЕСТБАНКЕ

РИЛЄ И ГИЛЄ

ЗА ПРИЈАТЕЉЕ PEZ-а

Поново имамо бељ-PEZ!
Да би удовољили великом интересовању, поново смо урадили још 5.000 комплета PEZ-бељ.
Пожурите са наруџбином!
Наша адреса је: ПРИЈАТЕЉ PEZ-а 61111 Љубљана п. п. 8
Износ од 30.— динара платићеш поштару по пријему бељева.

Купон испуни (штампаним словима) исеци и налепи на дописницу

Презиме и име

Улица и кућни број

Место становања

поштански број | ком. | Датум рођења

PEZ KLUB

HP Kolinska

Kolinska

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Драги Забавниче,

САМО ЗА НАЈЗАСЛУЖНИЈЕ

Молим те да ми кажеш нешто о ордену Белог орла с мачевима, Карађорђевој звезди и Медаљи Обилића?

Драгиша Савић,
Томашевац

Године 1851. у Црној Гори је уведена златна и сребрна Медаља Обилића: и једна и друга додељиване су за ратне заслуге. Орден Белог орла са мачевима имао је пет редова. И он се додељивао за ратне заслуге а уведен је у Србији 26. фебруара 1883. године. Орден Карађорђеве звезде, са и без мачева, установљен је јануара 1904. године. Звезда с мачевима додељивана је официрима који су непосредно припремали ратне операције, начелницима штабова и начелнику Оперативног одељења Врховне команде. Изузетно, додељивана је за пожртвованост и храброст а имала је четири реда од којих је први био са лентом. Додељивана је и савезничким војсковођама, владарима и шефовима држава. Војнички орден Карађорђеве звезде установљен је 28. маја 1915. године а имао је два реда: златни и сребрни. Овај орден је додељиван само војницима и подофицирима за изузетне подвиге у рату.

ОТРОВ ЗА ФАРМЕРКЕ

Ти си увек био и остао мој најдражи лист: уз твоје јунаке научио сам да читам. Јављам ти се не зато што имам неку замерку већ да бих те замолио да ми одговориш на неколико питања. Прво је адреса Зорана Модлија и осталих популарних и непопуларних асова који воле музику. Друго, желео бих да знам како да ми фармерке избледе а да то не буде рибање четком и слично? Да ли постоји неки „отров" за боју? И на крају, интересује ме постоји ли школа за снимателе, камермане, монтажере и како се у њу може уписати?

Раде Војновић,
Шумадинска 47
Зрењанин

Зоран Модлију пиши на „Београд 202", Хиландарска 2, 11000 Београд. Пошто осталих, популарних и непопуларних асова, има толико да бисмо њима могли да испунимо сав простор намењен Малој пошти, предлажемо ти да им се јавиш на адресе програма у којима учествују.

Одговор на твоје друго питање је — вода. Што чешће будеш прао фармерке, оне ће све више бледети. Овај начин је можда мало спор, али је ефикасан.

На крају, дајемо ти адресу школе у којој се свом занату уче камермани и монтажери: то је Факултет драмских уметности, Хо Ши Минова 20, Нови Београд. Све информације везане за упис можеш да затражиш и на телефон (011) 672-122.

ДАБРОВА НЕМА!

Дугогодишњи сам читалац „Забавника", па бих те молио да ми одговориш да ли у нашој земљи још има даброва?

Бојан Пејчић,
Кнеза Лазара 30
Пирот

Последњи пут даброви су код нас виђени пре стотинак година. Данас их има само у зоолошким вртовима.

КО ЈЕ НАЈ?

Молим те да ми одговориш да ли је „боинг 747" луксузнији од авиона „DC-10", „конкорда" и „тупољева-144"?

Читалац из Београда

Путнички авиони типа „боинг-747" и „DC-10" по својим летачким карактеристикама, целокупној опремљености и путничком комфору слични су један другом. Они су заправо тренутно најбољи и најлуксузнији путнички авиони. Авиони „тупољев-144" и „конкорд" нешто заостају за њима по комфору.

КУРС ЈЕЗИКА

Са искреном надом да ћу добити информације које ме занимају обраћам се вама. Прије пар мјесеци прочитала сам одговор неком од читалаца у којем сте дали адресу нашег Федералног савеза или друштва које се бави организацијом боравка средњошколаца и студената у Енглеској и Америци. Заиста би ме врло развеселило ако бисте ту адресу могли још једном да објавите.

Роберта Хлача,
Раде Шупића I
Ријека

У броју 1497 објавили смо адресу туристичке агенције „Караван". Таковска 12, 11000 Београд, која организује смештај у колецу или некој породици и брине се о упису у летњу школу језика.

СИМБОЛ СРЕЋЕ

Када сам била на летовању у Грчкој, видела сам да тамо многи носе на ланчићу привезак који необично личи на око. Привесак је плав са црном тачком у средини. Пошто сам га и ја купила, молила бих те да ми кажеш да ли је он симбол нечега и ако јесте, чега?

Снежана Радосављевић,
Смедеревска Паланка

Привесак у облику ока је симбол среће.

БРОДОВИ ИЗ ПУЛЕ

Молим вас да ме упутите гдје могу и по којој цијени да купим макете бродова „Дубровачка нава", „Санта Марија" и других.

Миодраг Пешикон,
Браће Рибар 88
Титоград

Редовно читам ваш лист и могу рећи да је у суштини добар. Јављам вам се први пут са надом да ћете ми одговорити на питање где могу да купим нацрте и планове за прављење макета старих једрењака? Имам доста слободног времена, па бих желео да га на тај начин скратим.

Драган Митић,
Игало

Нацрте, планове и материјал за прављење макета старих бродова можете да наручите од Бродомоделарског центра „Пула", 1. маја 67, 52000 Пула. Предлажемо вам да најпре наручите каталог из којег ћете сазнати којих све модела има и по којој цени.

ЦИБОНА

Молим те да ми помогнеш ако можеш јер не знам коме другом да се обратим: желела бих да сазнам адресу кошаркашког клуба „Цибона" из Загреба.

Горана Шаренац,
Сечањ

Адреса кошаркашког клуба „Цибона" је Тушканац 1а, 41000 Загреб.

ПТТ ШКОЛА

Идуће године завршавам десети разред и желела бих да упишем ПТТ школу. Можеш ли да ми кажеш нешто о условима за упис?

Читатељка из Раткова

У оквиру саобраћајне струке постоји и занимање ПТТ техничара. Ученици који се спредељују за сво занимање морају, поред општих, да испуњавају и посебне услове и то: да имају нормалан вид на близину (кандидат може да задовољава свој критеријум и уз помоћ корективних наочара), да има нормалан слух и функционално несштећен локомоторни апарат (кандидат може да има анатомске дефекте под условом да је функција очувана без обзира на величину дефекта).

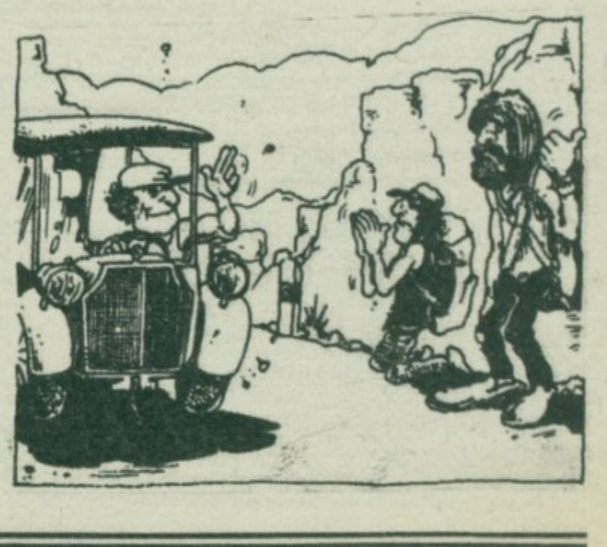
У Београду се Образовно-васпитна организација саобраћајне струке (ПТТ саобраћај „НХ Мирослав Јовановић-Мими") налази у Улици Здравка Челара број 16.

САМО ИДЕЈА

Молим те да ми кажеш постоји ли удружење ауто-стопера и где купују оне торбе које носе на леђима?

Читалац из Призрена

Пре неколико година ауто-стопери су дошли на идеју да оснују удружење али је ни до данас, иако има доста заинтересованих, нису реализовали. Торбе, односно руксаке можеш да набавиш у свакој продавници спортске опреме а таквих, верујемо, има и у твом граду.

РЕШЕЊЕ ДЕТЕКТИВСКЕ ПРИЧЕ

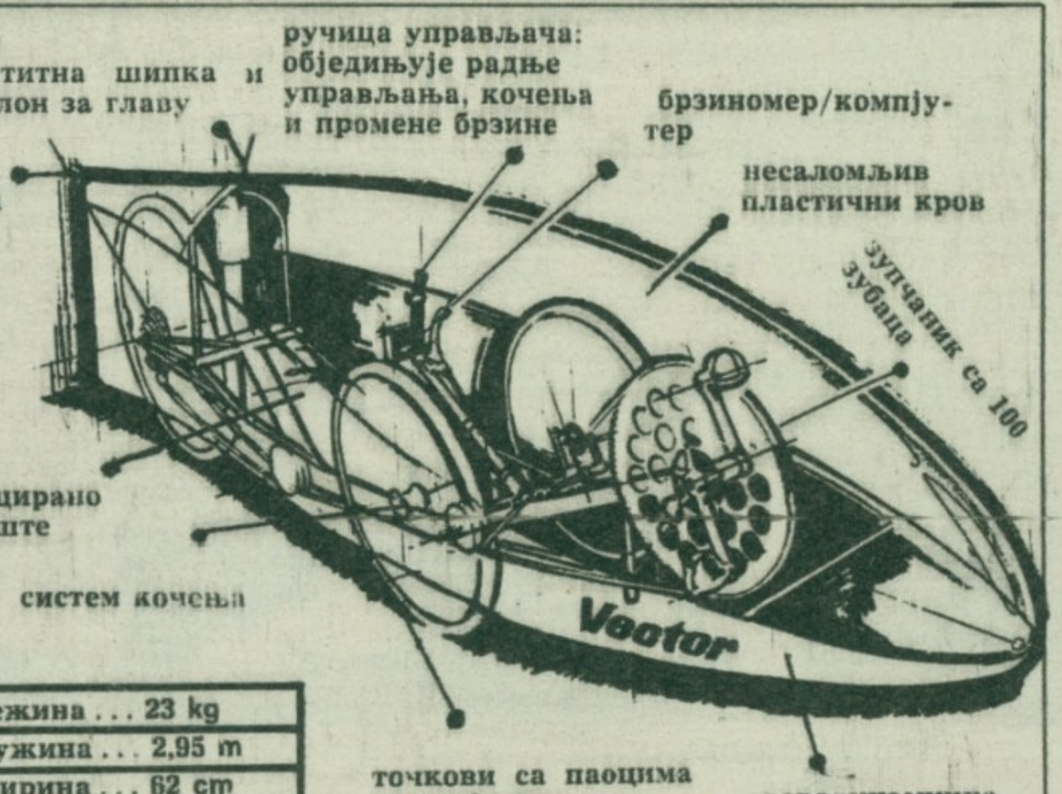
У вешерницу у којој је превио рањеног провалника, доктор Станковић је долазио и раније а препознао је по врло оскудном намештају.

БИЦИКЛ БУДУЋНОСТИ

Прочитали смо веома занимљиву рубрику о бициклима будућности. Једно вам ипак замерамо: мада је цртеж леп, из њега не добијамо довољно јасну представу о изгледу и конструкцији тог возила. Молимо вас да, уколико располажете још неком илустрацијом или шемом, то буде објављено макар на страницама Мале поште.

Група читалаца,
Неготин

Објављујемо шему бицикла будућности јер нам се са истом молбом јавило више читалаца.

тежина . . . 23 kg
дужина . . . 2,95 m
ширина . . . 62 cm
висина . . . 80 cm
брзина . . . 89 kmh

ДА ИХ НЕ УВРЕДЕ!

Да ли је истина да су у Енглеској укинути жути и црвени картони у фудбалу?

Горан Панић,
Стара Моравица

Тачно је. Фудбалска федерација Енглеске укинула је овог пролећа, на домаћим утакмицама, „жуте" и „црвене" картоне. Тако судија записује фудбалера или га шаље у свлачионицу а да му не покаже „картон", који, по мишљењу Енглеза, „вређа личност играча".

САЛАШ У МАЛОМ РИТУ

Желео бих да знам где је снимана серија „Салаш у Малом Ритy"?

Жељко Стојановић,
Бела Црква

Серија „Салаш у Малом Риту" снимана је крајем 1973. и почетком 1974. године. Првих 6 епизода снимљено је у селу Омољици а осталих 7 у Овчи, недалеко од Београда.

Мала пошта

ИСПРАВКА

У „Политиконом забавнику" број 1530 који се појавио у продаји 24. априла 1981. године у тексту „ПОГОДИ ГДЕ САМ" на страници 59 поткрала се штампарска грешка: УМЕСТО ДО 20. МАЈА ТРЕБА ДА СТОЈИ ДО 2. МАЈА. Као што читаоци знају уобичајени рок слања тачних одговора у нашим наградним играма увек је седам дана.

Молимо читаоце да уваже ову исправку. Дописнице приспеле после овог датума неће се узимати у обзир.

РЕДАКЦИЈА

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

JAT

ВАС ВОДЕ У СВЕТ

ИСПРАВКА

Драги читаоци! Грешком се догодило да је у броју 1531 од 1. 5. 1981. године у ВЕЛИКОЈ НАГРАДНОЈ ИГРИ „ЗАБАВНИК И ЈАТ ВАС ВОДЕ У СВЕТ" објављен купон **другог** кола које је ишло у јануару. Овом приликом исправљамо погрешку и објављујемо купон **четвртог** кола са питањима која се односе на Малту и Атину. **Ваши одговори треба да стигну до 18. маја 1981. године. Резултати наградног извлачења биће објављени у броју 1536 од 5. 6. 1981. године.**

КУПОН ЗА ЧЕТВРТО КОЛО

(питања)

1. Наведите име полуострва на коме се налази Атина?

2. Кано се зове најстарији део атинске тврђаве?

3. Наведите три највећа острва која чине Републику Малту?

4. Кано се зове главни град Републике Малте?

(Име, презиме и година рођења)

(Адреса: улица и број)

(Пошт. број место)

ПОЛИТИКА Мозаик **УСКОРО**

НОВА НАГРАДНА ИГРА
ЗА ЉУБИТЕЉЕ ШАХА И НЕ САМО ЗА ЊИХ!

СА МОЗАИКОМ
У МЕРАНО НА ФИНАЛНИ
МЕЧ ЗА ПРВАКА СВЕТА У ШАХУ!

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА"
Вукоје Булатовић

Главни и одговорни уредник
Раде Шошкић

Одговорни уредник
Вера Смиљанић

Ликовно-графички уредник
Александар Мартиновић

Издавачки савет:
Ђорђе Радишић (председник), Драгослав Антић, Добривоје Арсић, Драгомир Вуксановић, Неда Живковић, Радомир Животић, Олга Јанковић, Живорад Љубичић, Војислав Марјановић, др Иван Николић, Петар Петровић, Снежана Стаменковић (потпредседник), Јелисавета Суруџић, Невзад Худаверди.

Редакција:
Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојовић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрногић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић и Милош Томић.

Секретаријат:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић, Даринка Тодоровић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА" — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК", Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 20 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 220,00 динара, полугодишња 440,00 динара и годишња 880,00 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 440,00 динара, полугодишња 880,00 динара и годишња 1.760,00 динара.

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика" ООУР „Продаја" — претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	$	65.—
СР НЕМАЧКА	DM	115.—
ШВАЈЦАРСКА	Šfr.	107.—
ФРАНЦУСКА	Ffr.	267.—
ШВЕДСКА	Škr.	271.—

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика" код „ИНВЕСТ БАНКЕ" — Београд, број 60811-620-63-257300-00054, уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

WALT DISNEY

МИКИ

